

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา
ฉบับวัดบ้านเอื้อมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่
ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง

โดย

พระครูสังวรสุตกิจ และคณะ

มิถุนายน ๒๕๕๖

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียน วิทยาลัยพุทธวิทยา จังหวัดลำปาง”

รายงานฉบับสมบูรณ์ตั้งแต่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ – ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ (ขยายเวลา ๒ เดือน)

คณะผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล		บทบาท
๑.	พระครูสังวรสุตกิจ	หัวหน้าโครงการ
๒.	พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี	ทีมวิจัย
๓.	พระครูสุตชยาภรณ์	ทีมวิจัย
๔.	พระมหาสุทิน สุทิน	ทีมวิจัย
๕.	พระมหาเกียรติ วรกิตติ	ทีมวิจัย
๖.	นายอนุสร	ทีมวิจัย
๗.	นายสุทธิพร ปัญญาพาบ	ทีมวิจัย
๘.	นายจิรศักดิ์ บันล้า	ทีมวิจัย
๙.	นายณรงค์ บัดแก้ว	ทีมวิจัย
๑๐.	ผศ.กนกวิชต์ เก่าศิริ	ทีมวิจัย
๑๑.	นางเกษวรี สว่างวงศ์	ทีมวิจัย
๑๒.	นายนิพนธ์ อินทรวินิจ	ทีมวิจัย
๑๓.	นายนพดล อินทระเสนา	ทีมวิจัย
๑๔.	นางสาวกาญจนา มาลัยทอง	ทีมวิจัย

ที่ปรึกษาทีมวิจัย

๑. พระราชธรรมมาลังการ ผู้อำนวยการห้องเรียนวัดพุทธวิทยา

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชน ได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมใน กระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็น รูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พูดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิก อบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความ น่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบ คำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือ พื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่ เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ปัญหาด้วยการทดลอง ทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของคักดีลิสต์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็นประโยชน์ใน ชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตามแนวคิดและหลักการ ดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงาน ด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความ หนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัย

เพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับปรุงแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอ งานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัดโดยไม่ยึดติดในเรื่อง ของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่า ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยโดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัย ให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอ กระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง โครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของ โครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงาน ร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่ การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตามรายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการ โดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไป ค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

โครงการวิจัย “กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ และนิสิตผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และเพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้สู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผลการใช้ประโยชน์ ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินงานวิจัยระหว่างวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๔ – ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๖ รวมระยะเวลาตามสัญญา ๑ ปี ๖ เดือน (ขยายระยะเวลาในการดำเนินงาน ๒ เดือน) โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การดำเนินงานวิจัยเป็นการต่อยอดจากงานวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างการเรียนรู้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ของพระสวัสดิ์โสทธิโก และคณะ มีลักษณะเป็นการนำเอาเนื้อหา และองค์ความรู้ที่ได้จากการปริวรรตตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ไปใช้ในการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนให้กับนิสิตของ มจร. ลำปาง เพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้แบบบูรณาการเชื่อมโยงเนื้อหาของมูลศาสนา กับรายวิชาที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับเนื้อหาของตำนานมูลศาสนา และเพื่อเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับ มจร.ลำปาง ในเรื่องการบูรณาการตำนานพื้นบ้านกับการจัดการเรียนการสอน

จากผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยฯ ที่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย “กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง” ทางคณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้คงเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย สำหรับนักวิจัย นักวิชา และผู้ที่สนใจ

พระครูสังวรสุตกิจ
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทคัดย่อภาษาไทย	ช

บทที่ ๑ บทนำ

- ๑.๑ หลักการและเหตุผล
- ๑.๒ คำถามงานวิจัย
- ๑.๓ วัตถุประสงค์งานวิจัย
- ๑.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎี
- ๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๓ วิธีการดำเนินงาน

- ๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน
- ๓.๒ แผนการดำเนินงาน

บทที่ ๔ ผลการดำเนินงาน

- ๔.๑ กิจกรรมก่อนการดำเนินงาน
- ๔.๒ บทบาทหน้าที่ทีมงาน
- ๔.๓ ผลการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมระยะที่ ๑-๓
- ๔.๔ สรุปภาพรวมการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน

บทที่ ๕ สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

- ๕.๑ สรุปผลการดำเนินงาน
- ๕.๒ อภิปรายผล
- ๕.๓ บทเรียนที่ได้จากงานวิจัย และข้อค้นพบ
- ๕.๔ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- ๕.๕ การเชื่อมโยงกับผลที่เกิดขึ้นของโครงการกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
- ๕.๖ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนากระบวนการวิจัย
- ๕.๗ ข้อเสนอแนะจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

สารบัญ (ต่อ)

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. ภาพกิจกรรม

ภาคผนวก ข. บทบาทหน้าที่ทีมวิจัย

ภาคผนวก ค. กรอบการจัดทำ มคอ.๓

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของการวิจัยในครั้งนี้เกิดขึ้นได้จากความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย คณะวิจัยขอขอบพระคุณในความเมตตาของท่านเจ้าอาวาสวัดบ้านเอื้อม พระอธิการสวัสดิ์ โสตุถิโก ในการเมตตาให้ข้อมูลโครงการต้นเรื่อง และพระนิสิตที่ร่วมกระบวนการในการทำการวิจัยทุกรูป ขอขอบคุณอาจารย์เกศรา สว่างวงศ์ เจ้าของงานวิจัยต้นเรื่อง พร้อมด้วยนักวิจัยชาวบ้านทุกคน และที่จะขาดไม่ได้คือ ต้องขอขอบคุณทีมพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ที่ได้ให้ความรู้ ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และเพิ่มประสบการณ์ให้แก่คณะนักวิจัยเป็นอย่างดีตลอดกระทั่งทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ คณะทีมวิจัยจึงขอขอบคุณด้วยความจริงใจ

ท้ายที่สุดต้องขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานครั้งนี้

พระครูสังวรสุตกิจ และคณะ

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์และนิสิตผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และ สังเคราะห์ความรู้ที่ได้สู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผล โดยมุ่งปฏิบัติการเพื่อตอบโจทย์ที่ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมควรเป็นเช่นไร ซึ่งชี้ให้เห็นว่าตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมมีคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาในเชิงวรรณกรรมที่สมควรหาวิธีเผยแพร่ด้วยการนำไปขยายผลสู่การเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้พบแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดเป็นบทเรียนในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการดังนี้ ๑. สรุปข้อมูล องค์ความรู้ที่ได้จากตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และ วิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง ๒. วางแผนงานเพื่อบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน ๓. ใช้เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมทดลองสอนผ่าน ๒ รายวิชา คือ วิชาสัมมนาทางพระพุทธศาสนา และ วิชาศึกษาวิจัยอิสระ เพื่อค้นหาเนื้อหาของตำนานมูลศาสนาเพิ่มเติมและรายวิชาที่สอดคล้อง ๔. คัดเลือกรายวิชาที่สอดคล้องซึ่งประกอบไปด้วยวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และ วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม ๕. จัดทำ มคอ.๓ ในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และ วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม ๖. การทดลองสอนในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และ วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม และทำการประเมินวัดผลจากการจัดการเรียนการสอน ๗. วิพากษ์รายวิชาที่ได้จัดการเรียนการสอน จากผู้ทรงคุณวุฒิ ๘. ปรับปรุง และ พัฒนารายวิชา ตามคำแนะนำจากการวิพากษ์รายวิชาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ๙. สรุปองค์ความรู้ สังเคราะห์บทเรียนที่ได้จากการงานวิจัย ๑๐. เผยแพร่งานวิจัย

และที่สำคัญคือ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากการสังเคราะห์ความรู้กับกลุ่มพระนิสิต จึงส่งผลให้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมได้รับการขยายผลสู่กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยที่ตั้งไว้อย่างครบถ้วน

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

วัดบ้านเอื้อม หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นวัดที่เก่าแก่วัดหนึ่งใน จังหวัดลำปาง ในอดีตวัดแห่งนี้ได้มีท่านพระครูบาอริวงค์ได้มาจำพรรษา เป็นผู้มีความรู้ทางด้าน หลักธรรมและแสดงธรรมโปรดแก่คณะศรัทธา อบรมสั่งสอนศรัทธาให้รู้จักกับหลักธรรมะ เพื่อเอา หลักธรรมะเหล่านั้นมาเป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน โดยการถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นปากต่อปากหรือ เล่าลือต่อกันฟังคนต่อคน ทำให้ความหมายและเรื่องราวของหลักธรรมนั้นเหลือเพียงน้อยนิด เรื่องราว จากยาวก็จะเหลือสั้นลง จากการจำของคนหนึ่งแล้วเล่าสู่อีกคนหนึ่ง ทำให้ความหมายอาจ เปลี่ยนแปลงไป ท่านพระครูบาอริวงค์จึงคิดวิธีการถ่ายทอดความรู้ในหลักธรรมให้กับชาวบ้านอย่าง ถาวร โดยการจดจารบันทึกลงหลักธรรม ความรู้ต่างๆ เอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้เป็นสิ่งที่ถาวร เพื่อ ต้องการที่จะสืบทอดองค์ความรู้ที่ท่านถูกบันทึกในใบลานให้กับชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้กัน จึงได้ ชักชวนชาวบ้านเอื้อมผู้ที่มีความรู้ในเรื่องหลักธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ เอาความรู้ เหล่านั้นมาจดจารบันทึกลงเอาไว้ในใบลานหรือธรรมพระคัมภีร์

จากความสำคัญของความรู้ในใบลาน “ตำนานมูลศาสนา” ที่กล่าวถึงปฐมการเกิดขึ้นของ พระพุทธศาสนาที่เข้ามาสู่ดินแดนล้านนา ผู้คนมีการปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนากันอย่างไรในสมัยนั้น นับว่าตำนานมูลศาสนา มีอิทธิพลทางด้านจิตใจของคนในสมัยนั้นนับเป็นอย่างมาก ให้คนได้ประพฤติ แต่กรรมดี ละเว้นความชั่ว ตลอดจนประเพณีพิธีกรรม ต่างๆ จะเริ่มต้นจากตำนานมูลศาสนา ทั้งนี้ใน ประวัติศาสตร์สมัยโบราณตำนานมูลศาสนาจะใช้เพื่อสั่งสอนคน ตั้งเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อ เอาไว้เป็นจุดมุ่งหมายในการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ตำนานมูลศาสนาเป็นต้นแบบทาง พระพุทธศาสนา ที่มีความชัดเจนมากที่สุด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์จึงนำ คณะพระนิสิตร่วมกับชุมชนเพื่อศึกษาธรรม “ตำนานมูลศาสนา” ภายใต้โครงการ กระบวนการสร้าง การเรียนรู้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม โดยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้าง การเรียนรู้ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม จังหวัดลำปาง ให้กระบวนการสร้างการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม และนำองค์ความรู้ที่ได้มาจัด “กระบวนการสร้างการเรียนรู้” ในชุมชน โรงเรียนบ้านเอื้อม และ มจร.ลำปาง และสังเคราะห์ กระบวนการดังกล่าวถึงข้อค้นพบที่เกิดขึ้น ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เกี่ยวข้อง

เป็นสำคัญ ทั้งพระนิสิตและคนในชุมชน ซึ่งผลที่ได้นำไปสู่การเรียนรู้และความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการสร้างความชัดเจนของธรรมดำนานมูลศาสนาโดยการแปลและตีความจากการบันทึกออกเป็น ๔ ฉบับ ซึ่งประกอบด้วย ๑) ฉบับภาษาล้านนา ๒) ฉบับปวิวรรต ๓) ฉบับภาษาไทยเหนือ ๔) ฉบับภาษาไทยกลาง และนำไปออกแบบการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น โดยอ้างอิงจากฉบับภาษาไทยกลาง ในการสร้างหลักสูตร “ผลการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นดำนานมูลศาสนา” ร่วมกับศูนย์เรียนรวมโรงเรียนแม่ก่งวิทยา ทั้งนี้มีการออกแบบการสร้างสื่อการ์ตูน แอนิเมชัน ใช้เป็นสื่อการเรียน การสอนถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ในดำนานมูลศาสนา

จากการศึกษาเนื้อหาข้อมูล ดำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมพบว่าเนื้อหาในดำนานที่มีการบันทึกไว้โดยท่านพระครูบาอภิวังค์ได้บอกกล่าวให้สามเณรที่คอยดูแลเป็นผู้จดจารลงในใบลาน ดังที่อ้างอิงใน หน้าใบลานที่ ๔๓ ความว่า “.....ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าชื่อสามเณรสมลิตวันนั้นแล ทุติยขึ้น ๑๒ ค่ำ พร้าว่าได้วันพฤหัสบดี ศักราชได้ ๒๔๖๓ ปีกดสันเดือน ๑๑ กัปปิรุณแก่ช้านั้นแล ปฐมมูลศรัทธาสามเณรไชยลังกาเขียนเมื่อครั้งที่อยู่ปฏิบัติครูบาอภิวังค์ ท่านทั้งหลายข้าพเจ้าได้เขียนธรรมผูกนี้ไว้เพื่อคำจุนพระพุทธานุภาพพระโคตมเจ้า ๕,๐๐๐ พระวัสสาแท้จริง ขอให้เป็นอุปนิสสัยปัจจัยถึงนิพพานแก่ข้าพเจ้าเที่ยงแท้ด้วยเทอญ” และหน้าใบลานที่ ๔๔ ความว่า “ข้าพเจ้าได้เขียนเมื่อบ้านเมืองเกิดความแห้งแล้ง พ้าฝนไม่ตก หมู่คนทั้งหลายไม่ได้ทำไร่ทำนาตลอดถึงเดือน ๑๑ แล ท่านทั้งหลาย เมื่อปีกดสันนั้นแล ตัวหนังสือก็ไม่สวຍเท่าใดเลย เพราะไม่ชำนาญในการเขียนตัวไม่สวຍ เพียงให้เป็นถ้อยความติดอยู่ในใบลานเท่านั้น คัมภีร์ใบลานนี้อยู่ที่วัดบ้านเอื้อม นครลำปางแก้วกว้างที่มีทั้งท่าน้ำเหมืองฝายและทางหลวง ท่านทั้งหลายเอ๋ย เขียนเสร็จเวลาก่อนเที่ยงก่อนฉันเพลแล ท่านเป็นเจ้า ลงนามสามเณรไชยลังกา บ้านท่าหัวข้าวดอนไชยแล ตัวไม่งามเลยแม้แต่น้อยนะ ท่านทั้งหลายเอ๋ย”.....ทำให้ทราบถึงความสำคัญของการบันทึกเนื้อหาและวรรณกรรมทางศาสนาที่กล่าวถึงวิธีการเขียน ผู้แต่ง ผู้อ้างอิง และแหล่งที่มาของเนื้อหา รวมถึงเนื้อหาสำคัญของดำนานมูลศาสนา เป็นดำนานประวัติพระพุทธานุภาพ ที่เขียนโดยคนท้องถิ่น บอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของช่วงเวลานั้นๆ อย่างมีเอกลักษณ์ แม้เรื่องราวจะถูกกล่าวถึงและถ่ายทอดความรู้โดยแสดงธรรมปากต่อปาก (มุขปาฐะ) ขยายไปกว้างขวาง หลักธรรมคำสั่งสอนบางช่วงบางตอนอาจจะผิดเพี้ยนหรือกร่อนลง แม้กระทั่งการจดจำจากผู้ที่ได้สืบทอดกันมาอาจจะจดจำได้ไม่หมด เรื่องราวจากยาวก็จะเหลือสั้นลงบ้างก็ตาม

สิ่งต่างๆ เหล่านี้มองให้เกิดเป็นคุณูปการที่เหมาะสมสำหรับการนำมาจัดหลักสูตรของการเรียนการสอนให้นิสิตของ มจร.ได้วิเคราะห์บริบท เนื้อหาสาระที่สอดคล้อง รวมถึงแนวทางของการจัดการความรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสามารถบูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับรายวิชาต่างๆ ที่สอนได้ดังนี้

- ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา (History of Buddhism) เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสำคัญและลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนา รวมทั้งศึกษาขบวนการและองค์กรใหม่ๆ ในวงการพระพุทธศาสนายุคปัจจุบันและอนาคต
- รายวิชารัฐศาสตร์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (Political Science in Buddhist Literature) ซึ่งเป็นเนื้อหาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติราชนิติ ธรรมนิติจักกวัตทีปนี ภูมิวิลาสินี มงคลทีปนี โลกที่ปกสาร โลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมเหล่านี้ และวรรณกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจ
- งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา (Research and Literary Works on Buddhism) ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาความรู้พื้นฐานงานวิจัยทางพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจ
- การปกครองคณะสงฆ์ไทย (Thai Sangha Administration) ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับศึกษาพัฒนาการของระบบการปกครองคณะสงฆ์ไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน
- ศึกษาอิสระทางพระพุทธศาสนา (Independent Study on Religion) ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับศึกษาค้นคว้าทางศาสนาเพื่อสามารถประยุกต์ใช้ในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยความเห็นชอบและควบคุมดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา
- สัมมนาทางศาสนา (Seminar on Religions) ซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการสัมมนาปัญหาศาสนาในประเด็นต่างๆ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับใช้ในวงการศาสนา

ซึ่งตำรานานมูลศาสนานับวัดบ้านเอื้อมสามารถนำมาเทียบเคียงให้สอดคล้องกับรายวิชาที่กล่าวถึงนี้ได้ทั้งหมดเพื่อสร้างการเรียนรู้ในลักษณะของการเทียบเคียงและตีความเชิงเปรียบเทียบ ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยใช้ “ตำรานานมูลศาสนา” บุรณการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทางคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) ห้องเรียนวัดบุญวาทย์ ลำปาง จึงมีความเห็นร่วมกันเพื่อหากระบวนการ **“บุรณการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำรานานมูลศาสนานับวัดบ้านเอื้อมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง”** ร่วมกับคนในชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางสำคัญในการบูรณาการความรู้สู่การจัดการเรียนการสอนจากองค์ความรู้ที่ทรงคุณค่า

บทเรียนที่ได้จะนำไปสู่การเรียนรู้ของคณาจารย์ เพื่อปรับแนวทางการเรียนการสอน และสร้างการเรียนรู้ของนิสิตในรูปแบบใหม่ผ่านรายวิชาต่างๆ รวมถึงการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการบูรณาการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัด

บุญวาทย์วิหาร อันจะนำไปสู่การเป็นต้นแบบในการสร้างบทเรียนท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา แก่มหาวิทยาลัยในเครือข่ายและสถาบันการศึกษาอื่นๆ ต่อไป

๑.๒ คำถามวิจัย

กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมโดยควรเป็นอย่างไร?

๑.๓ วัตถุประสงค์งานวิจัย

๑. เพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์และนิสิตผ่าน การชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม
๒. เพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้สู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผล

๑.๔ พื้นที่การศึกษา

วัดบ้านเอื้อม และชุมชนบ้านเอื้อม ต.บ้านเอื้อม อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง

๑.๕ กลุ่มเป้าหมาย

นักวิจัย มจร./ นักวิจัยท้องถิ่น / ผู้เชี่ยวชาญ / ผู้ทรงคุณวุฒิ / ชุมชน / สถานศึกษา

๑.๖ ระยะเวลาการดำเนินงานและงบประมาณ

ระยะเวลาการดำเนินงาน ๑ ปี ๖ เดือน (นับตั้งแต่การอนุมัติโครงการ) แบ่งเป็น ๓ ระยะ

ระยะที่ ๑ (๔๖,๒๐๐ + ๓,๐๐๐ + ๓,๐๐๐ + ๑,๕๐๐) = ๕๓,๗๐๐ บาท
(-ห้าหมื่นสามพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน-)

ระยะที่ ๒ (๔๕,๑๔๐ + ๓,๐๐๐ + ๓,๐๐๐ + ๑,๕๐๐) = ๕๒,๖๔๐ บาท
(-ห้าหมื่นสองพันหกร้อยสี่สิบบาทถ้วน-)

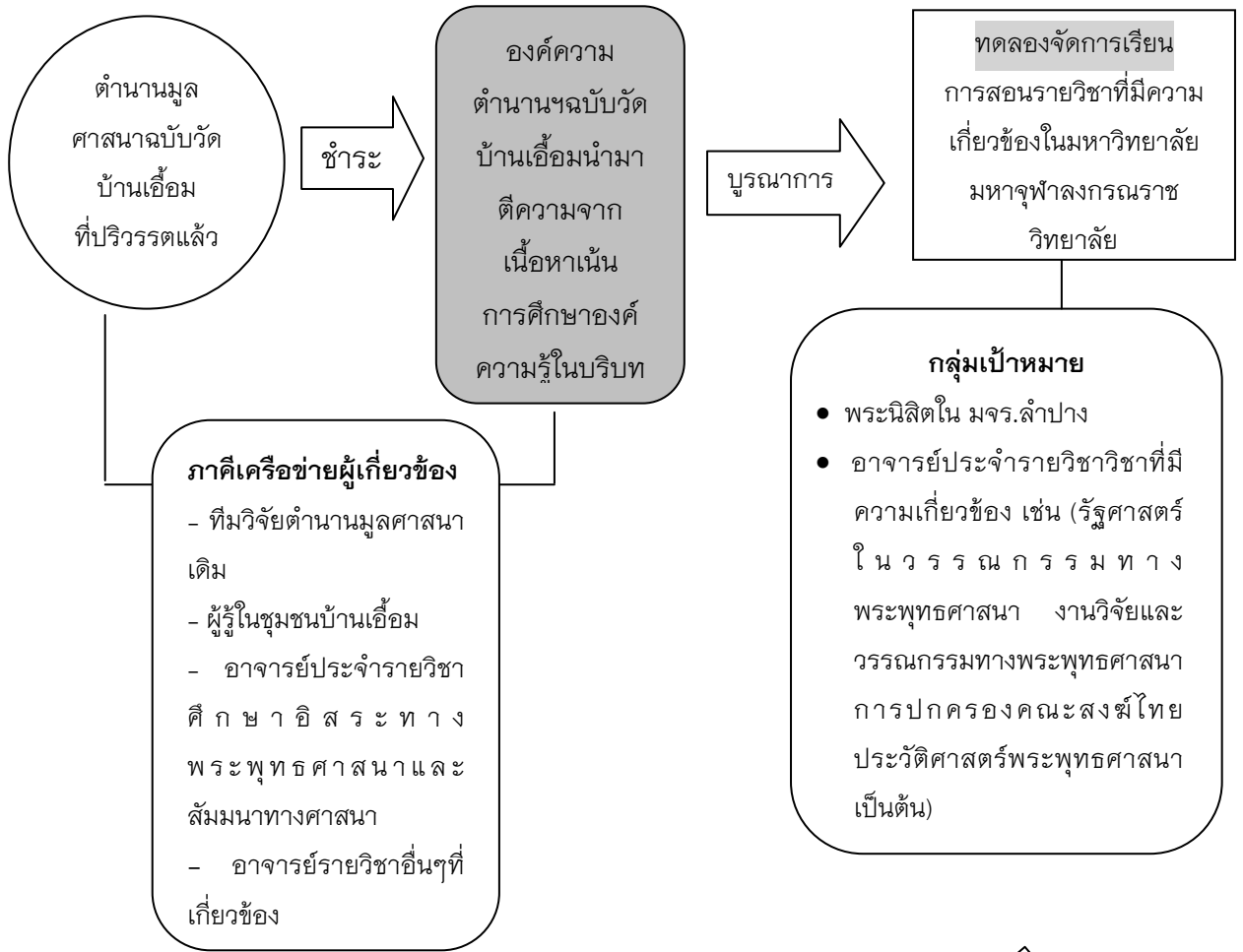
ระยะที่ ๓ (๔๖,๒๔๐ + ๓,๐๐๐ + ๓,๐๐๐ + ๒,๐๐๐) = ๕๔,๒๔๐ บาท
(-ห้าหมื่นสี่พันสองร้อยสี่สิบบาทถ้วน-)

รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งหมด ๑๕๘,๕๘๐ บาท

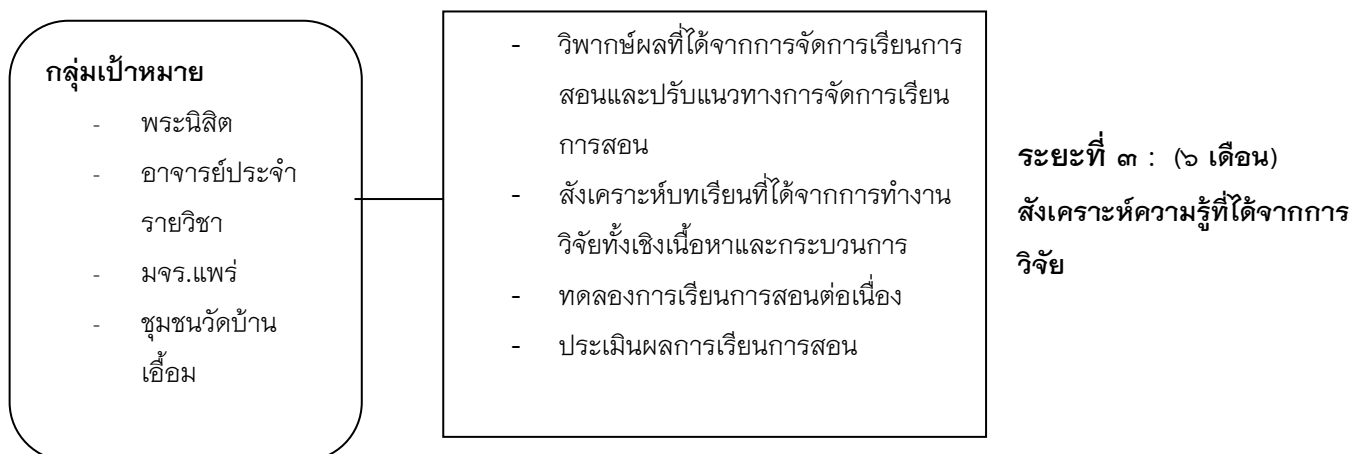
(-หนึ่งแสนห้าหมื่นแปดพันห้าร้อยแปดสิบบาทถ้วน-)

๑.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ ๒ (๖ เดือน) ทดลองบูรณาการในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ ๑ (๖ เดือน) ชำระความรู้ตำนานมูลศาสนาเพื่อเทียบเคียงและตีความให้สอดคล้องกับรายวิชา

๑.๘ แผนการดำเนินงาน

ระยะที่ ๑ (๖ เดือน)

๑. เวทีประชุมทีมชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน
๒. เวทีสร้างการเรียนรู้ผ่านรายวิชาศึกษาอิสระและสัมมนาทางพุทธศาสนาจากการตีความและเทียบเคียงจากตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม
๓. เวทีประมวล รวบรวมและ เรียบเรียงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาด้านมูลศาสนาที่ได้จากการเรียนรู้ผ่านรายวิชา
๔. เวทีสรุปผลการดำเนินงานระยะแรก และจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๑
๕. เข้าร่วมเวทีวิจัยของศูนย์ประสานงานทุกวันที่ ๑๐

ระยะที่ ๒ (๖ เดือน)

๑. เวทีประชุมวางแผนการดำเนินงานวิจัยร่วมกับทีมในระยะที่ ๒
๒. เวทีบูรณาการการจัดการเรียนการสอนจากองค์ความรู้ของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมตามรายวิชา พร้อมสรุปเนื้อหาการบูรณาการการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอดคล้อง
๓. เวทีทดลองจัดการเรียนการสอน และสรุปแนวทางของหลักสูตรตำนานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล
๔. สรุปผลการดำเนินงานระยะที่ ๒ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๒
๕. เข้าร่วมเวทีวิจัยของศูนย์ประสานงานทุกวันที่ ๑๐

ระยะที่ ๓ (๖ เดือน)

๑. เวทีประชุมวางแผนการดำเนินงานวิจัยร่วมกับทีมในระยะที่ ๓
๒. เวทีวิพากษ์การบูรณาการเนื้อหาตำนานมูลศาสนาในแต่ละเนื้อหาวิชาที่สอดคล้อง
๓. เวทีปรับปรุง/สรุปเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
๔. เวทีสังเคราะห์บทเรียน และองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย เชิงเนื้อหา และกระบวนการ
๕. เวทีนำเสนอผลการบูรณาการในแต่ละรายวิชาที่สอดคล้อง เพื่อนำไปสู่หลักสูตร พร้อมจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
๖. เข้าร่วมเวทีวิจัยของศูนย์ประสานงานทุกวันที่ ๑๐

๑.๙ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านงานพัฒนา

- ได้รูปแบบการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมโดยการสร้างการเรียนรู้เชิงการตีความและเทียบเคียงกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาเพื่อมุ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้
- เกิดการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปสู่การเป็นต้นแบบในการสร้างบทเรียนท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนาแก่มหาวิทยาลัยในเครือข่ายและสถาบันการศึกษาอื่นๆต่อไป
- คณาจารย์ นิสิต ได้ศึกษาเรียนรู้งานวิจัยไปพร้อมๆ กัน และเกิดการศึกษางานวิจัยอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเกิดมีผลงานวิจัยขึ้น ๑ เรื่อง

ด้านงานวิจัย

- ได้องค์ความรู้เรื่อง การชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และสามารถนำไปสู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผลได้
- ได้องค์ความรู้เรื่อง กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์และนิสิตผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม

๑.๑๐ นิยามศัพท์

ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม หมายถึง ตำนานพระพุทธศาสนา ซึ่งถูกจดจาร จารึกโดยครูบาอภิวังค์ เจ้าอาวาสวัดบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม หมายถึง การศึกษาองค์ความรู้จากตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมผ่านการตีความและ เทียบเคียง เพื่อนำไปสู่แนวทางการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม” นักวิจัยได้ทำการวิจัยได้ทำการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้รวบรวมเพื่อใช้ประกอบเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยไว้ ประเด็นดังนี้

- แนวคิด และทฤษฎี ประกอบด้วย

- ๒.๑.๑ แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

- ความหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
 - ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
 - รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
 - ขั้นตอนในการในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
 - ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

- ๒.๑.๒ ทฤษฎีการบูรณาการ

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด และทฤษฎี

๒.๑.๑ แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ความหมาย

สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (๒๕๔๐, หน้า๖) ได้ให้ความหมายของการสอนแบบบูรณาการไว้ว่า เป็นการเชื่อมโยงวิชาหนึ่งเข้ากับวิชาอื่นๆในการจัดการเรียนการสอน เช่น การเชื่อมโยงวิชาคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์และภาษาไทย เข้าด้วยกัน เป็นต้น และสอดคล้องกับความหมายของ วัฒนา ระบับทุกซ์ (๒๕๔๓, หน้า๒๐) ที่ได้ให้ความหมายของการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึง การนำเอาศาสตร์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นการนำเอาความรู้สาขาวิชาต่างๆ มาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุด เน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าให้เนื้อหาโดยครู รวมถึง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (๒๕๔๓, หน้า ๒๓-๒๔) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่นำศาสตร์ของสาขาวิชาต่าง ๆ มาผสมผสานกัน ได้รับประโยชน์จากหลากหลายวิชาที่เน้นองค์รวมของเนื้อหาวิชามากกว่าความรู้ของแต่ละรายวิชา และจะเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบูรณาการนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาการศึกษาต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่เน้นการเรียนรู้เป็นรายวิชา

จากการให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในข้างต้นพอจะกล่าวได้ว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่นำศาสตร์ต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันผสมผสานเข้าด้วยกัน เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดแบบรวบยอด เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และไม่เจาะจงเฉพาะรายวิชาใด รายวิชาหนึ่ง

ความสำคัญ

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๔๓, หน้า ๓-๔) กล่าวว่า สังคมยุคปัจจุบันเป็นสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จำเป็นอย่างยิ่งที่สมาชิกในสังคมจะต้องมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างสร้างสรรค์ การศึกษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือพัฒนาคนในชาติ จึงควรได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการ กระบวนการ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้ตอบสนองและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา ในหมวด ๔ มาตรา ๒๒ ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ

จากแนวทางการจัดการศึกษา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น จะเห็นได้ว่าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนมากขึ้น กระบวนการเรียนแบบบูรณาการเป็นวิธีหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นการอาศัยความเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการผสมผสานความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเข้าใจลักษณะความเป็นไปของสังคมตามสภาพที่เป็นจริง การบูรณาการทางการสอนจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ไปผสมผสานกัน ฝึกให้รู้จักใช้เหตุผล และการนำไปใช้ประยุกต์ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบูรณาการ เนื่องมาจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กระบวนการการศึกษาก็ต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องในยุคโลกาภิวัตน์ ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม การบูรณาการจึงมีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะในหลักสูตรจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งที่ได้จากโรงเรียนมีประโยชน์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ในการจัดการศึกษา ในหมวด ๔ มาตรา ๒๒ ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนคือคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” กระบวนการสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีการหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา มีการนำความคิดรวบยอดของวิชาต่างๆ มีหลอมรวมให้มีประโยชน์หลายประการ ที่สำคัญที่สุดคือ คุณค่าในการนำความรู้ และทักษะการนำไปใช้ และรู้จักการแก้ไขปัญหา

รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (๒๕๔๐, หน้า ๓-๑๐) กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้การสอนแบบบูรณาการมี ๔ รูปแบบ ด้วยกันคือ

๑. การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก การสอนรูปแบบนี้ครูผู้สอนในวิชาหนึ่ง สอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่นๆ เข้าไปในการสอนของคน เป็นการวางแผนการสอน และสอนโดยครูเพียงคนเดียว
๒. การสอนบูรณาการแบบขนาน การสอนตามรูปแบบนี้ ครูตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไปสอนต่างวิชากัน ต่างคนต่างสอน แต่ต้องวางแผนการสอนร่วมกันโดนมุ่งสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียว ระบุสิ่งที่ร่วมกันและตัดสินใจร่วมกันว่าจะสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหานั้นๆ อย่างไรในวิชาของแต่ละคนงานหรือการบ้านที่มอบหมายให้นักเรียนทำจะแตกต่างกันไปตามในแต่ละวิชา แต่ทั้งหมดจะต้องมีหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาร่วมกัน
๓. การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ การสอนรูปแบบนี้คล้ายๆ กับการสอนบูรณาการแบบขนาน กล่าวคือครูตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน มุ่งสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน ต่างคนต่างแยกกันสอนเป็นส่วนใหญ่ แต่มีการมอบหมายงานหรือโครงการร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้เชื่อมโยงสาขาวิชาต่างๆ เข้าด้วยกัน ครูทุกคนจะต้องวางแผนกันเพื่อที่จะระบุว่าจะสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหานั้นๆ ในแต่ละวิชาอย่างไร และวางแผนสร้างโครงการร่วมกัน (หรือกำหนดงานที่จะมอบให้นักเรียนทำร่วมกัน) และกำหนดว่าจะแบ่งโครงการนั้นออกเป็นโครงการย่อยๆ ให้นักเรียนปฏิบัติในแต่ละรายวิชาอย่างไร

๔. การสอนบูรณาการแบบข้ามวิชาหรือสอนเป็นคณะ การสอนตามรูปแบบนี้ครูที่สอนวิชาต่างๆ จะร่วมกันเป็นคณะหรือทีมร่วมกันวางแผน ปรัชญาหรือ และกำหนดหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาาร่วมกัน แล้วร่วมกันดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มเดียวกัน

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้

สำนักโครงการพิเศษ (๒๕๔๑, หน้า ๓๕-๓๖) และ สำลี รักสุทธี (๒๕๔๔ , หน้า๕๓) รวมถึง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔, หน้า๓) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้คล้ายคลึงกัน โดยส่วนใหญ่จะกำหนดขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

๑. กำหนดเรื่องที่จะสอน โดยการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นหัวเรื่องหรือปัญหาหรือความคิดรวบยอดในการสอน
๒. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการศึกษาจุดประสงค์ของวิชาหลักและวิชารองที่จะนำมาบูรณาการและกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอนสำหรับหัวเรื่องนั้นๆ เพื่อการวัดและประเมินผล
๓. กำหนดเนื้อหาย่อย เป็นการกำหนดเนื้อหาหรือหัวเรื่องต่างๆ สำหรับการเรียนการสอนให้สนองจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้
๔. วางแผนการสอน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการสอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยการเขียนแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญเช่นเดียวกับแผนการสอนทั่วไป คือ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล
๕. ปฏิบัติการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอน รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลสำเร็จของการสอนตามจุดประสงค์ ฯลฯ
๖. การประเมินปรับปรุงการพัฒนาการสอน เป็นการนำผลที่ได้บันทึกรวบรวมไว้ในขณะปฏิบัติการสอนมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับขั้นตอนการจัดกิจกรรมในห้องเรียนครูสามารถจัดลำดับกิจกรรมได้ตามความต้องการ โดยยึดหลัก ๓ ขั้นตอนของการเรียนการสอน คือ ขั้นนำ ขั้นกิจกรรม ขั้นสรุป และประเมินผล ทั้งนี้โดยยึดหลักการให้นักเรียนเป็นผู้คิด ปฏิบัติ และสรุปองค์ความรู้ให้มากที่สุด

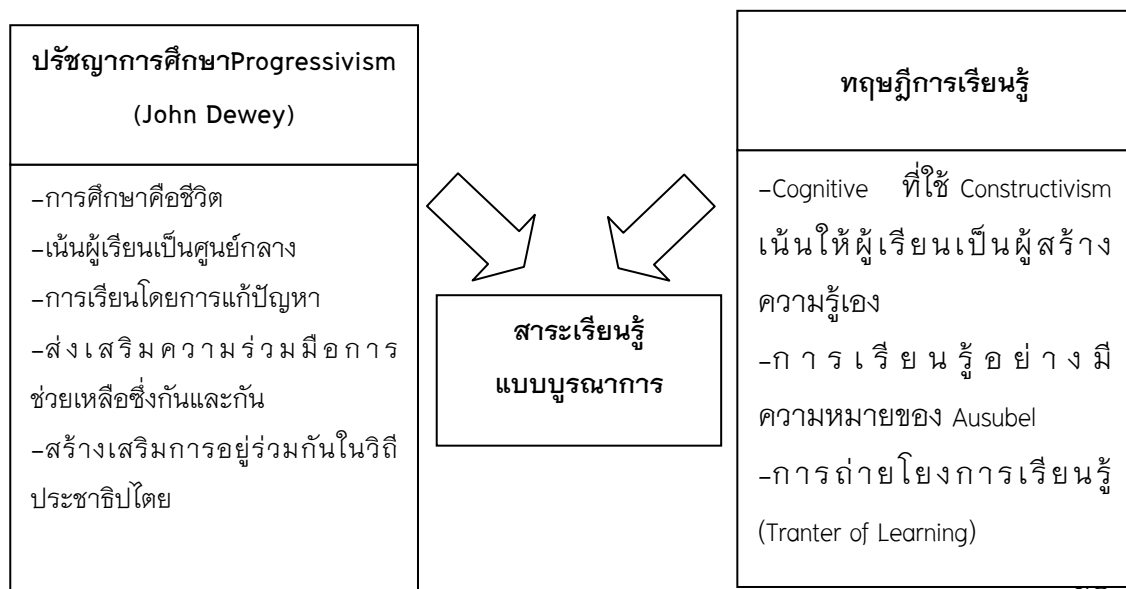
ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

สุวิทย์ และอรทัย มูลคำ (๒๕๔๔, หน้า๒๐) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีประโยชน์ ดังนี้

๑. ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตจริงได้ เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงจำเป็นต้องใช้ความรู้ และทักษะจากหลากหลายสาขาวิชาาร่วมกันแก้ปัญหา
๒. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
๓. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่างๆเหล่านี้กับชีวิตจริง
๔. ช่วยขจัดความซ้ำซ้อนของการสอนตามเนื้อหาวิชาต่างๆในหลักสูตร
๕. เป็นการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติสอดคล้องกับชีวิตจริง
๖. ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสนำมาใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ และทักษะต่างๆ หลากๆด้านในการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตจริง

๒.๑.๒ ทฤษฎีการบูรณาการ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (๒๕๔๓, หน้า๖๖-๖๘) ได้ให้ทฤษฎีการบูรณาการไว้ว่า การบูรณาการเป็นการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่างๆในหมวดวิชาเดียวกัน หรือต่างหมวดวิชา ให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ตลอดจนนำประสบการณ์ต่างๆที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ กระบวนการการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแบบProgressivism ซึ่งมีผู้นำสำคัญคือ John Dewey และเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ในด้าน Cognitive ที่ใช้ Constructivism Approach ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของAusubel และการถ่ายโยงการเรียนรู้(Transfer of Learning)ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

จากแผนภูมิดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น จึงได้กล่าวถึงรายละเอียดเพิ่มเติมโดยสังเขป ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้าน Cognitive ที่ใช้ Constructivism Approach หลักสำคัญของ Constructivism คือ การที่ผู้เรียนต้องสร้างองค์ความรู้เอง ครูเป็นผู้ช่วยโดยจัดหาข้อมูลข่าวสารที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียน หรือให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตนเอง และเป็นผู้ลงมือกระทำเอง
๒. ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของ Ausubel จะเน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจ และมีความหมาย การเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้เรียนได้เชื่อมโยงที่เรียนรู้ใหม่เข้ากับความรู้ในสมองของผู้เรียน
๓. การถ่ายโยงการเรียนรู้(Transfer of Learning) คือการนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ การถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเตรียมผู้เรียนให้สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ทั้งในด้านประกอบอาชีพ และการแก้ปัญหาต่างๆ

สรุปได้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การนำความรู้ในหมวดวิชาเดียวกัน หรือคนละหมวดวิชาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มาผสมผสานกับประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาแบบ Progressivism ที่มี John Dewey เป็นผู้นำสำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้โดยผู้เรียน Constructivism ของAusubel

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๑ พระอธิการสวัสดิ์ โสติโก และคณะ : บทคัดย่อ งานวิจัยกระบวนการสร้างการเรียนรู้ตำนานมูลนิธิศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาและจัดสร้างกระบวนการเรียนรู้ตำนานมูลนิธิศาสนา (๒) นำองค์ความรู้ที่ได้จากตำนานมูลนิธิศาสนาสร้างการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย (๓) เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้เผยแพร่ออกไป

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้เกิดจากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของทีมวิจัย ทั้ง ๓ ระยะ และเกิดการเรียนรู้โดยมีตำนานมูลนิธิศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม คัมภีร์ที่เก่าแก่กว่า ๙๐ ปีเป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยพบว่ากระบวนการเรียนรู้นั้นเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ให้แก่นักวิจัย สถานศึกษาและชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง(Active Participation Theory) ซึ่ง

ประกอบด้วย ๑) กระบวนการกลุ่ม อันเกิดจากพระนิสิตรวมกลุ่มกันมีแรงจูงใจและความเห็นพ้องกันที่จะทำงานวิจัยเหมือนกัน โดยมีความสนใจศึกษาวิจัยตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อง ๒) เกิดการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ กล่าวคือการที่นิสิตและปราชญ์ชุมชนร่วมมือกันในการปริวรรตภาษาล้านนาเป็นภาษาไทย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันความรู้ ให้กำลังใจกันและกันทั้งในเวทีต่างๆ และ ๓) เกิดการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ กล่าวคือนักวิจัยทั้งพระนิสิตและปราชญ์ชุมชน นำความรู้ด้านภาษาล้านนาที่มีอยู่เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่นั้นคือเมื่อปริวรรตตำนานมูลศาสนาออกมาเป็นภาษาไทยแล้วยังเกิดการสรรค์สร้างความรู้ใหม่โดยการเรียบเรียงธรรมตำนานมูลศาสนาขึ้นใหม่ เพื่อให้พระสงฆ์ใช้ในการเทศนาตามวาระสำคัญต่างๆ การนำองค์ความรู้ที่ได้จากตำนานมูลศาสนา มาสร้างการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายโรงเรียน และ มจร.ลำปาง โดยการจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับคณะครูศูนย์เรียนรวมโรงเรียนแม่ก่งวิทยา, การจัดทำเป็นการ์ตูนแอนิเมชันร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ลำปาง และการนำมาเรียบเรียงเป็นธรรมใหม่เพื่อใช้ในการเทศนาในวาระต่างๆ และในส่วนของ การนำองค์ความรู้ที่ได้จากตำนานมูลศาสนาออกเผยแพร่โดยการนำหลักสูตรท้องถิ่นตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้องไปใช้ในการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรมของศูนย์เรียนรวมโรงเรียนแม่ก่งวิทยา, การเผยแพร่องค์ความรู้ตำนานมูลศาสนา ฉบับปริวรรต, ฉบับภาษาไทยเหนือ และฉบับภาษาไทยกลาง แก่พระนิสิตวิชาเอกศาสนาและสวดแทรกในรายวิชาประวัติพระพุทธศาสนา ของ มจร.ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร ลำปาง, การนำธรรมที่สร้างสรรค์เรียบเรียงใหม่เป็นธรรมตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อง ไปให้พระสงฆ์สามเณรเทศนาเผยแพร่แก่ศรัทธาประชาชนทั่วไป

๒.๒.๒ ศุภวรณ์ จันตะยอด: บทคัดย่อ งานวิจัยการพัฒนาหน่วยบูรณาการการเรียนการสอน เรื่อง บ่อเกลือหน้าอยู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหน่วยบูรณาการการเรียนการสอน เรื่องบ่อเกลือหน้าอยู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อน และหลังโดยใช้หน่วยบูรณาการการเรียนการสอน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนโดยใช้หน่วยบูรณาการการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๔ โรงเรียนบ้านสบมาง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน จำนวน ๒๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ๑.หน่วยบูรณาการการเรียนการสอนเรื่องบ่อเกลือหน้าอยู่ จำนวน ๕ หน่วย ประกอบด้วย ๑๔ แผนการสอน ใช้เวลาสอน ๗๕ คาบ ๒.แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียน

๓.แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่า T-Test และค่าร้อยละ นำเสนอด้วยการใช้ตารางประกอบคำบรรยายสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๑. ได้หน่วยบูรณาการการเรียนการสอนเรื่อง บ่อเกลือน้อยอยู่ จำนวน ๕ หน่วย คือ สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของอำเภอบ่อเกลือ ประวัติความเป็นมาของอำเภอบ่อเกลือ เศรษฐกิจชุมชน บุคคลสำคัญในท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
๒. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อน และหลังเรียน โดยใช้หน่วยบูรณาการการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑
๓. ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของนักเรียน นักเรียนทั้งหมดมีความคิดเห็นที่ดีต่อหน่วยบูรณาการการเรียนการสอน

๒.๒.๓ เสริมศรี ไชยศร และคณะ๖๔ (๒๕๖๖ : ๖๘) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการในหลักสูตร : ลักษณะของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และปัญหาการจัดในเขตการศึกษา ๘ โดยคณะผู้วิจัยได้สำรวจวิเคราะห์จากเอกสารแบบเรียนและคู่มือครูหรือคู่มือการสอนจากรายวิชาบังคับ ๓ สาขาวิชา คือ ภาษาไทย สังคมศึกษา และวิชาวิทยาศาสตร์ และได้สอบถามความคิดเห็นของครูประจำการของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน ๘ จังหวัดภาคเหนือ ซึ่งอยู่ในเขตการศึกษา ๘ และนักวิชาการที่ประจำหรือทำหน้าที่ในเขตการศึกษา ๘ และที่อยู่ในส่วนกลางในกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสรุปประเด็นการวิเคราะห์เอกสารคู่มือครูและหลักสูตร ได้ดังนี้ “ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญ ที่จะทำให้เกิดการบูรณาการในหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นภายในสาขาวิชา และระหว่างสาขาวิชา แม้ว่าหนังสือแบบเรียน คู่มือครูจะเสนอแนะไว้บ้างในบางกรณี แต่ส่วนใหญ่แล้วจำเป็นที่ครูผู้สอนในสายวิชาหรือในโรงเรียนจะต้องวางแผนดำเนินการจัดตั้งเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความคิดและความสามารถของครูผู้สอนเป็นหลักประกันสำคัญได้มากยิ่งขึ้นกว่าสิ่งอื่นใด ในการที่จะทำให้การเรียนการสอนมีบูรณาการอันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่กว้างขวางและลึก”

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยต่อยอดจากโครงการวิจัยเดิม คือ โครงการวิจัยกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในการดำเนินการวิจัย ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยเดิมเป็นหลัก ในลักษณะการวิจัยเชิงเอกสาร และทำการจัดเวทีการวิจัยเป็นระยะ ๆ ตามการกำหนดของเจ้าของทุน เพื่อรายงานความก้าวหน้าพร้อมชี้แจงถึงอุปสรรค และปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่ดำเนินงานวิจัย พร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะจากพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปตามกรอบ และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ในการดำเนินงานวิจัยได้มีการนำข้อมูลเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ที่ได้จากการปริวรรตให้กับนิสิต ในรายวิชาการศึกษาอิสระทางศาสนา และรายวิชาสัมมนาศาสนาได้ศึกษา ก่อนที่จะทำการบูรณาการเนื้อหาจากตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม กับรายวิชาที่ได้กำหนดไว้

การดำเนินโครงการวิจัยกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน ผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปางได้กำหนดแผนการดำเนินงานออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่

ระยะที่ ๑ เป็นการทำแผนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการศึกษา ทบทวนรายละเอียดเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม และเรียบเรียงชุดองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา เพื่อนำมาวางแผนในการนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนกับรายวิชาที่ได้กำหนดไว้

ระยะที่ ๒ เป็นการนำเอาแผนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนไปใช้ปฏิบัติ โดยใช้วิธีการทดลองจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ใน ๒ รายวิชา คือ รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองไทยให้กับนิสิต มจร.ลำปาง และจัดทำกรอบ มคอ.๓

ระยะที่ ๓ เป็นการทบทวนสิ่งที่ได้ปฏิบัติ โดยใช้วิธีการจัดเวทีวิพากษ์การบูรณาการเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ในแต่ละรายวิชาที่สอดคล้อง และทำการปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนจากการวิพากษ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ อีกทั้งสังเคราะห์บทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยทั้งเชิงเนื้อหา และกระบวนการ ตลอดจนจัดเวทีเผยแพร่ นำเสนอผลการดำเนินงานวิจัย และจัดทำเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์

๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการวิจัยกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง ได้ใช้เครื่องมือในการดำเนินงานวิจัย ได้แก่

๑. ใบความรู้ ใบงาน และแบบฝึกหัด ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนได้มีการแจกใบความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ให้กับนิสิตได้อ่าน และทำความเข้าใจเรื่องราวของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม หลังจากที่ได้อ่าน และทำความเข้าใจเรื่องราวตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมแล้ว ได้มีการแจกใบงาน และแบบฝึกหัด ให้กับนิสิตได้ฝึกฝน และทดสอบความรู้ที่ได้จากการอ่าน
๒. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนได้มีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนได้แก่ การ์ตูน และอนิเมชันบอกเล่าเรื่องราวของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม
๓. Focus group ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนได้มีการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้นิสิตได้ทำงานร่วมกัน หรือ Focus group ได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อทำงาน และนำเสนองานร่วมกัน เป็นต้น

๓.๒ แผนการดำเนินงาน

แผนการดำเนินงานระยะที่ ๑

ระยะเวลาในการดำเนินงานตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๔ – ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ (ขยายเวลา ๒ เดือน)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผู้เข้าร่วม	ระยะเวลา
๑.เวทีประชุมทีมชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน	- เพื่อสร้างความเข้าใจ เตรียมความพร้อม ร่วมกำหนดบทบาทการทำงานร่วมกัน	นักวิจัย และผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๑
๒. เวทีทบทวนองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมพร้อมจัดการเรียน การสอน -รายวิชาศึกษาอิสระ -รายวิชาสัมมนาทางศาสนา	- เพื่อศึกษากระบวนการ และเทียบเคียงข้อมูลตำนานมูลศาสนากับฉบับอื่นๆ	นักวิจัย และผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๒-๔

๓.เวทีรวบรวม เรียบเรียงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดำเนินงานมูลศาสนา	- เพื่อให้ได้ชุดองค์ความรู้ของดำเนินงานมูลศาสนา	นักวิจัย และ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๕-๖
๔. เวทีสรุปผลการดำเนินงานระยะแรก และจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๑	- เพื่อสรุปข้อมูลเบื้องต้นที่ได้ใน ระยะที่ ๑ - เพื่อจัดทำรายงาน ความก้าวหน้า ระยะที่ ๑	นักวิจัย และ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๗
๕. เข้าร่วมเวทีวิจัยของศูนย์ประสานงานทุกวันที่ ๑๐	- เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงาน - เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการวิจัยกับโครงการอื่น	นักวิจัย และ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๘

แผนการดำเนินงานระยะที่ ๒

ระยะเวลาในการดำเนินงานตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ – ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖

๑. ประชุมวางแผนการทำงานวิจัยกับทีมงาน ในระยะที่ ๒	- เพื่อร่วมกัน กำหนดแนวทางการทำงานวางแผนและการจัดการ ในระยะที่ ๒	นักวิจัย และ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๑
๒. เวทีบูรณาการการเรียนรู้-การ สอนจากองค์ความรู้ของดำเนินงาน มูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ตาม รายวิชา พร้อมสรุปเนื้อหาการบูรณาการ การเรียนการสอน ใน รายวิชาที่สอดคล้อง	- เพื่อให้ได้ข้อมูลเนื้อหาดำเนินงาน มูลศาสนาที่จะนำไปบูรณาการ การเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของ งานวิจัย - เป็นการจัดกลุ่มข้อมูลในการนำไป บูรณาการกับรายวิชาที่มีความ เกี่ยวข้อง - เพื่อให้เนื้อหาดำเนินงานมูลศาสนามี ความสอดคล้องกับรายวิชาที่ กำหนด	นักวิจัย และ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๒
๓. เวทีทดลองจัดการเรียนรู้-การ สอน และ สรุปแนวทางของ หลักสูตร ดำเนินงานมูลศาสนา พร้อม ประเมินผล	- เพื่อให้เนื้อหาดำเนินงานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมที่มีความ สอดคล้องกับรายวิชาการเรียน การสอน ของ มจร. - เพื่อให้ได้แนวทางการเรียน การสอน	นักวิจัย และ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๓-๔

	คณะนักวิจัยเห็นภาพรวมในการนำ ตำนานมูลศาสนาบูรณาการกับ รายวิชาที่กำหนดร่วมกัน		
๔. สรุปผลการดำเนินงานระยะที่ ๒ และจัดทำรายงาน ความก้าวหน้า ระยะที่ ๒	- เพื่อสรุปข้อมูลเบื้องต้นที่ได้ใน ระยะที่ 1	นัก วิ จั ย แ ล ะ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๕
๕. เข้าร่วมเวทีวิจัยของศูนย์ ประสานงานทุกวันที่ ๑๐	- เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงาน	นัก วิ จั ย แ ล ะ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๖

แผนการดำเนินงานระยะที่ ๓

ระยะเวลาในการดำเนินงานตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ – ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ (ขยายเวลา ๒ เดือน)

๑. ประชุมวางแผนการทำงานวิจัย กับทีมงาน ในระยะที่ ๓	- เพื่อร่วมกัน กำหนดแนวทางการ ทำงานวางแผนและการจัดการ ในระยะที่ ๒	นัก วิ จั ย แ ล ะ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๑
๒. เวทีวิพากษ์ การบูรณาการ เนื้อหาตำนานมูลศาสนาในแต่ละ เนื้อหาวิชาที่สอดคล้อง	- เพื่อให้ได้ข้อคิดและความถูกต้อง ตามหลักการจากผู้ทรงคุณวุฒิใน แต่ละสาขาวิชา	นัก วิ จั ย แ ล ะ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๒
๓. เวทีปรับปรุง/สรุปเนื้อหา หลักสูตรการเรียนการสอนตาม คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ	- เพื่อให้การบูรณาการตำนานมูล ศาสนาได้สอดคล้องกับสาระวิชาที่ กำหนดในงานวิจัย	นัก วิ จั ย แ ล ะ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๓
๔. เวทีสังเคราะห์บทเรียน และองค์ ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย เชิงเนื้อหา และกระบวนการ	- เพื่อขยายผลหลักสูตรการเรียน การสอน และการเรียนรู้จาก งานวิจัย	นัก วิ จั ย แ ล ะ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๔
๕. เวทีนำเสนอผลการบูรณาการใน แต่ละรายวิชาที่สอดคล้องเพื่อ นำไปสู่หลักสูตร พร้อมจัดทำ รายงานฉบับสมบูรณ์	- เพื่อเผยแพร่งานวิจัยสู่วงวิชาการ - เพื่อจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์	นัก วิ จั ย แ ล ะ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๕
๖. เข้าร่วมเวทีวิจัยของศูนย์ ประสานงานทุกวันที่ ๑๐	- เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงาน - เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการ วิจัยกับโครงการอื่น	นัก วิ จั ย แ ล ะ ผู้เกี่ยวข้อง	เดือนที่ ๖

บทที่ ๔

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรมก่อนการดำเนินการวิจัย

สืบเนื่องจากพระครูสังวรสุตกิจอาจารย์ประจำและหัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไปของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง ได้รับอาราธนาเข้าร่วมประชุมเครือข่ายงานวิจัยกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง ซึ่งทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง ได้เชิญผู้บริหารจากสถาบันการศึกษาต่างๆ เข้าร่วมประชุมเพื่อที่จะสร้างเครือข่ายการดำเนินงานวิจัยฯ ของจังหวัดลำปาง ภายใต้การดำเนินงานร่วมกันของสถาบันการศึกษา ซึ่งเรียกสั้นๆ ว่า มหาวิทยาลัยลำปาง นั้น โดยการดำเนินงานร่วมกันในครั้งนั้น เป็นประเด็นที่ทำให้ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในจังหวัดลำปาง ได้มาทำงานเพื่อสังคม ชุมชน เพื่อการนี้พระครูสังวรสุตกิจ จึงได้ปรึกษาหารือกับทางพี่เลี้ยงของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง เพื่อที่จะเสนอโครงการวิจัยฯ ในระดับของสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ มีความสนใจที่จะทำงานโครงการวิจัยฯ โดยมีแนวคิดที่จะดำเนินงานต่อเนื่องจากโครงการวิจัยตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ที่มีวิจัยเดิมได้จัดทำขึ้นมาแล้ว อยากจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยจะได้นำมาบูรณาการกับการเรียนการสอนของทางมหาวิทยาลัยฯ ต่อไป

ทั้งนี้ เป้าหมายสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อเป็นการฝึกคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ ได้ทำงานวิจัยตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยฯ โดยอาศัยโครงการวิจัยฯ นี้ เป็นเวทีของการฝึกฝนงานวิจัย โดยมีทีมพี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง เป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

บทบาทหน้าที่ทีมทำงาน

บทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของทีมวิจัย ได้แก่ วางแผนการดำเนินงาน รับผิดชอบบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย กำกับดูแลการดำเนินงาน จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย จัดทำเอกสารการเงินของโครงการ บันทึกข้อมูลการจัดเวที ประสานงานระหว่างนักวิจัยและผู้ให้ข้อมูล จัดดูแลสถานที่เวทีวิจัย จัดอาหาร-เครื่องดื่ม จัดทำรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานวิจัย และรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

๔.๑ ผลการดำเนินงานตามแผนกิจกรรม ระยะที่ ๑

กิจกรรมที่ ๑ เวทีประชุมทีมชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน

เวทีที่ ๑ วันที่ ๘ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคารปฏิสังขรณ์ชั้น ๒ ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๓ รูป/คน ได้แก่ นักวิจัย ๑๔ รูป/คน พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง จำนวน ๓ คน

● ประเด็นการประชุม

- ประชุมชี้แจงแนวทางปฏิบัติเรื่องการเงินการบัญชีของโครงการและแนวทางการจัดทำเอกสารงานวิจัย

● สารสำคัญที่ได้รับ

ทางทีมพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง ได้จัดเวทีชี้แจงแนวทางปฏิบัติเรื่องการเงินการบัญชีของโครงการและแนวทางการจัดทำเอกสารงานวิจัย ให้กับทางคณะทำงานโครงการได้รับทราบ ซึ่งประกอบด้วย แนวทางการปฏิบัติเรื่องการเงิน – บัญชี, หลักฐานทางการเงินที่ใช้ประกอบการเบิก-จ่าย (ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญรับเงิน และใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน) สามารถสรุปประเด็น ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวทางการปฏิบัติเรื่องการเงิน-บัญชี ประกอบด้วย

๑. การเปิดบัญชี

หัวหน้าโครงการจะต้องเปิดบัญชีธนาคารเฉพาะของโครงการวิจัยนี้ โดยมีผู้มีอำนาจสั่งจ่ายเงินอย่างน้อย ๒ ใน ๓ ตามชื่อที่ระบุในจดหมายแจ้งธนาคารเพื่อเปิดบัญชี

๒. การรายงานการเงิน

การรายงานการเงินจะต้องรายงานทุกสิ้นงวด โดยในแต่ละครั้งจะประกอบด้วย

๑. รายงานการเงินที่สรุปงบประมาณค่าใช้จ่ายในแต่ละงวดที่ระบุตามสัญญา
๒. สำเนาสมุดบัญชีธนาคาร ซึ่งแสดงรายการการฝาก-ถอนเงินในแต่ละงวด
๓. เสนอบประมาณสำหรับการประมาณการ สำหรับการประมาณการในงวดต่อไปตามแผนกิจกรรม

๓. หลักเกณฑ์การใช้จ่ายงบประมาณแบ่งได้ตามหมวดต่างๆ ดังนี้

๑. หมวดค่าตอบแทน

- ค่าตอบแทนสามารถระบุผู้รับได้แน่นอน
- สัดส่วนของค่าตอบแทนต้องไม่เกินร้อยละ ๓๐ ของงบประมาณรวมโครงการ ยกเว้น กรณีที่โครงการมีนักวิจัยร่วมโครงการจำนวนมาก สามารถยืดหยุ่นได้มากกว่าร้อยละ ๓๐ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินร้อยละ ๔๐ (ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของหัวหน้าโครงการและความเห็นชอบของศูนย์ประสานงานวิจัยฯ)

- ให้คิดค่าตอบแทนเป็นรายวันตามกิจกรรมที่ได้ทำจริง (กิจกรรมที่ทำจริงนั้นรวมถึงการเขียนรายงานวิจัยด้วย) สามารถปรับลดค่าตอบแทนได้ตามความเหมาะสม (ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของหัวหน้าโครงการและความเห็นชอบของศูนย์ประสานงานวิจัย)

๒. ค่าใช้สอย

- ค่าอาหาร จัดประชุมในชุมชน ๓๐-๕๐ บาท/คน
- ค่าสถานที่ ถ้าเป็นการจัดประชุมในชุมชนไม่ควรจะมี แต่ถ้ามีก็ไม่ควรเกิน ๑๐๐ บาท/วัน
- ค่าพาหนะเดินทาง
- ค่าพาหนะเดินทางของโครงการควรจะมีเหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการและบริบทพื้นที่ ซึ่งควรแยกเป็นรายกิจกรรมให้เห็นชัดเจน โดยในการเบิก-จ่าย ค่าพาหนะเดินทางดังกล่าวให้คิดตามเกณฑ์ของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น) (คิดตามระยะทาง โดยรถยนต์ กม. ละ ๖ บาท และรถจักรยานยนต์ กม.ละ ๔ บาท)

(กรณีในพื้นที่มีข้อจำกัดเรื่องการเดินทาง ให้เหมาจ่ายเป็นค่าพาหนะโดยต้องมีการเซ็นรับเงินในใบสำคัญรับเงินของโครงการอัตราไม่เกิน ๕๐๐ บาท/วัน โดยพิจารณาตามระยะทางจริงตามดุลยพินิจของหัวหน้าโครงการ)

- ค่าตอบแทนวิทยากรทั่วไปไม่เกิน ๓๐๐ บาท/คน/วัน ทั้งให้พิจารณาคุณสมบัติและบทบาทที่มอบหมายประกอบการพิจารณาด้วย

๓. ค่าวัสดุ

ส่วนใหญ่จะเป็นวัสดุอุปกรณ์ในการจัดเวที อุปกรณ์เครื่องเขียนวัสดุสำนักงานสิ้นเปลืองต่างๆ เช่น ปากกา/กระดาษ/ฟิล์มถ่ายรูป/สมุด ทั้งนี้ ค่าวัสดุ สามารถใช้จ่ายได้ไม่เกิน ๑๐ % ของงบประมาณทั้งหมด

หลักฐานทางการเงินที่ใช้ประกอบการเบิก-จ่าย มีอยู่ ๓ แบบ ได้แก่ ใบเสร็จรับเงิน

ใบสำคัญรับเงิน และใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน

๑. ใบเสร็จรับเงิน

เป็นเอกสารที่ออกให้โดยเจ้าของกิจการ ซึ่งโครงการวิจัยจะได้รับใบเสร็จรับเงินก็ต่อเมื่อมีการจัดซื้อของและขอรับบริการเกิดขึ้น(โดยใบเสร็จรับเงินที่สมบูรณ์ประกอบด้วย)

๑. ชื่อ และที่อยู่ ผู้รับเงิน หรือ ชื่อร้านค้า
๒. เลขประจำตัวผู้เสียภาษีของผู้รับเงิน หรือ ร้านค้า
๓. วัน เดือน ปี ที่ซื้อสินค้า
๔. ระบุ นามผู้ซื้อ และที่อยู่โครงการวิจัย
๕. ระบุ รายการซื้อ หรือ บริการที่ชัดเจน
๖. ระบุ จำนวนเงินทั้งตัวเลข และตัวอักษรกำกับ และลงวันที่ที่ซื้อ

๓/. ลายมือชื่อผู้รับเงิน

- หากใบเสร็จรับเงิน มีองค์ประกอบครบ ถือว่าเป็นใบเสร็จที่สมบูรณ์ สามารถเบิก-จ่ายได้ ไม่ต้องแนบเอกสารการเงินอื่นประกอบอีก
- หากใบเสร็จรับเงิน ขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งไป ถือว่าใบเสร็จไม่สมบูรณ์
 - o ตรวจสอบเลขประจำตัวผู้เสียภาษี และที่อยู่ของร้านทุกครั้ง
 - o รายละเอียดใบเสร็จรับเงินควรให้ทางร้าน ระบุให้ละเอียด
 - o ใบเสร็จรับเงินที่ไม่สมบูรณ์ต้องแนบบใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงินในการเบิก-จ่าย และต้องวงเงินไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หากวงเงินเกิน ๑,๐๐๐ บาท ให้ใช้ใบสำคัญรับเงินแนบ และกรอกรายละเอียดให้ชัดเจนว่านำไปใช้กิจกรรมใด

๒. ใบสำคัญรับเงิน

เป็นเอกสารที่โครงการเป็นผู้จัดทำ และให้มีความน่าเชื่อถือใช้สำหรับในกรณีที่โครงการวิจัยจ่ายเงินให้กับผู้ร่วมงาน ซึ่งไม่ใช่การจัดซื้อสินค้าใดๆ ทั้งนี้เหตุผลที่ใช้ใบสำคัญรับเงิน เพราะผู้รับเงินต้องกรอกรายละเอียด ชื่อ ที่อยู่ ที่ชัดเจน ที่สามารถติดต่อได้พร้อมกับลงนามในใบสำคัญรับเงิน ทำให้สามารถทราบได้ว่าบุคคลนั้นมีตัวตนอยู่ และเป็นผู้รับเงินจริง โดยผู้มีอำนาจลงนามการจ่ายเงิน คือหัวหน้าโครงการเท่านั้น เพราะหัวหน้าโครงการต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อเงินงบประมาณทั้งหมด ซึ่งในกรณีดังต่อไปนี้

๑) จ่ายเงินให้กับบุคคล คือ ค่าตอบแทน/ค่าจ้าง/ค่าอาหาร

เป็นการจ่ายค่าตอบแทน และค่าจ้างให้กับตัวบุคคลในกรณี จ่ายค่าตอบแทนรายเดือน/รายกิจกรรมและค่าตอบแทนอื่นๆ สำหรับทีมวิจัยจ่ายค่าจ้างเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในรายเดือน/รายกิจกรรม/ค่าจ้างทำอาหาร(อัตราค่าตอบแทนหัวหน้าโครงการวิจัยวันละ ๔๐๐ บาท, นักวิจัยวันละ ๒๐๐ บาท หรือตามที่ระบุในสัญญา)

๒) จ่ายค่าเดินทาง บุคคลในทีมวิจัย

ในกรณีที่เป็นการเดินทางระหว่างจังหวัดใช้ตัวรถทัวร์/ เดินทางโดยเครื่องบิน ใช้กาکتู้เครื่องบิน/ เดินทางโดยรถไฟ ใช้กาکتู้รถไฟ (กาکتู้ใช้สำเนาแทนไม่ได้) และต้องใช้ใบสำคัญรับเงินแนบบกาکتู้ประกอบการเบิก-จ่าย และค่าเช่ารถ กรณีการเช่ารถนามส่วนบุคคลไม่ใช่บริษัทให้ใช้ใบสำคัญรับเงิน

๓) จ่ายเงินให้ บุคคลนอกทีมวิจัย ในทุกกรณี

เช่น ค่าเดินทาง ค่าตอบแทน เป็นต้น ทั้งนี้การเดินทางโดยรถโดยสารจ่ายตามจริงหากเดินทางเหมือน (ข้อ ๒) ต้องใช้กาکتู้(แนบบใบสำคัญรับเงิน) เหมือนกัน หรือเดินทางโดยรถส่วนตัว ให้เบิกเป็นระยะทางโดยรถยนต์ไม่เกิน กม. ละ ๖ บาท และรถจักรยานยนต์ ไม่เกิน กม. ละ ๔ บาท โดยอัตราดังกล่าวได้รวมค่าบำรุงรักษา และค่าเสื่อมราคาให้แล้ว

- ผู้รับเงินจะต้องกรอกรายละเอียด ชื่อ/ที่อยู่ ที่สามารถติดต่อได้ชัดเจน/ เลขบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรข้าราชการให้ชัดเจน พร้อมกับลงนามในใบสำคัญรับเงินใน ช่องผู้รับเงิน และหัวหน้าโครงการ (เท่านั้น) ต้องลงนามใน ช่องผู้จ่ายเงิน เพื่อรับรองว่าได้จ่ายเงินให้กับบุคคลดังกล่าวจริง

ข้อสังเกต ใบสำคัญรับเงินที่พึงระวัง

- ผู้จ่ายเงินต้องเป็นหัวหน้าโครงการ เท่านั้น
- ใช้กับบุคคลที่ไม่ใช่ทีมวิจัย (นอกทีมวิจัย) และทุกครั้งกับบุคคลที่ไม่ใช่ทีมวิจัยเซ็น
- ใบสำคัญรับเงิน ให้แนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนทุกครั้ง(กรณีค่าใช้จ่ายเกิน ๑,๐๐๐ บาท) ให้กรอกเลขที่บัตรประจำตัวประชาชนให้ชัดเจน
- กรณี ค่าอาหาร ในการจัดประชุมทุกครั้งให้ระบุรายละเอียด คือ จำนวนผู้เข้าร่วมคน ราคา..... บาท/หัว/มื้อ(พร้อมแนบใบรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง
- กรณี ค่าเดินทาง ต้องระบุให้ชัดเจน คือ เดินทางโดย..... เพื่อ “.....” ระยะทางจาก.....ถึง.....ไป-กลับ..... กม. *บาท
- กรณี ทีมวิจัยมีค่าตอบแทนประจำเดือนให้เขียนใบสำคัญรับเงินทุกเดือน/ทุกคน

๓. ใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน เป็นเอกสารที่ทางโครงการวิจัยทำขึ้นอีกเช่นกัน แต่ควรระมัดระวังในการใช้ให้มากที่สุด เพราะถือว่าการรับรองแทนใบเสร็จรับเงินที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งใช้ได้ในวงเงินไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท ต่อกิจกรรม หรือการจัดซื้อต่อครั้ง และให้ใช้ได้ เฉพาะบุคคลในทีมวิจัยเท่านั้น ใช้ได้ในกรณีดังต่อไปนี้

๑) กรณีที่ใบเสร็จรับเงินไม่ถูกต้องเพราะขาดองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งไป

- การจ่ายเงินซื้อสินค้าตามร้านที่ไม่สามารถออกใบเสร็จรับเงินที่ถูกต้องให้ได้ คือไม่ระบุองค์ประกอบของใบเสร็จรับเงินให้ครบถ้วน เช่น การซื้อสินค้าต่างๆ หรือ ค่าถ่ายเอกสาร ฯ ล ฯ นำมาแนบใบเสร็จรับเงินที่ไม่สมบูรณ์ แนบกับใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน แล้วกรอกรายละเอียดมาประกอบการเบิก-จ่าย

- ต้องกรอกรายละเอียดลงในใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงินให้ชัดเจนว่าเป็นค่าอะไร แล้วนำไปใช้กับงานอะไร เพราะจะบ่งบอกถึงความสมบูรณ์ของใบเสร็จรับเงิน นั้น (ในช่อง หมายเหตุ ระบุว่า “ใบเสร็จไม่สมบูรณ์”)

๒) กรณีที่ไม่สามารถเรียกใบเสร็จรับเงินได้จากเจ้าของกิจการ

- การจ่ายเงินซื้อสินค้า เช่น ซื้ออาหารในตลาด ซื้อสินค้าตามร้านแผงลอย ค่าโทรศัพท์ ตามตู้สาธารณะ ค่าโทรศัพท์ที่ใช้บัตรเติมเงิน

- ต้องกรอกรายละเอียดในใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงินให้ชัดเจนว่าเป็นค่าใช้จ่ายอะไร หากเป็นค่าโทรศัพท์ให้ระบุรายละเอียดหมายเลขโทรศัพท์และเรื่องในกรณีติดต่อ (ในช่อง หมายเหตุ ระบุว่า “ไม่สามารถเรียกเก็บใบเสร็จได้”)

๓) กรณีการเดินทางของทีมวิจัย หรือบุคคลในทีมวิจัยในพื้นที่ปฏิบัติงานปกติ (พื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบการทำงาน)

- ในกรณีที่ทีมวิจัย เดินทางไปปฏิบัติงานในพื้นที่โดยรถส่วนตัวให้เบิกตามระยะทางเป็นกิโลเมตรโดยคิดอัตรา (รถยนต์ไม่เกิน กม. ละ ๖ บาท/ รถจักรยานยนต์ ไม่เกิน กม. ละ ๔ บาท) ให้ผู้เดินทางปฏิบัติงานที่เป็นเจ้าของรถกรอรายละเอียด ของกิจกรรมที่ดำเนินการระยะทางไป-กลับ กี่ กม.* กับอัตราที่เบิกแล้วคิดเป็นจำนวนเงินกี่บาท วงเงินไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท (หากวงเงินเกิน ๑,๐๐๐ บาท ให้ใช้ใบสำคัญรับเงิน แบบการเบิก-จ่าย)

ข้อสังเกต ใบรับรองแทนใบเสร็จ

- กรอกรายละเอียด โดยละเอียด ชัดเจน โดยเฉพาะค่าเดินทางประสานงาน
- แยกเดือนแต่ละเดือนให้อยู่คนละใบ และเรียงวันให้ถูกต้อง
- กรณี ใบเสร็จรับเงินไม่ถูกต้อง ให้เขียนใบเสร็จรับเงิน แบบใบเสร็จที่ไม่ถูกต้องทุกครั้ง
- กรณี จ่ายค่าโทรศัพท์ในการติดต่อประสานงาน ให้ระบุ ดังนี้ ค่าโทรศัพท์ประสานงาน กับ.....เพื่อ..... หมายเลขโทรศัพท์
- กรณี ใบรับรองแทนใบเสร็จ ๑ ใบ สามารถจ่ายได้ในวงเงินไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

ค่าใช้จ่ายในส่วนอื่นๆ

๑. ค่าเบี้ยประกันอุบัติเหตุ ขณะที่ปฏิบัติงานให้กับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น) โครงการวิจัยสามารถนำงบประมาณในหมวดค่าใช้จ่ายไปใช้ในการจัดทำประกันได้ ในวงเงินไม่เกินร้อยละ ๗.๕ ของงบประมาณโครงการฯ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของหัวหน้าโครงการวิจัย โดยให้ประเมินจากความเสี่ยงในการดำเนินงานโครงการวิจัยนั้น

๒. ค่าเดินทางในกรณี เช่ารถ เพื่อออกปฏิบัติงาน ให้เบิกได้ดังนี้

- เบิกค่าเช่ารถ
- เบิกค่าน้ำมันตามใบเสร็จรับเงินพร้อมเก็บใบเสร็จรับเงินเป็นหลักฐาน

๓. ค่าเดินทางเบิกได้ตามที่จ่ายจริง (แต่ไม่เกินพาหนะเครื่องปั้นชั้นประหยัดระหว่างจังหวัดนั้น)

๔. การเบิกค่าเดินทางเป็นปิลน้ำมัน จะกระทำได้อีกต่อเมื่อใบเสร็จรับเงินค่าน้ำมันต่ำกว่าระยะการเดินทางจริงแต่ต้องเขียนชี้แจงรายละเอียดให้เห็นได้อย่างชัดเจน

๕. ค่าที่พักเบิกตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน ๑,๒๐๐ บาท/วัน

● บทเรียนและข้อค้นพบที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

ทีมวิจัยได้ทราบหัวข้อและวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการวิจัย เรื่อง “กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนานับวัดบ้านเอื้อม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญญาวาสวิหาร จังหวัดลำปาง” และรับทราบเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามระเบียบของ สกว.(ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น) และได้มอบหมายบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย ในการดำเนินงานระยะที่ ๑

- ปัญหาและอุปสรรค -

- กิจกรรมที่จะทำต่อไป

- จัดเวทีทบทวนองค์ความรู้เรื่องตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม พร้อมการจัดการเรียนการสอน

กิจกรรมที่ ๒ เวทีทบทวนองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมพร้อมจัดการเรียน-การสอน (รายวิชาศึกษาอิสระ / รายวิชาสัมมนาทางศาสนา)

เวทีที่ ๑ วันที่ ๒๓/ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคารปฏิสังขรณ์ชั้น ๑ ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๓๕ รูป/คน ได้แก่ นักวิจัย ๑๔ รูป/คน พระนิสิต ๑๘ รูป และ พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง จำนวน ๓ คน

- ประเด็นการประชุม

- การจัดเวทีเพื่อทบทวนองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อนำมาจัดกระบวนการเรียน การสอนในรายวิชาศึกษาอิสระและสัมมนาทางพุทธศาสนา ครั้งที่ ๑

- สารสำคัญที่ได้รับ

การทบทวนและนำเสนอข้อมูลตำนานมูลศาสนา

การจัดเวทีเพื่อทบทวนองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อนำมาจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศึกษาอิสระ และสัมมนาทางพุทธศาสนา ในครั้งนี้ ได้เชิญอาจารย์เกษวีร์ สว่างวงศ์ ในฐานะที่ปรึกษาโครงการตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมโดยได้มาถ่ายทอดเรื่องราวประวัติของครูบาอภิวังค์ คนธวัโส ผู้เล่าเรื่องตำนานมูลศาสนา และความเป็นมาของตำนานมูลศาสนาฉบับบ้านเอื้อม อีกทั้งพระอธิการสวัสดิ์ โสตุถิโก และ พระสิทธิชัย ถาวรโร ได้ถ่ายทอดเรื่องราวตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม โดยกล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการทำวิจัยตำนานมูลศาสนาฉบับบ้านเอื้อม

ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม เล่าเรื่องและจารโดยครูบาอภิวังค์ คนธวัโส เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ที่กล่าวถึงเรื่องราวของการที่ศาสนาพุทธเข้ามาสู่ประเทศไทย

ทีมวิจัยตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมเดิมโดยมีพระนิสิตและชาวบ้านนักวิจัยเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองในการแปลและเรียบเรียงองค์ความรู้จากคัมภีร์ใบลานออกมาเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ คัมภีร์ใบลานฉบับพิมพ์ภาษาล้านนา ฉบับปริวรรต ฉบับภาษาไทยเหนือและฉบับภาษาไทยกลาง และยังได้นำไปสร้างการเรียนรู้และเผยแพร่โดยการสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นและสร้างสรรค์เป็นสื่อการ์ตูนแอนิเมชันให้แก่ศูนย์เรียนรวมโรงเรียนแม่กิงวิทยา นำฉบับปริวรรตฉบับภาษาไทยเหนือและไทยกลางเผยแพร่แก่พระนิสิตใน มจร. ลำปาง เพื่อเรียนรู้ควบคู่กับรายวิชาที่

เกี่ยวข้องกับประวัติพระพุทธศาสนา และนำมาเรียบเรียงใหม่เป็นธรรมตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม จำนวน ๖ ผูก เพื่อให้พระสงฆ์ได้นำไปเผยแพร่โดยการเทศน์แก่ศรัทธาประชาชนในวาระต่างๆ ได้ จากในตำราที่เป็นเพียงนามธรรม นำสู่งานวิจัยที่เป็นรูปธรรม งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ทำให้พระนิสิตได้เรียนรู้การวิจัยอย่างแท้จริง และได้เล่าถึงตำนานมูลศาสนาฉบับอื่นๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา และประโยชน์ที่ได้รับกับการมีส่วนร่วมในการทำวิจัย

ทั้งนี้ทางทีมนักวิจัยท้องถิ่นได้แก่ พ่อหนานวสันต์ มาเมือง นักวิจัยท้องถิ่น และพ่อหนานบุญเรือง กุลใจ ได้เล่าประสบการณ์ของการทำวิจัยว่าได้ค้นพบตำนานมูลศาสนาฉบับบ้านเอื้อม ว่าเนื้อหาของตำนานมูลศาสนาฉบับบ้านเอื้อมยังไม่ปะติดปะต่อจึงต้องตีความและศึกษาจากผู้รู้เพิ่มเติม

ข้อสังเกตจากผู้ร่วม

พระครูโสภณจริยานุวัตร นิสิตผู้ร่วมเวที ได้แสดงความคิดเห็น เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ที่ศึกษามาเชื่อได้หรือไม่หากมีฉบับอื่นมาเปรียบเทียบ จะทำให้ข้อมูลที่นำเสนอเชื่อถือ

พระครูโสภณจริยานุวัตร ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นของเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมว่าข้อมูลดังกล่าว สามารถเป็นที่อ้างอิงตามประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาได้หรือไม่ หากมีเปรียบเทียบกับตำนานมูลศาสนาฉบับอื่น ๆ ดังนั้น จึงได้เสนอแนวคิดที่จะศึกษาเปรียบเทียบตำนานมูลศาสนาฉบับอื่นๆ ด้วย

พระครูสังวรสุตกิจ หัวหน้าโครงการวิจัยฯ ได้ตอบโต้และแสดงความคิดเห็นว่า การศึกษาด้านมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมนั้น ไม่ได้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบกับตำนานมูลศาสนาฉบับอื่นๆ แต่มีวัตถุประสงค์ที่จะนำตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเท่านั้น

พระครูสุตขยาภรณ์ นักวิจัย ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ตำนานมูลศาสนานั้น ไม่มีฉบับใดเป็นฉบับที่สมบูรณ์ และเป็นสากล หากมีการเปรียบเทียบจะทำให้ไม่ตรงไปตามวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้

พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี นักวิจัย ได้ให้ข้อมูลว่าจากการศึกษาประวัติวัดราชมณเฑียร กล่าวถึง ปฐมเจ้าอาวาสชื่อพระญาณคัมภีร์เป็นรูปเดียวกันกับพระธัมมก่าเพียรหรือไม่ จากข้อสังเกตที่มีพระอาจารย์องค์เดียวกัน คือพระมหาโพธิธัมมกิตติมหาราชครู วัดนันทาราม แต่มีข้อสังเกตในวัตรปฏิบัติที่แตกต่างกัน ฉะนั้นควรจะหาข้อมูลตัวละครในเรื่องตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และฉบับอื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน จึงควรที่จะทำวิจัยในประเด็นใหม่ที่เกี่ยวข้องพระธัมมก่าเพียร

● **บทเรียนและข้อค้นพบที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม**

ทีมวิจัยได้ค้นพบตำนานมูลศาสนาฉบับบ้านเอื้อม ๑)เรื่องราวจากคำบอกเล่า ของครูบาอภิวังค์ คนธวัช ที่ไม่ได้กล่าวประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาโดยละเอียด ๒)เป็นการบันทึกเรื่องราวของพระธัมมก่าเพียรที่เป็นต้นเหตุของการขัดแย้งที่เชื่อมโยงไป ถึงพระธรรมวินัยของสงฆ์ในสมัยล้านนา

๓) เรื่องราวประวัติพระพุทธศาสนาที่ครูบาอภิวังค์ คนุวโส ที่เขียนไว้ในตำนานมูลศาสนาฉบับบ้านเอื้อมไม่สอดคล้องกับประวัติทางพุทธศาสนา

- **ปัญหาและอุปสรรค**

- ทีมวิจัยไม่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม
- การลำดับเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมมีความวุ่น
- ภาษาในเนื้อเรื่องตำนานมูลศาสนาฉบับบ้านเอื้อมใช้ภาษาถิ่นดั้งเดิม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจยาก

- **กิจกรรมที่จะทำต่อไป**

เวทีวิเคราะห์ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อการบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อการบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน

เวทีที่ ๒ วันที่ ๒๖ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคาร ปฏิสังขรณ์ชั้น ๑ ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๓๕ รูป/คน ได้แก่ นักวิจัย ๑๔ รูป/คน พระนิสิต ๑๘ รูปและ พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง จำนวน ๓ คน

- **ประเด็นการประชุม**

วิเคราะห์ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อการบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน การสอนในรายวิชาศึกษาอิสระ และสัมมนาทางพุทธศาสนา ครั้งที่ ๒

- **สาระสำคัญที่ได้รับ**

จากการจัดเวทีเพื่อทบทวนองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อนำมาจัด กระบวนการเรียน ในกิจกรรมที่ผ่านมา ทางทีมวิจัยได้มอบหมายงานให้พระนิสิต ได้ทำความเข้าใจใน เนื้อหาด้านมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อนำมาเข้าสู่เวทีวิเคราะห์ตำนานมูลศาสนาฉบับวัด บ้านเอื้อม เพื่อการบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน และได้รายวิชาที่มีความสอดคล้อง กับตำนาน มูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ดังนี้

การออกแบบการสร้างการเรียนรู้ให้กับพระนิสิตประเด็นตำนานมูลศาสนา ในการสอน ในรายวิชาศึกษาอิสระ

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้สอนได้ทำการถ่ายทอดหลักการศึกษาในรายวิชา การศึกษาอิสระทางศาสนา และมีการกระตุ้นให้นิสิตมีการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับทางศาสนาที่น่าสนใจ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับ การศึกษาประเด็นตำนานมูลศาสนา ผู้สอนจึงยกประเด็นตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมให้นิสิตฟัง และเชื่อมโยงโดยได้อารณานิสิตได้เข้าร่วมฟังการนำเสนอโครงการวิจัยตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้าน เอื้อม

ขั้นตอนที่ ๒ ทำใบความรู้เกี่ยวกับตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ให้นิสิตได้ศึกษารายละเอียด แล้วให้นิสิตชี้ประเด็นสำคัญที่จะทำการศึกษาในเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม

นิสิตเมื่อทำการศึกษาเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมแล้ว ได้ตั้งโจทย์การศึกษาออกเป็นหลายประเด็น อาทิ

๑. ประเด็นความขัดแย้งของสงฆ์
๒. ประเด็นของพระวินัย
๓. ประเด็นการสวดภาษาบาลี
๔. ประเด็นประวัติพระพุทธศาสนา
๕. ประเด็นพฤติกรรมของพระธัมมกัมภีร

แล้วจึงทำให้เกิดเวทีการวิพากษ์ขึ้น นิสิตจึงตกลงกันที่จะดำเนินการศึกษารายวิชาอิสระทางศาสนา โดยเน้นศึกษา “ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม” เมื่อได้ทำการศึกษาแล้ว ก็ได้ทำการสรุปประเด็นว่า สาเหตุการแตกแยกของสงฆ์มีพระธัมมกัมภีรเป็นต้นเหตุ และได้ให้นิสิตเสนอแนะแนวทางการนำเนื้อหา ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ที่จะนำไปสู่การบูรณาการกับรายวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไว้ในบทที่ ๕ ของการศึกษารายวิชาอิสระทางศาสนา เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

สำหรับรายวิชาการสัมมนาทางศาสนา ผู้สอนได้ทำการถ่ายทอดหลักความรู้ในรายวิชาสัมมนาทางศาสนา แล้วเสร็จ ผู้สอนให้นิสิตเข้าร่วมเวทีวิจัยการนำเสนอโครงการกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญญาวาสวิหาร จังหวัดลำปาง โดยให้ทีมวิจัยชุดเดิม ได้นำเสนอโครงการวิจัยตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อค้นหาประเด็นในการสัมมนาทางศาสนา

จากนั้น ผู้สอนให้นิสิตได้ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต โดยให้เชื่อมโยงว่ารายวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สามารถนำเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ไปบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาใดได้บ้าง

กระบวนการศึกษาในการจัดสัมมนา นิสิตได้ดำเนินการจัดสัมมนารูปแบบโต๊ะกลม โดยไม่มีวิทยากร แต่อาจารย์ผู้สอนคอยควบคุมในการดำเนินงานสัมมนา ผลการสัมมนาได้ประเด็นดังต่อไปนี้

- **นิสิตชั้นปีที่ ๔** คณะพุทธศาสตร์ วิชาเอกศาสนา ที่ศึกษาวิชา สัมมนาศาสนา เห็นสมควรว่าควรจัดบูรณาการกับวิชาดังนี้ ๑) วิชาพระไตรปิฎกศึกษา ๒) วิชาเทศกาล และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓) วิชาประวัติทางพระพุทธศาสนา ๔) วิชาวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๕) วิชาพระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์ ๖) วิชาการการศึกษาเฉพาะเรื่องในพุทธปรัชญา ๗) วิชาศึกษาอิสระทางพระพุทธศาสนา

๘)วิชาพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ๙)วิชาพุทธศิลป์ ๑๐)วิชาพุทธศาสนากับโลก
ปัจจุบัน ๑๑)วิชาพุทธศาสนากับวัฒนธรรม ๑๒) วิชาสัมมนาพุทธศาสนา ๑๓)วิชา
ศาสนาโบราณ

- **นิสิตชั้นปีที่ ๓** คณะพุทธศาสตร์ วิชาเอกศาสนา วิชาศึกษาอิสระทางพระพุทธศาสนา
เห็นสมควรว่าควรจัดบูรณาการกับวิชาดังนี้ ๑)วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย ๒)วิชา
ภาษาบาลีเบื้องต้น ๓)วิชาวินัยปิฎก ๔)วิชาศาสนาทั่วไป

จากการที่นิสิตได้ทำการศึกษาในรายวิชาสัมมนาศาสนา และรายวิชาศึกษาอิสระทาง
พระพุทธศาสนา นั้น นิสิตได้ทำการศึกษาเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม โดยได้ประเด็นที่
สามารถนำไปบูรณาการกับรายวิชาที่เสนอไว้ข้างต้น ตามหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต ทั้งนี้ ได้ศึกษา
ว่ารายละเอียดแต่ละวิชามีความสอดคล้องกับเนื้อหาอย่างไร โดย อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้แนะนำ จากนั้นก็นำ
นำผลของการศึกษามาสรุปรจึงได้รายวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- **บทเรียน และข้อค้นพบที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม**

ทีมวิจัย และนิสิต ค้นพบเนื้อหาบางประเด็นในตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ที่มีเนื้อหา
สอดคล้องและเหมาะสมกับการนำไปบูรณาการการเรียนการสอน ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์และ
สังเคราะห์ในเวทีต่อไป

- **ปัญหาและอุปสรรค**

นิสิตมีระยะเวลาจำกัดในการศึกษาเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และรายวิชาที่
เปิดสอน ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง

- **กิจกรรมที่จะทำต่อไป**

สังเคราะห์ ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมสู่รายวิชา ที่นิสิตได้เสนอว่ามีความสอดคล้องกับ
รายวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัด
ลำปาง

 **กิจกรรมที่ ๓ เวทีรวบรวม เรียบเรียงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาด้านมูลศาสนาฉบับวัด
บ้านเอื้อม**

เวทีที่ ๑ วันที่ ๑๕ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคาร
ปฏิสังขรณ์ชั้น ๑ ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๔ รูป/คน ได้แก่ นักวิจัย ๑๔ รูป/คน

- ประเด็นการประชุม

เวทีรวบรวม เรียบเรียงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดำเนินมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม และการนำมาทดลองการจัดการเรียน การสอนในรายวิชาศึกษาอิสระและสัมมนาทางพุทธศาสนา ครั้งที่ ๑

- สารสำคัญที่ได้รับ

จากการที่ได้เปิดเวทีให้นิสิตศึกษาเนื้อหาตำแน่งมูลศาสนาเพื่อบูรณาการกับการเรียนการสอน ซึ่งนิสิตได้ค้นพบรายวิชาทั้งหมดจำนวน ๑๗ วิชา

ทีมวิจัย ได้ทำการวิเคราะห์แล้ว ได้ค้นพบว่าในรายวิชาที่สอดคล้องและไม่สอดคล้อง ดังต่อไปนี้

รายวิชาที่ไม่สอดคล้อง	รายวิชาที่สอดคล้อง
๑) วิชาพระไตรปิฎกศึกษา ๒) วิชาเทศกาลและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓) วิชาพระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์ ๔) วิชาการศึกษาเฉพาะเรื่องในพุทธปรัชญา ๕) วิชาพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ๖) วิชาพุทธศิลป์ ๗) วิชาพุทธศาสนากับโลกปัจจุบัน ๘) วิชาพุทธศาสนากับวัฒนธรรม ๙) วิชาศาสนาโบราณ ๑๐) วิชาศาสนาทั่วไป ๑๑) วิชาภาษาบาลีเบื้องต้น	๑) วิชาประวัติทางพระพุทธศาสนา ๒) วิชาวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓) วิชาศึกษาอิสระทางศาสนา ๔) วิชาสัมมนาทางศาสนา ๕) วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย ๖) วิชาวินัยปิฎก

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายละเอียดของตำแน่งมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมและวิเคราะห์ร่วมกันว่า รายวิชาที่นิสิตนำเสนอมานั้นมีความสอดคล้องมากน้อยเพียงใด โดยให้อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาดังกล่าวเป็นผู้วิเคราะห์ความสอดคล้องกับสังเขปรายวิชา จึงได้ประเด็นความสอดคล้องดังต่อไปนี้

รายวิชา	สังเขปรายวิชา	เหตุผล
๑) งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา	ศึกษาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานวิจัยทางพระพุทธศาสนา ศึกษางานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจ	ตำแน่งมูลศาสนา เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
๒) การปกครองคณะสงฆ์ไทย	ศึกษาพัฒนาการของระบบการปกครองคณะสงฆ์ไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย – ปัจจุบัน ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา	ตำแน่งมูลศาสนา เป็น มี เนื้อหา

	พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่างๆ กฎ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศที่สำคัญของคณะสงฆ์	เกี่ ย ว กั บ ก า ร ปกครองคณะสงฆ์
๓)ประวัติ พระพุทธศาสนา	ศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสำคัญและลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนา การแยกนิกายของพระพุทธศาสนา การขยายตัวของพระพุทธศาสนาเข้าไปนานาประเทศ และอิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อวัฒนธรรมในประเทศนั้น ๆ รวมทั้งศึกษาขบวนการและองค์กรใหม่ ๆ ในวงการพระพุทธศาสนายุคปัจจุบันและอนาคต	ตำนานมูลศาสนา ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทย และล้านนา
๔) การศึกษา อิ ส ระ ท ำ ง พระพุทธศาสนา	ศึกษาค้นคว้าวิจัยภาคสนามทางศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ในกิจการทางพระพุทธศาสนาโดยความเห็นชอบและควบคุมดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษา	วิชาการศึกษาอิสระ เป็นเครื่องมือในการศึกษาประเด็นต่างๆ ทางศาสนา
๕) สัม ม น ำ ศาสนา	สัมมนาปัญหาศาสนาในประเด็นต่างๆ ตามหัวข้อที่กำหนดให้	วิชาการสัมมนาเป็น เครื่องมือในการแสวงหาข้อตกลงในประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจทางศาสนา
๖) พระวินัย ปิฎก	ศึกษาประวัติ ความเป็นมา ความหมาย โครงสร้างของพระวินัยปิฎก เลือกศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา สาระที่สำคัญ ในคัมภีร์มหาวิภังค์ ภิกขุณีวิภังค์ มหาวรรค จุลวรรค และปริวาร โดยอาศัยอรรถกถา และฎีกาประกอบ และประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาพระวินัยปิฎก	วิ ษ า วิ นั ย เป็ น หลักการปกครองคณะสงฆ์ที่สามารถเปรียบเทียบกับประเด็นต่างๆ ทางวินัยสงฆ์ที่เป็นกรณีอุทธรณ์ ในตำนานมูลศาสนา

● บทเรียนและข้อค้นพบที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

ทีมวิจัย ได้สังเคราะห์ว่ารายวิชาต่าง ๆ ที่นิสิตได้เสนอ และนำเนื้อหาบางประเด็นในตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม มาบูรณาการการเรียนการสอนนั้น ปรากฏว่ารายละเอียดวิชาบางวิชาไม่มีสอดคล้องกับเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เนื่องจากว่านิสิตไม่เข้าใจในหลักสูตร และเนื้อหารายละเอียดวิชา ประกอบกับไม่ได้ศึกษาในเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมอย่างถ่องแท้ จึงได้มอบหมายให้อาจารย์ผู้สอนไปวิเคราะห์เนื้อหาตามรายวิชาเฉพาะที่สอดคล้อง

- ปัญหาและอุปสรรค -
- กิจกรรมที่จะทำต่อไป

มอบให้อาจารย์ผู้สอน ไปวิเคราะห์ว่าเนื้อหารายวิชาว่ามีความสอดคล้องกับตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมอย่างไร เพื่อสรุปรายวิชา

เวทีที่ ๒ วันที่ ๓๐ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคาร ปฏิสังขรณ์ ชั้น ๑ ผู้เข้าร่วมได้แก่ นักวิจัย ๑๔ รูป/คน พี่เลี้ยง ๓ คน รวม ๑๗ รูป/คน

- ประเด็นการประชุม

เวทีรวบรวม เรียบเรียงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาด้านมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม และการนำมาทดลองการจัดการเรียน การสอนในรายวิชาศึกษาอิสระและสัมมนาทางพุทธศาสนา ครั้งที่ ๒

- สารสำคัญที่ได้รับ

ทีมวิจัย ได้ศึกษาเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม โดยละเอียดอีกครั้ง พร้อมทั้งดึงประเด็นเนื้อหา ที่สอดคล้องกับรายวิชาในหลักสูตรที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดบุญญาวาสวิหาร จังหวัดลำปาง ได้รายวิชาดังต่อไปนี้

- ๑) วิชาวิจัย และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๒) วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย
- ๓) วิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
- ๔) วิชาวินัยปิฎก

จาก ๔ รายวิชาข้างต้นที่นิสิตได้นำเสนอ และทางทีมวิจัยได้วิเคราะห์ความสอดคล้องแล้วนั้น สามารถนำมาบูรณาการกับวรรณกรรมพระพุทธศาสนาท้องถิ่น อาจนำเนื้อหาบางตอนของตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมเข้ามาศึกษาวิเคราะห์ ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้

สำหรับรายวิชาสัมมนาทางศาสนา และการศึกษาอิสระทางศาสนานั้น ทีมวิจัยได้นำมาบูรณาการกับการเรียนสอนตั้งแต่ต้น เพราะเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการทางการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลรายวิชาต่างๆ โดยกระบวนการนิสิตมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดเพื่อให้ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมนั้นสามารถบูรณาการกับการจัดการศึกษา

ทั้งนี้เนื้อหาตำนานมูลศาสนาไม่สามารถที่จะบูรณาการกับการเรียนการสอนทั้งสองรายวิชาโดยตรง แต่ทว่าผู้วิจัย ได้สร้างกระบวนการผ่านการศึกษาอิสระทางศาสนา และสัมมนาทางศาสนา

● **บทเรียนและข้อค้นพบที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม**

ทีมวิจัย ได้เสนอรายวิชาในหลักสูตรที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอเรียนวัดบุญญาวาสวิหาร จังหวัดลำปาง เพื่อที่จะบูรณาการกับตำนานมูลศาสนาฯ สืบเนื่องจากการ ได้ข้อค้นพบว่า รายวิชาที่ได้เสนอนั้น ไม่สามารถที่จะนำมาบูรณาการจัดการเรียนการสอนได้เพราะเป็น ข้อสอบกลาง อาจปรับกระบวนการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่ ซึ่งจะต้องมีการใช้ตำรากลางสอน มีการ วัดผลประเมินผลโดยใช้ข้อสอบกลาง ได้แก่

- ๑) วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย
- ๒) วิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
- ๓) วิชาวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๔) วิชาวินัยปิฎก

จากการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาที่ได้นำเสนอทั้ง ๔ วิชาข้างต้น จะเห็นได้ว่ารายวิชาดังกล่าว เป็นปัญหาที่จะนำไปประยุกต์กับการเรียนการสอน

พระครูสังวรสุตกิจ ทีมวิจัย และอาจารย์ผู้สอน จึงได้เสนอรายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนต่อไป และ พระมหาสุทิน สุทิน ทีมวิจัย และอาจารย์ผู้สอน จึงได้เสนอรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง ที่จะนำไปบูรณาการอีก ๑ รายวิชา จึงได้รายวิชาที่จะสามารถนำไปบูรณาการได้ ๒ วิชาคือ

- ๑) วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
 - ๒) รายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง
- โดยมีประเด็นที่สอดคล้องตามสังเขปรายวิชาดังต่อไปนี้

รายวิชา	สังเขปรายวิชา	เหตุผล
๑) รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา	ศึกษาทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติ ธรรมนิติ ราชนิติ จักรวาลที่ปณี ภูมิวิสาลินี มงคลที่ปณี โลกที่ปกสาร โลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมเหล่านี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ	ตำนานมูลศาสนาเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ
๒) พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองไทย	ศึกษาวิเคราะห์ บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา พุทธธรรมที่มีส่วนเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่การเมือง องค์การทางคณะสงฆ์ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเมืองการปกครองของไทย บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเมืองไทย บทบาทของ	เป็น ก า ร คี ก ข า เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการเมืองไทย บทบาทของพระสงฆ์ต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย

	พระสงฆ์ต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยมี กรณีศึกษาจากพระสงฆ์ที่มีบทบาททางการเมือง เช่น พระสงฆ์ศรีลังกา เป็นต้นอย่าง	ในอดีตกับปัจจุบัน
--	---	-------------------

● **ปัญหาและอุปสรรค**

ในมุมมองของนิสิตที่ได้เสนอรายวิชาดังกล่าว (๖ รายวิชา) ขึ้นมานั้นมองว่าการวิเคราะห์ของนิสิตไม่ครอบคลุมในเนื้อหาวิชาอื่นๆ ทางที่มิวิจัยจึงได้เสนอ ๒ รายวิชา (วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง) ขึ้นมาใหม่ เป็นรายวิชาของสาขาวิชารัฐศาสตร์

● **กิจกรรมที่จะทำต่อไป**

สรุปผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๑

 กิจกรรมที่ ๔ เวทีสรุปผลการดำเนินงานระยะแรกและจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๑

เวทีที่ ๑ วันที่ ๒๒ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคารปฏิสังขรณ์ฯ ชั้น ๑ จำนวนผู้เข้าร่วม นักวิจัย ๑๔ รูป/คน รวม ๑๔ รูป/คน

● **ประเด็นการประชุม**

- รายงานและสรุปผลการดำเนินงาน และวิธีจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๑
- สรุปเนื้อหาวิชาที่จะบูรณาการกับการเรียนการสอนกับตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อที่จะดำเนินการต่อไปในระยะที่ ๒

● **สาระสำคัญที่ได้รับ**

จากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา ทีมวิจัยจึงได้ใช้เวทีกิจกรรมที่ ๔ เป็นเวทีสรุปผลการดำเนินงาน สามารถสรุปประมวลตามกิจกรรมได้ ดังนี้

กิจกรรม	ผลที่เกิดขึ้น
กิจกรรมที่ ๑ เวทีประชุมทีมชี้แจงวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน	- ประชุมชี้แจงแนวทางปฏิบัติเรื่องการเงินการบัญชีของโครงการและแนวทางการจัดทำเอกสารงานวิจัย - ทีมวิจัยได้เรียนรู้เรื่องแนวทางการทำงานร่วมกันและการจัดทำบัญชี หลักฐานทางการเงิน ที่ใช้ประกอบการเบิกจ่าย (ใบเสร็จรับเงิน, ใบสำคัญรับเงิน, และใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน) ที่ถูกต้อง

กิจกรรมที่ ๒ เวทีทบทวนองค์ความรู้ด้านานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมพร้อมจัดการเรียน-การสอน (รายวิชาศึกษาอิสระ / รายวิชาสัมมนาทางศาสนา)	- การจัดเวทีเพื่อทบทวนองค์ความรู้ด้านานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อนำมาจัดกระบวนการเรียน การสอนในรายวิชาศึกษาอิสระและสัมมนาทางพุทธศาสนา ทั้งนี้มีการออกแบบการสร้างการเรียนรู้ให้กับพระนิสิต ๒ ขั้นตอน คือ การถ่ายทอดหลักความรู้ในรายวิชาการศึกษาอิสระทางศาสนา และขั้นตอนที่ ๒ คือ การทำใบความรู้ด้านานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม - ได้โจทย์ที่นิสิตทำการศึกษาจากเนื้อหาด้านานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม เช่น ๑. ประเด็นความขัดแย้งของสงฆ์ ๒. ประเด็นของพระวินัย ๓. ประเด็นการสวดภาษาบาลี ๔. ประเด็นประวัติพระพุทธรูปศาสนา ๕. ประเด็นพฤติกรรมของพระธัมมิกำเพียร - ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับการนำไปบูรณาการกับกาเรียนการสอน
กิจกรรมที่ ๓ เวทีรวบรวม เรียบเรียงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ด้านานมูลศาสนา	เวทีรวบรวม เรียบเรียงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ด้านานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม และการนำมาทดลองการจัดการเรียน การสอนในรายวิชาศึกษาอิสระและสัมมนาทางพุทธศาสนา โดยได้รายวิชาดังนี้ ๑.วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย ๒.วิชาประวัติศาสตร์พระพุทธรูปศาสนา ๓.วิชาวิจัยและวรรณกรรมทาง พระพุทธรูปศาสนา ๔.วิชาวินัยปิฎก ๕.วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธรูปศาสนา ๖.วิชาพระพุทธรูปศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง
กิจกรรมที่ ๔ เวทีสรุปผลการดำเนินงานระยะแรก และจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๑	สรุปผลการดำเนินงานระยะที่ ๑ (๖ เดือน)
กิจกรรมที่ ๕ เวทีจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) เพื่อบูรณาการด้านานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมสู่วิชาที่	จัดอบรมทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) เพื่อบูรณาการด้านานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม สู่รายวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง ได้แก่

เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง	๑) วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๒) วิชาวินัยปิฎก ๓) วิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง
กิจกรรมที่ ๖ เข้าร่วมเวทีวิจัยของศูนย์ประสานงานทุกวันที ๑๐	รายงานผลการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม

● ปัญหาและอุปสรรค -

● กิจกรรมที่จะทำต่อไป

จัดอบรมสัมมนาการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) เพื่อให้ความรู้แก่อาจารย์ผู้สอนต่อไป

 กิจกรรมที่ ๕ เวทีจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) เพื่อบูรณาการตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมสู่วิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง

เวทีที่ ๑ วันที่ ๒๔ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ห้องประชุมอาคารปฏิสังขรณ์ฯ ชั้น ๑ จำนวนผู้เข้าร่วม นักวิจัย ๑๔ รูป/คน รวม ๑๔ รูป/คน

● ประเด็นการประชุม

เวทีจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) เพื่อบูรณาการตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม สู่วิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● สาระสำคัญที่ได้รับ

จากการดำเนินงานในการนำองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม มาทำการจัดการเรียนการสอนนั้น ทางทีมวิจัยได้ร่วมสังเคราะห์ว่า รายวิชาต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอยังมีบางวิชาที่ไม่สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ คือ วิชาวิจัย และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะอาจารย์ผู้สอนไม่ได้อยู่ในทีมวิจัย ทีมวิจัยจึงได้นำเสนอรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองแทน จึงเห็นได้ว่าวิชาที่จะนำไปสู่การบูรณาการกับการเรียนการสอนในภาคการศึกษาที่ ๑/๒๕๕๕ ที่สามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของโครงการ ได้แก่รายวิชาดังต่อไปนี้ ๑)วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๒) วิชาวินัยปิฎก ๓)วิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

และเนื่องจากตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๕ เป็นต้นไป สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้วางกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้กำหนดให้จัดการเรียนการสอนเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ระดับอุดมศึกษา โดยทุกรายวิชาต้องจัดทำ มคอ.๓ และ มคอ.๕

ทั้งนี้ รศ.ดร.ประสาทร สมิตะมาน ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) ซึ่งแผนการสอน และได้นำมาจากแนวสัณเขปรายวิชา เพื่อจัดทำแผนตามกรอบของ มคอ. ต่อไป และผู้ทรงคุณวุฒิยังให้ข้อสังเกตนำการนำองค์ความรู้ด้านานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมว่า สามารถนำไปบูรณาการการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอดคล้องได้ แต่ต้องระบุไว้ในแผนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) ตามกรอบ ให้ชัดเจนว่ามีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร และมีประเด็นใดบ้างที่สอดคล้องกับเนื้อหาของรายวิชา

- บทเรียนและข้อค้นพบที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม -
- ปัญหาและอุปสรรค -

กิจกรรมที่ ๖ เข้าร่วมเวทีวิจัยของศูนย์ประสานงานทุกวันที่ ๑๐

จากการเข้าร่วมเวทีวันที่ ๑๐ ทีมได้นำเสนอความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการในแต่ละกิจกรรมให้กับพี่เลี้ยงของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และเครือข่ายนักวิจัยได้รับทราบ และเรียนรู้แนวทางการดำเนินงานวิจัย รวมถึงเทคนิค/เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตลอดจนการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน เช่น การประสานงานระหว่างนักวิจัยกับนักวิจัย/นักวิจัยกับผู้เข้าร่วม การจัดการการเงิน และบัญชีให้ถูกต้องตามระเบียบการเขียนรายงานความก้าวหน้าให้สอดคล้องกับกิจกรรมการดำเนินงาน เป็นต้น

๔.๒ ผลการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมระยะที่ ๒

กิจกรรมที่ ๑ ประชุมวางแผนการทำงานวิจัยกับทีมงาน ในระยะที่ ๒

เวทีที่ ๑ วันที่ ๑๐ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรธรมณี ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๕ รูป/คน ประกอบไปด้วยนักวิจัยจำนวน ๑๕ รูป/คน พี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จำนวน ๓ คน

● ประเด็นการประชุม

- ๑) วางแผนในการดำเนินงานในระยะที่ ๒
- ๒) แจ้งการเปลี่ยนแปลงนักวิจัย
- ๓) ทบทวนรายวิชาที่จะบูรณาการกับเนื้อหาตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม)

● สารสำคัญที่ได้รับ

ประเด็นที่ ๑ ได้ชี้แจงแผนการดำเนินงานระยะที่ ๒ รวม ๖ เดือน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา	กลุ่มเป้าหมาย
๑. ประชุมวางแผนการทำงานวิจัยกับทีมงาน ในระยะที่ ๒	-เพื่อร่วมกัน กำหนดแนวทางการทำงานวางแผน และการจัดการในระยะที่ ๒	เดือนที่ ๑	-ทีมนักวิจัย มจร. ลำปาง ๑๑ ท่าน - นักวิจัยพื้นที่ ๓ ท่าน - ที่ปรึกษา ๑ ท่าน - ทีมพี่เลี้ยง สกว. ๓ ท่าน รวม ๑๔ ท่าน
๒. เวทีบูรณาการการเรียนรู้ การสอนจากองค์ความรู้ของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ตามรายวิชา พร้อมสรุปเนื้อหาการบูรณาการการเรียนรู้ การสอนในรายวิชาที่สอดคล้อง	-เพื่อให้ได้ข้อมูลเนื้อหาตำนานมูลศาสนาที่จะนำไปบูรณาการการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย -เป็นการจัดกลุ่มข้อมูลในการนำไปบูรณาการกับรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้อง -เพื่อให้เนื้อหาตำนานมูลศาสนามี	เดือนที่ ๑-๒	- ทีมนักวิจัย มจร. ลำปาง ๑๑ ท่าน - นักวิจัยพื้นที่ ๓ ท่าน - ที่ปรึกษา ๑ ท่าน - ฝ่ายวิชาการ ๒ ท่าน - ทีมพี่เลี้ยง สกว. ๓

	ความสอดคล้องกับรายวิชาที่กำหนด		ท่าน รวม ๒๐ ท่าน
๓. เวทีทดลองจัดการเรียนการสอน และ สรุปแนวทางของหลักสูตร ดำเนินานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล	- เพื่อให้เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมที่มีความสอดคล้องกับรายวิชาการเรียนการสอน ของ มจร. - เพื่อให้ได้แนวทางการเรียนการสอน คณะนักวิจัยเห็นภาพรวมในการนำตำนานมูลศาสนาบูรณาการกับรายวิชาที่กำหนดร่วมกัน	เดือนที่ ๓-๕	- ทีมนักวิจัย มจร. ลำปาง ๑๑ ท่าน - นักวิจัยพื้นที่ ๓ ท่าน - ที่ปรึกษา ๑ ท่าน - ทีมพี่เลี้ยง สกว. ๓ ท่าน รวม ๑๕ ท่าน
๔. สรุปผลการดำเนินงานใน ระยะที่ ๒ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๒	- เพื่อสรุปข้อมูลเบื้องต้นที่ได้ใน ระยะที่ ๑	เดือนที่ ๖	- ทีมนักวิจัย มจร. ลำปาง ๑๑ ท่าน - นักวิจัยพื้นที่ ๓ ท่าน - ที่ปรึกษา ๑ ท่าน - ทีมพี่เลี้ยง สกว. ๓ ท่าน รวม ๑๕ ท่าน

ประเด็นที่ ๒ แจ้งการเปลี่ยนแปลงนักวิจัย ดังนี้

โครงการฯได้ดำเนินงานตามกิจกรรมที่กำหนดแล้วระยะหนึ่ง เพื่อให้เกิดความสะดวกและให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ จึงเปลี่ยนแปลงรายชื่อักวิจัยดังต่อไปนี้

๑. พระสิทธิชัย ถาวโร เปลี่ยนเป็น พระมหากิริติ วรกิตติ
๒. พระอธิการสวัสดิ์ โสตุถิโก เปลี่ยนเป็น นายอนุสรส เพชรนิล
๓. พระอธิการสุวรรณ สุวณฺณโชโต เปลี่ยนเป็น นายนิพนธ์ อินทวิสิฐ
- ๔.นายवलันต์ มาเมือง เปลี่ยนเป็น นายนพดล อินทรเสนา
๕. นายบุญเรือง กุลใจ เปลี่ยนเป็น นางสาวกาญจนา มาลัยทอง

ประเด็นที่ ๓ ทบทวนรายวิชาที่จะบูรณาการกับเนื้อหาตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม)

ทางทีมงานวิจัยได้ทำการทบทวนรายวิชาที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

- ๑) รายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๒) รายวิชา พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

● ปัญหา อุปสรรค -

- **กิจกรรมที่จะทำต่อไป** การบูรณาการการเรียนการสอน จากองค์ความรู้ด้านานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ตามรายวิชา พร้อมสรุปเนื้อหาการบูรณาการในรายวิชาให้สอดคล้อง

กิจกรรม ๒ เวทีบูรณาการการเรียน-การสอนจากองค์ความรู้ของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ตามรายวิชา พร้อมสรุปเนื้อหาการบูรณาการ การเรียน-การสอน ในรายวิชาที่สอดคล้อง และ กิจกรรมที่ ๓ เวทีทดลองจัดการเรียน-การสอน และ สรุปแนวทางของหลักสูตร ตำนานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล จำนวน ๓ เวที ประกอบด้วย

เวทีที่ ๑ : _____ แนวทางการหารือเพื่อกำหนดเนื้อหาการเรียนการสอนตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม (ปริวรรต) และเนื้อหา มคอ.๓ วันที่ ๒๐ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ห้องประชุมธรรมมาลังการ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรมุณี ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๔ รูป/คน ประกอบไปด้วยนักวิจัยจำนวน ๑๔ รูป/คน

● ประเด็นการประชุม

- หาแนวทางในการบูรณาการตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม) กับรายวิชาที่สอดคล้อง
- ศึกษาเนื้อหาของตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม)

● **สาระสำคัญที่ได้รับ**

ประเด็นที่ ๑ หาแนวทางในการบูรณาการตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม)กับรายวิชาที่สอดคล้อง ทางทีมวิจัยได้หารือกันเพื่อที่จะนำรายวิชาที่สามารถนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอนกับตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม โดยทางอาจารย์ผู้สอนได้ชี้แจงเนื้อหารายละเอียดของสังเขปวิชาได้ ๒ วิชาคือ

- ๑) รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๒) พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

- **วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา** ศึกษาทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติธรรมนิติ ราชนิติ จักรวาลทีปนี ภูมิวิสาลินี มงคลทีปนี โลกที่ปกสาร โลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมเหล่านี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เพื่อความสอดคล้องในการบูรณาการกับเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัด

บ้านเอื้อม พระครูสังวรสุตกิจ ในฐานะผู้สอน จึงได้อธิบายเพิ่มเติมว่า แนวสังเขปวิชาดังกล่าวนี้มีเนื้อหาตามรายละเอียดข้างต้น แต่เพื่อการบูรณาการ จึงต้องกำหนดเนื้อหาแบบปลายเปิดว่า ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมจึงเป็น “วรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ” และเป็นการตอบโจทย์ได้ว่าผู้สอนได้นำผลงานการวิจัยของท้องถิ่นมาบูรณาการกับการสอนในชั้นเรียน เพื่อให้นิสิตมีความตระหนักรู้ในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาท้องถิ่น

- วิชาพระพุทธศาสนากับพัฒนาการเมืองการปกครอง ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย และล้านนา เป็นต้นมา พุทธธรรมที่มีส่วนเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ นักการเมือง องค์กรทางคณะสงฆ์ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านการเมืองการปกครองของไทย บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเมืองไทย บทบาทของพระสงฆ์กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีกรณีศึกษาจากพระสงฆ์ที่มีบทบาททางการเมือง เช่น พระสงฆ์ศรีลังกาเป็นตัวอย่าง และเพื่อความสอดคล้องในการนำตำนานมูลศาสนาฯ ไปบูรณาการ จึงได้กำหนดสังเขปวิชาเพิ่มเติม โดยให้นิสิตได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเมืองไทยสมัยล้านนา กรณีศึกษา ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม

ประเด็นที่ ๒ ทำการทบทวนเนื้อหาของตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม) โดยทีมวิจัยให้นำเนื้อหาตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม) ฉบับปริวรรตภาษาไทยกลางมาเป็นเนื้อหาบูรณาการการเรียนการสอน ในรายวิชาที่สอดคล้องโดยให้นิสิตศึกษาทั้งฉบับ และให้นิสิตได้คัดเลือกประเด็นสำคัญๆ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

● ปัญหา อุปสรรค

เนื่องจากเนื้อหาของสังเขปวิชานั้น มีมากอยู่แล้ว การบูรณาการตำนานมูลศาสนาจึงมีเวลาค่อนข้างจำกัดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

● กิจกรรมที่จะทำต่อไป

จัดทำแผนการสอนตามแบบ มาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (มคอ.) ให้สอดคล้องกับการบูรณาการเรียนการสอน จากองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ตามรายวิชา พร้อมสรุปเนื้อหาการบูรณาการในรายวิชาให้สอดคล้อง

เวทีที่ ๒ _____ แนวทางการหารือเพื่อกำหนดเนื้อหาการเรียนแผนการเรียนการสอนตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม (ปริวรรต) และเนื้อหา มคอ.๓ วันที่ ๑๐ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ห้องประชุมธรรมมาลังการ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรมุณี ปี ๓๒ ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๔ รูป/คน ประกอบไปด้วยนักวิจัยจำนวน ๑๔ รูป/คน

- ประเด็นการประชุม

–แนวทางของแผนการสอนวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ตามรูปแบบ มคอ.๓

- สารสำคัญที่ได้รับ

ประเด็นที่ ๑ แนวทางของแผนการสอนวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ตามรูปแบบ มคอ.๓ เนื่องจากการจัดทำแผนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามีการเปลี่ยนแปลง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดให้จัดทำแผนการสอนตามมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (มคอ.) ซึ่งเป็นแผนการสอนที่ได้กำหนดรายละเอียดเนื้อหาวิชาที่จะสอนและกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ

รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา	คณะสังคมศาสตร์

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑.รหัสและชื่อรายวิชา	๔๐๑ ๔๐๒ รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา Political Science in Buddhist Literature
๒.จำนวนหน่วยกิต	๒(๒-๐-๔)
๓.หลักสูตรและประเภทของรายวิชา	พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง
๔.อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน	พระครูสังวรสุตกิจ (น.ธ.เอก, ป.ธ.๔, พธ.บ., รป.ม.)
๕.ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน	ภาคการศึกษาที่ ๒ / ชั้นปีที่ ๔ (สาขาวิชารัฐศาสตร์)
๖.รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี)	ไม่มี
๗.รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี)	ไม่มี
๘.สถานที่เรียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญญาวาสวิหาร จังหวัดลำปาง
๙.วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด	๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

- เพื่อให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติ ธรรมนิติ ราชนิติ จักรวาลทีปนี ภูมิวิสาลินี มงคลทีปนี โลกที่ปกสาร โลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมเหล่านี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ

๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา

เพื่อให้นิสิตมีความรู้พื้นฐาน เป็นการเตรียมความพร้อมด้านปัญญาในการนำความรู้ ความเข้าใจ ในด้านทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถวิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งอดีตและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยปัจจุบัน

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติ ธรรมนิติ ราชนิติ จักรวาลทีปนี ภูมิวิสาลินี มงคลทีปนี โลกที่ปกสาร โลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมเหล่านี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ

๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
บรรยาย ๔๘ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความต้องการของนิสิตเฉพาะราย	ไม่มีการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม	การศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตเป็นรายบุคคล

- อาจารย์ประจำรายวิชา ประกาศเวลาให้คำปรึกษาผ่านเว็บไซต์ www.mculampang.com และ email : mcu_lp@yahoo.co.th

- อาจารย์จัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือ รายกลุ่มตามความต้องการ ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะรายที่ต้องการ)

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิต

๑. คุณธรรม จริยธรรม

๑.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา

พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างราบรื่น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผู้สอนต้องพยายามสอดแทรกเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้นิสิตสามารถ

พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกับการศึกษาการบริหารกิจการภาครัฐ โดยมีคุณธรรมจริยธรรมตามคุณสมบัติหลักสูตร ดังนี้ ๑) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต ๒) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพและสังคม ๓) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ ๔) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ๕) เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรและสังคม
๑.๒ วิธีการสอน - บรรยายพร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการเมืองการปกครองในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา - อภิปรายกลุ่ม - กำหนดให้นิสิตหาตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง - บทบาทสมมติ
๑.๓ วิธีการประเมินผล - พฤติกรรมการเข้าเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามขอบเขตที่ให้และตรงเวลา - มีการอ้างอิงเอกสารที่ได้นำมาทำรายงาน อย่างถูกต้องและเหมาะสม - ประเมินผลการวิเคราะห์กรณีศึกษา - ประเมินผลการนำเสนอรายงานที่มอบหมาย
๒. ความรู้
๒.๑ ความรู้ที่ต้องได้รับ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ทั่วไป ทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติ ธรรมนิติ ราชนิติ จักรวาลทีปนี ภูมิวิสาลินี มงคลทีปนี โลกทีปการโลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมเหล่านี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ
๒.๒ วิธีการสอน บรรยาย อภิปราย การทำงานกลุ่ม การนำเสนอรายงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และมอบหมายให้ค้นคว้าหาบทความ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาสรุปและนำเสนอ การศึกษาโดยใช้ปัญหา และ Student Center เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
๒.๓ วิธีการประเมินผล - ทดสอบย่อย สอบกลางภาค สอบปลายภาค ด้วยข้อสอบที่เน้นการวัดหลักการและทฤษฎี - นำเสนอสรุปการอ่านจากการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - วิเคราะห์กรณีศึกษา
๓. ทักษะทางปัญญา
๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา

พัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ วรรณกรรมในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	
๓.๒ วิธีการสอน	- การมอบหมายให้ผลิตทำโครงการพิเศษ และนำเสนอผลการศึกษา - อภิปรายกลุ่ม - วิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับการปกครองกับการปกครองที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา - การสะท้อนแนวคิดจากการประพจน์
๓.๓ วิธีการประเมินผล	สอบกลางภาคและปลายภาค โดยเน้นข้อสอบที่มีการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือวิเคราะห์แนวคิดการปกครองกับการปกครองที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
๔.ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	
๔.๑ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา	- พัฒนาทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนด้วยกัน - พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบในงานที่มอบหมายให้ครบถ้วนตามกำหนดเวลา
๔.๒ วิธีการสอน	- จัดกิจกรรมกลุ่มในการวิเคราะห์กรณีศึกษา - มอบหมายงานรายกลุ่ม และรายบุคคล หรือ อ่านบทความที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา - การนำเสนอรายงาน
๔.๓ วิธีการประเมินผล	- ประเมินตนเอง และเพื่อน ด้วยแบบฟอร์มที่กำหนด - รายงานที่นำเสนอ พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม - รายงานการศึกษาด้วยตนเอง

๕.ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

๕.๑ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา

- พัฒนาทักษะในการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การแปล การเขียนโดยการทำรายงาน และนำเสนอ
ในชั้นเรียน

- พัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา

- พัฒนาทักษะในการสืบค้น ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

- ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร เช่น การส่งงานทางอีเมล การสร้างห้องแสดงความ
คิดเห็นในเรื่องต่างๆ

- ทักษะในการนำเสนอรายงานโดยใช้รูปแบบ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม

๕.๒ วิธีการสอน

- มอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จาก website สื่อการสอน e-learning และทำรายงาน โดยเน้น
การนำตัวเลข หรือมีสถิติอ้างอิง จากแหล่งที่มาข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

- นำเสนอโดยใช้รูปแบบและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

๕.๓ วิธีการประเมินผล

- การจัดทำรายงาน และนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยี

- การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและวิธีการอภิปราย

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเมือง การปกครองและการบริหาร	๒	บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ Course outline/ Lecture/	พระครูสังวรสุตกิจ
๒	ทฤษฎีการเมืองการปกครองและ การบริหาร	๒	บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ Lecture/ Present	พระครูสังวรสุตกิจ
๓	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณกรรม -อิทธิพลของวรรณกรรมต่อ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม	๒	บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ Lecture/ Present	พระครูพระครูสังวร สุตกิจ
๔	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องต่าง ๆ ดังนี้ ๑) ไตรภูมิพระร่วง ๒) โลกนิติ ๓) ราชนิติ ๔) ธรรมนิติ	๒	บรรยาย และสรุปเนื้อหา ของ วรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา ยกตัวอย่าง วรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนาที่สำคัญๆ และมอบหมายงานให้นักเรียนได้	พระครูสังวรสุตกิจ

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	๕) จักรวาลที่ปณี ๖) ภูมิวิลาสินี ๗) มงคลที่ปณี ๘) โลกที่ปกสาร ๙) โลกบัญญัติ		ศึกษาค้นคว้า ทำรายงาน และ นำเสนอหน้าชั้นเรียน โดย แบ่งกลุ่มเป็น ๖ กลุ่ม โดย ศึกษาวรรณกรรม ดังต่อไปนี้ ๑) โลกนิติ (๓ รูป) ๒) ราชนิติ (๓ รูป) ๓) ธรรมนิติ (๒ รูป) ๔) ภูมิวิลาสินี (๓ รูป) ๕) โลกที่ปกสาร (๓ รูป) ๖) โลกบัญญัติ (๓ รูป)	
๕	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง อิทธิพลของวรรณกรรมต่อระบบ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม	๒	บรรยาย โดยใช้ Power Point และให้นิสิตแสดงความคิดเห็น ในประเด็นต่าง ๆ และเปิด โอกาสให้สอบถาม/ โดยให้นิสิต ได้ Lecture	พระครูสังวรสุตกิจ
๖	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง ๑) โลกนิติ ๒) ราชนิติ	๒	ให้นิสิตนำเสนอรายงานที่ มอบหมายหน้าชั้นเรียน โดย นำเสนอใช้สื่อ Power Point และเอกสารสรุป เนื้อหา โลกนิติ และราชนิติ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสนทนา ชักถาม อาจารย์บรรยายสรุป Lecture/Present	พระครูสังวรสุตกิจ สมาชิกกลุ่มที่ได้รับ มอบหมาย
๗	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง ธรรมนิติ		ให้นิสิตนำเสนอรายงานที่ มอบหมายหน้าชั้นเรียน โดย นำเสนอใช้สื่อ Power Point และเอกสารสรุป เนื้อหา ธรรมนิติ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสนทนา ชักถาม อาจารย์บรรยายสรุป	พระครูสังวรสุตกิจ สมาชิกกลุ่มที่ได้รับ มอบหมาย

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
			Lecture/Present	
๘	สอบกลางภาค		ข้อสอบระหว่างภาค	พระครูสังวรสุตกิจ
๙	จิตรกรรมฝาผนัง สู่ วรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนา	๒	ให้นักเรียนได้ศึกษาจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถวัดบุญญาวาสวิหาร และเลือกภาพที่น่าสนใจ โดยทำการศึกษาค้นคว้าในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๑ เรื่อง พร้อมวิเคราะห์เชื่อมโยงทฤษฎีทางการเมืองการปกครองและการบริหาร อิทธิพลของวรรณกรรมดังกล่าวต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม	พระครูสังวรสุตกิจ
๑๐	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง ภูมิวิลาสินี		ให้นักเรียนนำเสนอรายงานที่มอบหมายหน้าชั้นเรียน โดยนำเสนอใช้สื่อ PowerPoint และเอกสารสรุปเนื้อหา ภูมิวิลาสินี และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสนทนาซักถาม อาจารย์บรรยายสรุป Lecture/Present	พระครูสังวรสุตกิจ สมาชิกกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย
๑๑	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง มังคลัตถทีปนี	๒	บรรยายสรุปเรื่อง มังคลัตถทีปนี และมอบหมายให้นักเรียนได้ทำการวิเคราะห์มังคล ๓๔ ประการ เพื่อเชื่อมโยงอิทธิพลของวรรณกรรมดังกล่าวที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม นำเสนอผ่าน PowerPoint และให้นักเรียนวิเคราะห์ลงในกระดาษรายงาน พร้อมส่งในชั่วโมง	พระครูสังวรสุตกิจ
๑๒	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา	๒	ให้นักเรียนนำเสนอรายงานที่	พระครูสังวรสุตกิจ

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	เรื่อง ๑)โลกบัญญัติ ๒)โลกที่ปกสาร		มอบหมายหน้าชั้นเรียน โดย นำเสนอใช้สื่อ PowerPoint และเอกสารสรุป เนื้อหา ๑)โลกบัญญัติ ๒)โลกที่ปกสาร และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังสนทนา ซักถาม อาจารย์บรรยายสรุป Lecture/Present	สมาชิกกลุ่มที่ได้รับ มอบหมาย
๑๓	วรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ๑) วรรณกรรมล้านนา ๒) วรรณกรรมเรื่อง ตำนาน มูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม	๒	บรรยาย โดยใช้ PowerPoint ในเนื้อหาวรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนาในล้านนา และให้ นิสิต ยก ตัวอย่าง ว ร ร ณ ก ร ร ม ท า ง พระพุทธศาสนาในล้านนา และ บรรยายเล่าความเป็นมาใน ว ร ร ณ ก ร ร ม ท า ง พระพุทธศาสนา เรื่อง ตำนาน มูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และแนะนำการจัดเวทีเพื่อ ศึกษา ตำนานมูลศาสนาฉบับวัด บ้านเอื้อม ในสัปดาห์ต่อไป	พระครูสังวรสุตกิจ
๑๔	วรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ๑) วรรณกรรมเรื่อง ตำนาน มูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม	๒	ลงทะเบียนนิสิต ในกิจกรรม เวทีศึกษา “ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม” โดยมอบหมายให้นิสิตศึกษา เนื้อหาจากตำนานฯ ฉบับ ปริวรรตแล้ว จากนั้นให้ ดำเนินงานตามใบงาน -นำเสนอ -สรุป	พระครูสังวรสุตกิจ และคณะวิจัย
๑๕	สรุปเนื้อหารัฐศาสตร์ใน	๒	บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ	พระครูสังวรสุต

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา		Lecture/ Present	กิจ
๑๖	สอบปลายภาค		ข้อสอบปลายภาค	พระครูสังวรสุต กิจ

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ที่	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการ ประเมินผล
๑	สอบกลางภาค สอบปลายภาค	๘ ๑๖	๒๐% ๖๐%
๒	วิเคราะห์กรณีศึกษา ค้นคว้า การนำเสนอรายงาน การทำงานกลุ่มและผลงาน การอ่านและสรุปบทความ การส่งงานตามที่มอบหมาย	ตลอดภาค การศึกษา	๑๐%
๓	การเข้าชั้นเรียน การมีส่วนร่วม อภิปราย เสนอความคิดเห็นในชั้น เรียน	ตลอดภาคการศึกษา	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑.เอกสารและตำราหลัก
-
๒.เอกสารและข้อมูลสำคัญ
เอกสารประกอบการสอนรายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
๓.เอกสารและข้อมูลแนะนำ
ไม่มี

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑.กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนิสิต
การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยนิสิต ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจากนิสิตได้ ดังนี้ - การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและผู้เรียน - การสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของผู้เรียน - แบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา - ข้อเสนอแนะผ่านเว็บบอร์ด ที่อาจารย์ผู้สอนได้จัดทำเป็นช่องทางการสื่อสารกับนิสิต
๒.กลยุทธ์การประเมินการสอน

ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้ - การสังเกตการณ์สอนของผู้ร่วมทีมการสอน - ผลการสอบ - การทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้
๓.การปรับปรุงการสอน หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ จึงมีการปรับปรุงการสอน โดยการจัดกิจกรรมในการระดมสมอง และหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้ - สัมมนาการจัดการเรียนการสอน - การวิจัยในและนอกชั้นเรียน
๔.การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนิสิตในรายวิชา ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จาก การสอบถามนิสิต หรือการสุ่มตรวจผลงานของนิสิต รวมถึงพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ดังนี้ - การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนิสิตโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร - มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนิสิต โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงาน วิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม
๕.การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้ - ปรับปรุงรายวิชาทุก ๓ ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔ - เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นิสิตมีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้นี้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรืออุตสาหกรรมต่าง ๆ

● ปัญหา อุปสรรค

ความล่งตัวในการนำเนื้อหาไปประยุกต์กับการเรียนการสอน เนื่องจากว่าเวลานั้นน้อย

● กิจกรรมที่จะทำต่อไป

เวทีทดลองจัดการเรียนการสอน และสรุปแนวทางของหลักสูตรตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม พร้อมทั้งประเมินผล รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

เวทีที่ ๓ แนวทางการหารือเพื่อกำหนดเนื้อหาการเรียนการสอนตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม (ประวัติ) ของเนื้อหา มคอ.๓ วันที่ ๒๐ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. ห้องประชุมธรรมมาลังการ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรบุรี ปี ๓๒ ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๔ รูป/คน ประกอบไปด้วยนักวิจัยจำนวน ๑๔ รูป/คน

ประเด็นที่ ๑ แนวทางของแผนการสอนวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง
วิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา	วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชา รัฐศาสตร์

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑.รหัสและชื่อรายวิชา ๔๐๑ ๓๐๑ พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง Buddhism and Political Development
๒.จำนวนหน่วยกิต ๒ หน่วยกิต (๒-๐-๔)
๓.หลักสูตรและประเภทของรายวิชา พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง
๔.อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน พระมหาสุทิน สุทธิโน วุฒิศึกษา : M.A.(Public Administration), Tel ๐๘๑-๓๔๘๓/๓/๔๔๔ ๐๘๖-๔๓๐๙๓๒๓๗ E-mail:susitthi@yahoo.com, Facebook susitthi@yahoo.com
๕.ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นปีที่ ๒-๒๕๕๕
๖.รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี) - ไม่มี
๗.รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี) - ไม่มี
๘.สถานที่เรียน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จ.ลำปาง
๙.วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย หลักพุทธธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่วงการเมืองการปกครอง สามารถวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองของไทย เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย อันจะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่กว้างขวางในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งให้ตระหนักถึงพัฒนาทางการเมืองที่ดี ที่ต้องอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญ
๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน เป็นการเตรียมความพร้อมด้านปัญญาในการนำความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาการเมืองและการปกครอง บทบาทและความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย เพื่อพัฒนาคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มด้านการเมืองการปกครองของไทยที่ได้มีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รวมทั้งสถานภาพของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา ๔๐๑ ๓๐๑ พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง Buddhism and Political Development ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ล้านนา เป็นต้นมา พุทธธรรมที่มีส่วนเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ทางการเมือง องค์การทางคณะสงฆ์ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองการปกครองของไทย บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเมืองไทย บทบาทของพระสงฆ์กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีกรณีศึกษาจากพระสงฆ์ที่มีบทบาททางการเมือง เช่น พระสงฆ์ศรีลังกาเป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งศึกษาวิเคราะห์ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการเมืองไทยสมัยล้านนา กรณีศึกษา ตำนานมูลศาสนาวัดบ้านเอื้อม			
๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา			
บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
บรรยาย ๓๒ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความต้องการของนักศึกษาเฉพาะราย	มีการฝึกค้นคว้าข้อมูลในภาคสนาม	การศึกษาด้วยตนเอง ๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์
๓.จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักเรียนรายบุคคล - อาจารย์ประจำรายวิชา ประกาศเวลาให้คำปรึกษาผ่านเว็บไซต์มหาวิทยาลัยและคณะฯ - อาจารย์จัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มตามความต้องการ ๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะรายที่ต้องการ)			

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิต

๑. คุณธรรม จริยธรรม
๑.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างราบรื่น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผู้สอนต้องพยายามสอดแทรกเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาการเมืองการปกครอง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาการเมืองการปกครองอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อให้นักศึกษาสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ไปพร้อมกับการศึกษาการเมืองการปกครอง โดยมีคุณธรรมจริยธรรมตามคุณสมบัติของหลักสูตร ดังนี้ ๑) มีตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต ๒) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพและสังคม ๓) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้ง และลำดับความสำคัญ ๔) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ๕) เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรและสังคม ๖) มีจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ
๑.๒ วิธีการสอน - การบรรยาย (Lecture) กรณียกตัวอย่างกรณีศึกษาพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการพัฒนาการเมืองการปกครอง - การอภิปรายกลุ่ม - การฝึกวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้อง - ทดสอบความรู้ความเข้าใจจากเนื้อหาสาระหรือขั้นตอนในการเรียนรู้
๑.๓ วิธีการประเมินผล - พฤติกรรมการเรียนการเข้าเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามขอบเขตที่ให้และตรงเวลา - มีการอ้างอิงเอกสารที่ได้นำมาทำรายงาน อย่างถูกต้องและเหมาะสม - การศึกษาและการวิเคราะห์/สังเคราะห์จากตัวอย่างจริงจากผลงาน ดำเนินที่เกี่ยวข้อง - ประเมินผลการวิเคราะห์กรณีศึกษา - การวัดผลจากการสอบสอบปลายภาคเรียน รวมทั้งประเมินผลจากการนำเสนอรายงานที่มอบหมาย
๒. ความรู้
๒.๑ ความรู้ที่ต้องได้รับ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธรศาสนาที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา พุทธธรรมที่มีส่วนเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่การเมือง องค์กรทางคณะสงฆ์ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านการเมืองการปกครองของไทย บทบาทของพระสงฆ์ต่อการ

เมืองไทย บทบาทของพระสงฆ์กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีกรณีศึกษาจากพระสงฆ์ที่มีบทบาททางการเมือง เช่น พระสงฆ์ศรีลังกา พระธรรมกายเพียร ในตำนานมูลศาสนา เป็นต้น
๒.๒ วิธีการสอน - การบรรยาย อภิปราย การทำงานกลุ่ม การนำเสนอรายงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และมอบหมายให้ค้นคว้าหาบทความ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาสรุปและนำเสนอ การศึกษาโดยใช้ปัญหา และ การวิเคราะห์/สังเคราะห์เอกสาร/แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การศึกษากรณีตัวอย่างตำนานมูลศาสนา
๒.๓ วิธีการประเมินผล - การวัดผลจากการสังเกต ทดสอบย่อย สอบปลายภาค เน้นการวัดผลจากความเข้าใจเป็นหลัก - การนำเสนอจากผลการวิเคราะห์/สังเคราะห์และสรุปผลเป็นรายงาน - การวัดจากกิจกรรมที่เข้าร่วมสัมมนาผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการ กรณีศึกษา - ความสมบูรณ์ของเอกสารรายงานและส่งตรงเวลา
๓. ทักษะทางปัญญา
๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา ๑) สามารถใช้ความเข้าใจอันถ่องแท้ในทฤษฎีและเทคนิคการแสวงหาความรู้ในการวิเคราะห์ประเด็นและปัญหาสำคัญได้อย่างสร้างสรรค์ ๒) สามารถใช้ทฤษฎีและเทคนิคการแสวงหาความรู้ในพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆที่เกิดขึ้นจากรัฐประศาสนศาสตร์ ประยุกต์เชื่อมโยงบทบาทและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางการเมืองการปกครองของไทย ๓) สามารถสังเคราะห์ผลงานและหลักธรรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจใหม่ๆที่สร้างสรรค์รวมไปถึงการบูรณาการแนวคิดต่างๆ ทั้งภายในและนอกสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ที่ศึกษาในชั้นสูงต่อไป ๓.๒ วิธีการสอน - การมอบหมายงานที่เกี่ยวกับ หัวข้อ/เรื่องเพื่อทำการทำรายงาน และนำเสนอผลงาน - อภิปรายกลุ่ม - วิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยในอดีตถึงปัจจุบัน โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
๓.๓ วิธีการประเมินผล - การสอบกลางภาคและสอบปลายภาค โดยเน้นการวัดผลจากความรู้และความเข้าใจเป็นสำคัญ - การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นต่างๆและการสรุปผลการศึกษาที่เป็นรายงาน - การวัดผลจากการสังเกตและการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาค้นคว้าข้อมูล
๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
๔.๑ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา - พัฒนาทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

- พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบในงานที่มอบหมายให้ครบถ้วนตามกำหนดเวลา
๔.๒ วิธีการสอน - จัดกิจกรรมให้นิสิตมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการ - มอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มหรือรายบุคคล เช่น การศึกษาค้นคว้า จากบทความ สื่อ หนังสือ ที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา - การนำเสนอรายงาน เป็นรายบุคคล/กิจกรรมสัมมนาเอกสารวิชาการในกลุ่มย่อยๆ
๔.๓ วิธีการประเมินผล - ประเมินตนเองและประเมินด้วยเพื่อน ตามแบบฟอร์มที่กำหนดให้ - รายงานที่นำเสนอและสังเกตจากพฤติกรรมทำงานเป็นทีม - รายงานการศึกษาด้วยตนเอง/รายงานผลงานวิชาการ
๕. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ๕.๑ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา - พัฒนาทักษะในการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การแปล การเขียน โดยการทำรายงาน และนำเสนอในชั้นเรียน - พัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลกรณีศึกษา - พัฒนาทักษะในการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต - ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร เช่น การส่งงานทางอีเมล การสร้างห้องแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ - ทักษะในการนำเสนอรายงานโดยใช้รูปแบบ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ๕.๒ วิธีการสอน - การมอบหมายให้นิสิตได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองจาก Website, สื่อการสอน e-learning มีการอ้างอิงอย่างถูกต้องและครบถ้วน - การสืบค้นข้อมูลและวรรณกรรมหรือแนวคิด/ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง - การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าหรือสืบค้นเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล โดยใช้รูปแบบและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ๕.๓ วิธีการประเมินผล - การจัดทำงานและนำเสนอสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย - การมีส่วนร่วมเพื่ออภิปรายและวิธีการอภิปราย

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการปกครอง -บทนำ -ค ว า ม ส ำ ค ัญ ข อ ง พระพุทธศาสนาในสังคม -หน้าที่ของพระพุทธศาสนา ในสังคม -องค์ประกอบของ พระพุทธศาสนา	๒	บรรยาย ยกตัวอย่าง ประกอบ PowerPoint อภิปรายกลุ่ม จากการสอบถาม	พระมหาสุทิน สุธิโน
๒	พระพุทธศาสนากับการ พัฒนา -ค ว า ม ห ม า ย แ ล ะ ความสำคัญของการพัฒนา -การพัฒนาตามทัศนะของ พระพุทธศาสนา -พระพุทธศาสนากับการ พัฒนา ด้าน สังคม	๒	บรรยาย ยกตัวอย่าง ประกอบ พร้อมทั้ง มอบหมายงานให้นิสิต ศึกษาค้นคว้า บทบาท ของพระพุทธศาสนา ต่อการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ สังคมและ การเมือง พร้อมสรุปส่งในครั้ง ต่อไป	พระมหาสุทิน สุธิโน
๓	พระพุทธศาสนากับการ พัฒนา -พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาด้าน เศรษฐกิจ -พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาด้านการเมือง	๒	บรรยาย ยกตัวอย่าง ประกอบ มอบหมาย งานให้นิสิตค้นคว้า และทำรายงานเป็น รูปเล่ม พร้อมทำ PowerPoint นำเสนอ งานเพื่อประกอบการ สัมมนา กลุ่ม โดย แบ่งกลุ่มออกเป็น ๕ กลุ่ม	พระมหาสุทิน สุธิโน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
			กลุ่มที่ ๑ วิวัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองไทย กลุ่มที่ ๒ ศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย กลุ่มที่ ๓ หลักพุทธธรรมที่เป็นหลักจริยธรรมในการเสริมสร้างนัการเมืองไทย กลุ่มที่ ๔ บทบาทของพระสงฆ์ในประวัติศาสตร์ไทยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในอดีต กลุ่มที่ ๕ บทบาทของพระสงฆ์ในประวัติศาสตร์ไทยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในปัจจุบัน กลุ่มที่ ๖ ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองการปกครอง ทั้งในและต่างประเทศ	

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
			๑.พระสงฆ์ไทยและใน ล้านนา กรณีศึกษา (ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม) ๒. พระสงฆ์พม่า ๓.พระสงฆ์กัมพูชา ฯ ๔.พระสงฆ์ศรีลังกา	
๔	พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการปกครอง อดีตถึงปัจจุบัน - พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการปกครอง สมัยสุโขทัย - พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการปกครอง สมัยล้านนา - พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการปกครอง สมัยอยุธยา	๒	บรรยาย ยกตัวอย่าง ประกอบ สัมมนากลุ่ม โดยพระนิสิตที่ได้รับ มอบหมายดำเนินการ อภิปราย โดย แบ่งเป็น ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ เป็น การอภิปรายถึง วิวัฒนาการของ พระพุทธศาสนากับ การพัฒนาการเมือง การปกครองสมัย สุโขทัย สมัยล้านนา (นำความรู้เกี่ยวกับ ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมเข้า มาสอดแทรก เพื่อทราบถึงวิวัฒนาการ และความเชื่อมโยงกับ รายวิชา)รวมไปถึงสมัย อยุธยา	พระมหาสุทิน สุทินโน
๕	พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการปกครอง อดีตถึงปัจจุบัน - พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการปกครอง สมัยธนบุรี	๒	บรรยาย ยกตัวอย่าง ประกอบ สัมมนากลุ่ม จากกรณีศึกษา ครั้งที่ ๒ เป็นการอภิปรายถึง วิวัฒนาการของ พระพุทธศาสนากับการ	พระมหาสุทิน สุทินโน

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	- พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ - พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองสมัยปัจจุบัน		พัฒนาการเมืองการปกครองสมัยธนบุรีรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน	
๖	พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทย - พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองแบบพ่อปกครองลูก - พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ - พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย	๒	บรรยาย อภิปราย พร้อมยกตัวอย่างรูปแบบการปกครองแบบอัตตาธิปไตย โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย โดยเปรียบเทียบกับรูปแบบการปกครองในลักษณะต่าง ๆ	พระมหาสุทิน สุธิโน
๓/	บทที่ ๕ พุทธธรรมกับการเสริมสร้างคุณธรรมทางการเมือง - ความหมายของพุทธธรรม - ความสำคัญของพุทธธรรมต่อการเสริมสร้างคุณธรรมทางการเมือง - คุณธรรมและจริยธรรมทางการเมือง - หลักพุทธธรรมสำหรับผู้ปกครอง - แนวทางการประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมทางการเมือง	๒	บรรยาย อภิปราย ตัวอย่าง การศึกษา โดยพระนิสิต กลุ่มที่ ๓ สรุปประมวลหลักพุทธธรรมที่เป็นหลักจริยธรรมในการเสริมสร้างนักรการเมืองไทย พร้อมทั้งมอบหมายงานให้พระนิสิตได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักธรรมที่พัฒนานักการเมือง	พระมหาสุทิน สุธิโน
๔	สอบกลางภาค	๒		พระมหาสุทิน สุธิโน
๕	บทที่ ๖ พระสงฆ์กับการมี	๒	บรรยาย พระนิสิตกลุ่ม	พระมหาสุทิน สุธิโน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	ส่วนร่วมการพัฒนาทาง การเมือง - การมีส่วนร่วมในการ พัฒนาทาง การเมืองของ พระสงฆ์ในสมัยพุทธกาล -การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทางการเมืองของพระสงฆ์ใน ประเทศไทย -บทบาทพระสงฆ์ในการ พัฒนาการเมืองด้านต่าง ๆ		ที่ ๔ อภิปรายบทบาท ของ พระ สง ฆ์ ใน ประวัติศาสตร์ไทยที่ ส่งผลต่อการพัฒนา การเมืองการปกครอง ในอดีต ๑ . เจ้า พ ระ ฝ า ง ๒.สมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว ๓ . พ ร ะ อ า จ า ร ย ์ ธรรมโชติ ๔. สมเด็จพระพุฒา จารย์ (โต พรหมรังสี)	
๑๐	บทบาทพระสงฆ์กับการ ปกครองระบอบ ประชาธิปไตย - บทบาทพระสงฆ์ตามพระ ธรรมวินัย - บทบาทพระสงฆ์ต่อ สังคมไทย	๒	บรรยาย อภิปราย ตัวอย่าง การศึกษา	พระมหาสุทิน สุธิโน
๑๑	บทบาทพระสงฆ์กับการ ปกครองระบอบ ประชาธิปไตย - บทบาทพระสงฆ์กับการ ปกครองระบอบ ประชาธิปไตย - ประชาธิปไตยกับ ธรรมาธิปไตย	๒	พระนิสิตกลุ่มที่ ๖ ได้ สรุปรายงานและ นำเสนอถึงบทบาทของ พระสงฆ์เกี่ยวกับการ พัฒนาการเมืองการ ปกครอง ทั้งในและ ต่างประเทศ ๑.พระสงฆ์ไทยและใน ล้านนา กรณีศึกษา (ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม) ๒. พระสงฆ์พม่า ๓.พระสงฆ์กัมพูชา ฯ	พระมหาสุทิน สุธิโน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
			๔.พระสงฆ์ศรีลังกา	
๑๒	สัมมนาวิชาพระพุทธศาสนา กับการพัฒนาการเมืองการ ปกครอง กรณีศึกษาตำนาน มูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ณ ห้องประชุมอาคาร ปฏิสังขรณ์สุนทรมนู ๑๓/ ก.ย. ๒๕๕๕	๒	นักวิจัย คณาจารย์ พระนิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะสังคมศาสตร์ร่วม กิจกรรมสัมมนา โดย ศึกษาใบความรู้ ตำนานมูลศาสนาฉบับ วัดบ้านเอื้อม และสรุป สรุปประเด็นข้อค้นพบ องค์ความรู้ที่ได้รับ พร้อมการนำไป ประยุกต์ใช้ในการ การศึกษาเรียนรู้ อัน สอดคล้องกับรายวิชาฯ	ที่มนักวิจัย คณาจารย์ พระนิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะสังคมศาสตร์ พระมหาสุทิน สุทินโน
๑๓	ความสัมพันธ์ระหว่างศาสน จักรและอาณาจักร -ความหมายของศาสนจักร และ อาณาจักร - ความสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนจักรและอาณาจักรใน สมัยพุทธกาล - ความสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนจักรและอาณาจักรใน ประเทศไทย -รู้จักกับการให้ความคุ้มครอง และอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา	๒	บรรยายศึกษา อภิปราย โดยพระนิสิต กลุ่มที่ ๒ ศึกษาวิเคราะห์ถึง บทบาทของ พระพุทธศาสนาที่มี อิทธิพล ต่อการพัฒนา การเมืองการปกครอง ของไทย	พระมหาสุทิน สุทินโน
๑๔	บทที่ ๙ สถานะของ พระพุทธศาสนาในกระแส ของการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมปัจจุบัน -สถานภาพของ พระพุทธศาสนาในประเทศ ไทย	๒	บรรยายสรุปและ ยกตัวอย่างประกอบ บทความวิชาการ	พระมหาสุทิน สุทินโน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
	- การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา - สถานของพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์			
๑๕	บทที่ ๑๐ แนวโน้มของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย - แนวโน้มบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์กับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย - แนวโน้มพระพุทธศาสนากับสังคมไทย - แนวโน้มพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย		บรรยาย และอภิปรายประกอบ	พระมหาสุทิน สุทธิโน
๑๖	สอบปลายภาค	๒	เนื้อหาครอบคลุมถึงตำนานพระพุทธศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม	กรรมการคุมการสอบ

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ที่	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมินผล
๑	ทดสอบเก็บคะแนน - ทบสอบความเข้าใจ - การนำเสนอผลการศึกษา - การตรวจรายงานฯ - การสอบปลายภาค		๑๐ % ๑๐ % ๑๐ % ๔๐ %
๒	การวิเคราะห์กรณีศึกษา ค้นคว้า การนำเสนอรายงาน - การทำรายงานกลุ่ม - การตรวจและสรุปบทความ	ตลอดภาคการศึกษา	๒๐%

	- การส่งงานตามที่มอบหมาย		
๓	การเข้าเรียน/ร่วมทำกิจกรรม - การมีส่วนร่วม อธิปราชัย - การเสนอความคิดเห็นในชั้นเรียน	ตลอดภาคการศึกษา	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑. เอกสารและตำราหลัก
ไม่มี
๒. เอกสารและข้อมูลสำคัญ
ไม่มี
๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : WWW.mcu.ac.th , WWW.polmcu.com การค้นคว้าวิทยานิพนธ์ (Thesis) : WWW.ThaiLIS การเป็นเครือข่ายสืบค้นวิทยานิพนธ์ www.thailis.or.th เว็บไซต์ ที่เกี่ยวกับหัวข้อในการประมวลวิชา เช่น wikipedia คำอธิบายศัพท์ ทินพันธุ์ นาคะตะ,ดร.การปกครองของไทย. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์ จำกัด, ๒๕๔๕ จำนงค์ ทองประเสริฐ.พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง.กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา,๒๕๒๐ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕. ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐. ธานินทร์ ภัยวิเชียร. ศาสนากับความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๐. นิธิ เอียวศรีวงศ์ และประมวล เพ็งจันทร์. การปฏิรูปพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมไพ, ๒๕๔๔. ประเวศ วะสี, และคณะ. พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙. พระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตฺโต).พุทธศาสน์กับชาติไทย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔. พระเทพโสภณ(ประยูร ธมฺมจิตฺโต).โลกทัศน์ชาวพุทธ.กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓. พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗. สมบุรณ์ สุขสำราญ,การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา; กรณีศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนา.กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวอย จำกัด. ๒๕๓๐.

_____ พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓. สุภาพพรรณ ณ บางช้าง และเพื่อน. การประยุกต์หลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาชาชนบท ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๒๙. สิริภพ เหล่าลาภะ . พุทธศาสตร์การเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๕. สิริวัฒน์ คำวันสา. สงฆ์ไทยในรอบ ๒๐๐ ปี(เล่ม ๑-๒). กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองศาสนการพิมพ์, ๒๕๒๕. แสวง อุดมศรี. การปกครองสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓. กรมพล ท่องธรรมชาติ. การเมืองและประชาธิปไตยของไทย. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจสำนักพิมพ์ , ๒๕๑๙. กীরติ บุญเจือ. จริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๙. คณะกรรมการจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์ไทย เถลิงพระเกียรติ. ประวัติศาสตร์ชาติไทย. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๓. ๑๙๙ หน้า. จรัญ สุภาพ. หลักรัฐศาสตร์ ฉบับพิสดาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๘. ชัยอนันต์ สมุทวณิช. เอกสารการเมืองการปกครองไทย พ.ศ. ๒๔๑๓-๒๔๓๓. กรุงเทพมหานคร : สถาบันสยามศึกษา, ๒๕๓๒. ทินพันธ์ นาคะตะ. การเมืองการบริหารไทย : ภาระของชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, , ๒๕๓๖. สุภาพ ปริญญาเสวี ประชา กัลยาณชาติและเสนีย์ สุวิทวัส. รัฐศาสตร์ว่าด้วยพื้นฐานการปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ ๒ , กรุงเทพมหานคร : ประสานมิตร, ๒๕๓๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) . พุทธวิธีแก้ปัญหา เพื่อศตวรรษที่ ๒๑ . กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม , ๒๕๓๙. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) . ธรรมานุชิต . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา , ๒๕๔๐. พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) . พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พุทธทาสภิกขุ. ธรรมะกับการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, ๒๕๔๓. (หน้า ๑ – ๓/๕).
--

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนิสิต การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยนักศึกษา ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจากนิสิตได้ดังนี้ - การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและนิสิต - การสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนิสิต - แบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา - ข้อเสนอแนะผ่านเว็บบอร์ด ที่อาจารย์ผู้สอนได้จัดทำเป็นช่องทางการสื่อสารกับนิสิต
๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้

- การสังเกตการณ์การสอนของผู้ร่วมทีมการสอน - ผลการสอบและเอกสารรายงาน - การทบทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้
๓. การปรับปรุงการสอน หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ จึงมีการปรับปรุงการสอน โดยการจัดกิจกรรมในการระดมสมอง และหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้ - สัมมนาการจัดการเรียนการสอน - การวิจัยในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนิสิตในรายวิชา ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จาก การสอบถามนิสิต หรือการสุ่มตรวจผลงานของนิสิต รวมถึงพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ ดังนี้ - การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนิสิตโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร - มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนิสิต โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงานวิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม
๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้ - ปรับปรุงรายวิชาทุก ๓ ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔ - เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นิสิตมีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้นี้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรือแนวคิดใหม่ ๆ

ในรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาและรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาเมืองการปกครองในหมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตในข้อ 3 ทักษะทางปัญญา ระบุว่าพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์วรรณกรรมในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ซึ่งออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในสัปดาห์ที่ ๑๓ และสัปดาห์ที่ ๑๔ ซึ่งในส่วนนี้ต้องมีโดยเป้าหมายของการบูรณาการ กระบวนการที่นำแนวคิดบูรณาการมาปฏิบัติ และผลที่เกิดขึ้นเพื่อให้นิสิต ได้เห็นคุณค่าของเนื้อหาในตำนานมูลศาสนา ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ควบคู่กับรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาเมืองการปกครองมองเห็นภาพประวัติศาสตร์ ในสมัยล้านนา ว่ามีรูปแบบการปกครองเป็นแบบใด ความเกี่ยวเนื่องระหว่างสถาบันกษัตริย์กับศาสนา เป็นอย่างไร และ ศาสนามีบทบาทในการพัฒนาการเมืองการปกครองในสมัยนั้นอย่างไรบ้าง รวมไปถึงการเปรียบเทียบ ระหว่างการปกครองในอดีตกับในปัจจุบัน มีวิธีการ

กระบวนการที่มีความยากง่าย หรือความสลับซับซ้อนจากเหตุและปัจจัยใดบ้าง รวมไปถึงบันทึกหน้าประวัติศาสตร์ที่ถูกจารึกไว้โดยฝ่ายที่เห็นด้วยกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย เป็นอย่างไร ฯ

ซึ่งการบูรณาการการเรียนการสอนย่อมจะทำให้เกิดผลแก่ผู้สอนและผู้เรียน ที่ชัดเจน โดยที่ผู้สอนและผู้เรียนมีการเตรียมการ การมีส่วนร่วมในการกำหนดกระบวนการ วิธีการเรียนรู้ วิธีการสืบค้น หาคความรู้ กำหนดภาระงานที่จะต้องทำ และดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ความเข้าใจถึงธรรมชาติของผู้เรียน และกระบวนการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอยากเรียนรู้ มีความภูมิใจในการมีส่วนร่วมค้นหาคำตอบความรู้ที่ค้นพบ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนมาเป็นผู้ชี้แนะและร่วมค้นคว้าเรียนรู้ ในมิติของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ในส่วนของนักศึกษา เกิดระบบการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนิสิต บนพื้นฐานของการเรียนรู้ที่ไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ว่าความแตกต่างของกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและคิดวิเคราะห์ของนิสิตแตกต่างกัน แต่สามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม เพื่อที่นิสิตจะได้เรียนรู้และพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิดโดยผ่านการบูรณาการ ซึ่งวิธีการอาจจะต้องให้นิสิตได้ผ่านกระบวนการบูรณาการ ที่จะช่วยเพิ่มทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และเพิ่มขีดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ฯ

ในส่วนของผู้สอน การบูรณาการจากการนำตำนานมูลศาสนาออกมาออกแบบกิจกรรมนั้น เป็นเพียงตัวอย่างที่นำมาให้นิสิตได้ศึกษาเพื่อตอบคำถามงานวิจัย แท้ที่จริงแล้ว ในตำนานมูลศาสนายังสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ในอีกหลายมิติซึ่งการออกแบบกิจกรรม อาจจะต้องเพิ่มเติมความชัดเจนว่าเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมมีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยอย่างไร ซึ่งการออกแบบกิจกรรม ดังที่กล่าวแล้วว่าต้องตอบคำถามของ มคอ. และงานวิจัย ว่าต้องการให้นิสิตได้เกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านใดบ้าง คงต้องคิดร่วมกัน และออกแบบร่วมกันระหว่างผู้สอน และนิสิต โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้และเป้าหมายของการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ ฯ

แผนการจัดการเรียนการสอนตามแบบ มคอ. พบว่า ในรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาและ รายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง มีจำนวนหน่วยกิตเท่ากัน ๒ (๒-๐-๔) การกำหนดชั่วโมงบรรยาย เพื่อบูรณาการสอดแทรกเนื้อหาตำนานมูลศาสนาให้นิสิตได้สืบค้นข้อมูลด้วยตนเองก่อนการทำการเสวนากลุ่ม คือได้ศึกษาเรียนรู้ข้อมูลเบื้องต้น โดยครอบคลุมเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง และให้เกิดความเหมาะสมกับการบูรณาการ ตามรายละเอียดธรรมชาติของวิชาที่มีอยู่เดิม ซึ่งปรากฏรายละเอียดของแผนที่เคยส่งให้ก่อนหน้านี้แล้ว

โดยเฉพาะการกำหนดภาระงานค้นคว้า ที่นิสิตต้องไปศึกษาหาความรู้ข้อมูลเพิ่มเติม ตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาศัยเฉพาะเวลาในการจัดการเรียนการสอน ไม่เพียงพอที่จะทำให้การบูรณาการเป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้สอนและนิสิต ฯ

● ปัญหา อุปสรรค

ได้ดำเนินการจัดอบรมเรื่องการเขียน มคอ.๓ แล้ว จึงไม่มีปัญหา แต่ว่ามีปัญหาในการจัดสรรเวลาในแต่ละสัปดาห์

● กิจกรรมที่จะทำต่อไป

เวทีทดลองจัดการเรียน-การสอน และ สรุปแนวทางของหลักสูตร ตำนานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา

กิจกรรมที่ ๓ เวทีทดลองจัดการเรียนการสอน และสรุปแนวทางของหลักสูตรตำนานมูลศาสนาพร้อมประเมินผล

เวทีที่ ๑ เวทีทดลองจัดการเรียน-การสอน และ สรุปแนวทางของหลักสูตร ตำนานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา วันที่ ๑๐ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๐๘.๓๐ น. ณ ห้องเรียนคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง ชั้นปีที่ ๔ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรมุณี ปี ๓๒ ผู้เรียน จำนวน ๑๓ รูป/คน ประกอบไปด้วยนักวิจัย จำนวน ๑๔ รูป/คน

● ประเด็นการประชุม

- การนำเสนอตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมสู่การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ตามมคอ.๓

● สาระสำคัญที่ได้รับ

อาจารย์ผู้สอนได้ทำการสอนตามแผนการสอน มคอ.๓ ซึ่งอยู่ในสัปดาห์ที่ ๑๓ โดยดำเนินการสอนตามรายละเอียดกิจกรรมการเรียน-การสอน ที่ปรากฏตามตาราง

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียน การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑๓	วรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ๑) วรรณกรรมล้านนา ๒) วรรณกรรมเรื่อง ตำนาน มูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม	๒	บรรยาย โดยใช้ PowerPoint ในเนื้อหาวรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนาในล้านนา และให้นิสิตยกตัวอย่าง	พระครูสังวร สุตกิจ

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
			วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ในล้านนา และบรรยายเล่าความ เป็นมาในวรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา เรื่อง ตำนานมูล ศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และแนะนำการจัดเวทีเพื่อศึกษา ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้าน เอื้อม ในสัปดาห์ต่อไป	

● **ปัญหา อุปสรรค**

- เนื้อหาปริมาณมาก เวลาในห้องเรียนมีน้อย

● **กิจกรรมที่จะทำต่อไป**

- จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนรายวิชา พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

เวทีที่ ๒ เวทีทดลองจัดการเรียน-การสอน และ สรุปแนวทางของหลักสูตร ตำนานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา วันที่ ๑๐ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ห้องเรียนคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง ชั้นปีที่ ๓ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรมุณี ปี ๓๒ ผู้เรียน จำนวน ๑๓ รูป/คน ประกอบไปด้วยนักวิจัย จำนวน ๑๔ รูป/คน

● **ประเด็นการประชุม**

การนำเสนอตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม สู่การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ตาม มคอ. ๓ รายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

● **สาระสำคัญที่ได้รับ**

- อาจารย์ผู้สอนได้ทำการสอนตามแผนการสอน มคอ.๓ ซึ่งอยู่ในสัปดาห์ที่ ๑๓ โดยดำเนินการสอนตามรายละเอียดกิจกรรมการเรียนรู้-การสอน ที่ปรากฏตามตาราง

ลำดับ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๔	● พระพุทธศาสนา กับการพัฒนา การเมืองการ ปกครองอดีตถึง ปัจจุบัน ● พระพุทธศาสนา กับการพัฒนา การเมืองการ ปกครองสมัย สุโขทัย ● พระพุทธศาสนา กับการพัฒนา การเมืองการ ปกครองสมัย ล้านนา ● พระพุทธศาสนา กับการพัฒนา การเมืองการ ปกครองสมัย อยุธยา	๒	บรรยาย ยกตัวอย่างประกอบ สัมมนา กลุ่มโดยพระนิสิตที่ได้รับมอบหมาย ดำเนินการอภิปราย โดย แบ่งเป็น ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ เป็นการอภิปรายถึง วิวัฒนาการของพระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการปกครองสมัย สุโขทัย สมัยล้านนา (นำความรู้เกี่ยวกับ ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมเข้า มาสอดคล้อง) เพื่อทราบถึงวิวัฒนาการและความ เชื่อมโยงกับรายวิชา) รวมไปถึงสมัยอยุธยา	พระมหาสุทิน สุทิน

● ปัญหา อุปสรรค

- เนื้อหามีจำนวนมาก เวลาในห้องเรียนมีน้อย

● กิจกรรมที่จะทำต่อไป จัดกิจกรรมทดลองการเรียนรู้การสอนในรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม
ทางพระพุทธศาสนา

เวทีที่ ๓ เวทีทดลองจัดการเรียนการสอน และ สรุปแนวทางของหลักสูตร ตำนานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา วันที่ ๑๐ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ห้องประชุมธรรมมาลังการ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรบุรี ปี ๓๒ ผู้เรียน จำนวน ๑๓ รูป/คน ประกอบไปด้วยนักวิจัยจำนวน ๑๔ รูป/คน

● **ประเด็นการประชุม**

- จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของรายวิชา และกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน
- วิธีการจัดการเรียนการสอน
- ผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอน
- การวัดและประเมินผลของผู้สอนก่อนและหลังเรียน

● **สาระสำคัญที่ได้รับ** ดำเนินการสอนตามแผนการสอน มคอ.๓ ดังรายละเอียด

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑๔	วรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ๑) วรรณกรรมเรื่อง ตำนาน มูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม	๒	ลงทะเบียนนิสิตในกิจกรรมเวที ศึกษา “ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัด บ้านเอื้อม” โดยมอบหมายให้นิสิตศึกษา เนื้อหาจากตำนานฯ ฉบับปริวรรต แล้ว จากนั้นให้ดำเนินงานตามใบ งาน -นำเสนอ -สรุป	พระครูสังวร สุตกิจ และทีมวิจัย

ซึ่งมีรายละเอียดการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของรายวิชา และกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน พระนิสิต คณะ
สังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง ชั้นปีที่ ๔

จุดมุ่งหมาย ศึกษาทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทาง
พระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติ ธรรมนิติ ราชนิติ จักรวาลทีปนี ภูมิวิสาลินี มงคล
ทีปนี โลกที่ปกสาร โลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรม
เหล่านี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นิสิตมีความรู้พื้นฐาน เป็นการเตรียมความพร้อมด้านปัญญาในการนำ
ความรู้ ความเข้าใจ ในด้านทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทาง

พระพุทธศาสนา และสามารถวิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งอดีตและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาสมัยปัจจุบัน

ทั้งนี้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ถือว่าเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจ จึงให้นิสิตได้ดำเนินการศึกษาในเนื้อหาตำนาน และจะได้ประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในรายวิชานี้

ส่วนที่ ๒ วิธีการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ ๑ พระครูสังวรสุตกิจ อาจารย์ผู้สอน เชิญตัวแทนนักวิจัย คือ ผศ.กนกกรัษต์ เก่าศิริ ชี้แจงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยกำหนดให้นิสิตดำเนินงานตามใบงาน ดังนี้

ใบงาน รายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม)

คำชี้แจง ให้นิสิตปฏิบัติตามคำชี้แจงดังต่อไปนี้

๑. ให้นิสิตแบ่งกลุ่มออกเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ จำนวน ๕ รูป กลุ่มที่ ๒ และ ๓ จำนวนกลุ่มละ ๖ รูป รวม ๑๗ รูป โดยใช้วิธีการจับสลาก
๒. ให้แต่ละกลุ่มศึกษาใบงานที่มอบหมายให้โดยละเอียด
๓. ให้แต่ละกลุ่มค้นหาประเด็นที่น่าสนใจในวรรณกรรมท้องถิ่นทางพระพุทธศาสนา เรื่อง ตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม) จากใบความรู้ที่กำหนดให้ แล้วบันทึกประเด็นที่น่าสนใจลงบนกระดาษ Chart และทำการวิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์ คือ อิทธิพลของวรรณกรรมดังกล่าวที่มีต่อระบบการเมือง สังคม และเศรษฐกิจอย่างไร
๔. ให้แต่ละกลุ่มเสนอประเด็นที่ค้นพบหน้าชั้นเรียน (ภายในเวลา ๑ ชั่วโมง ๔๐ นาที)
๕. ทำการวิเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการค้นพบของทั้ง ๓ กลุ่มร่วมกันทั้งชั้นเรียนเพื่อสรุปให้เหลือประเด็นที่น่าสนใจในการใช้เป็นเนื้อหาประกอบการสอน (ภายในเวลา ๑ ชั่วโมง)
๖. ร่วมกันสรุปและทำเป็นรูปเล่มรายงาน (Take Home)

ขั้นตอนที่ ๒ นิสิตได้ทำการแบ่งกลุ่ม โดยได้สมาชิกกลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑	มีสมาชิก จำนวน ๕ รูป ได้แก่
๑. พระธนากร	กิตติญาโน
๒. พระอุเทน	อาภัสสรโร
๓. พระศรายุทธ	ปิยธมโม
๔. พระภาณุพงศ์	ภูริวิฑฒโน

กลุ่มที่ ๒	๕.พระทินกร	เขมปญโญ
	มีสมาชิก จำนวน ๖ รูป	
	๑. พระอธิการบุญชั้น	ภูริปญโญ
	๒. พระสมบุรณ์	โชติวโร
	๓. พระบอย	กุลวฑฒโน
	๔. พระวรพล	ปภาโกร
	๖. พระสมหมาย	สุทธิจิตโต
กลุ่มที่ ๓	๕. พระสมศักดิ์	ปภาโกร
	มีสมาชิก จำนวน ๖ รูป	
	๑. พระมหาอภิสิทธิ์	จรณธมโม
	๒. พระอธิการนพชัย	สนตจิตโต
	๓. พระเมธี	ภูริปญโญ
	๔. พระอินทร	ธารสุขจินดา
	๕. พระขวัญลาภ	ชนติพล
	๖. พระเสกสรร	หล้าวงศ์

นิสิตได้ดำเนินการตามใบงานที่มอบหมาย โดย ได้ปรึกษาหารือกัน และระดมความคิดเห็น และได้แสดงความเห็นลงในกระดาษชาร์ตที่กำหนดให้ พร้อมกับนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ส่วนที่ ๓ ผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอน (อาจหมายถึงบทสรุปหรือประมวลผลจากครูผู้สอน)

จากการสังเกตการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนิสิต ได้มีความสนใจในการศึกษา โดยให้ความรู้เพียงพอต่อจำนวนนิสิตและให้จดบันทึกประเด็นที่น่าสนใจ ทั้งนี้ ให้ระดมความคิด เพื่อที่จะตกผลึกความคิดร่วมกัน การนำเสนอความรู้ในเชิงรัฐศาสตร์ใน ๓ ประเด็น ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ส่วนที่ ๔ การวัดและประเมินผลของผู้สอนก่อนและหลังเรียน โดยพิจารณาจาก

- **การมีส่วนร่วม ระบบคิด วิธีการทำงาน** เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของนิสิตนั้น ทางผู้สอนได้กำหนดให้ทำงานเป็นกลุ่ม โดยให้ช่วยกันศึกษาจากใบงาน และจากใบความรู้ที่กำหนดให้ จากนั้นให้นิสิตได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ให้ตกผลึกความคิดร่วมกัน และทำลงในกระดาษชาร์ต เพื่อเตรียมนำเสนอหน้าชั้นเรียน ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเชิงรัฐศาสตร์
- **ผลของการสอบประเมินผลและวัดผล** หลังจากทีนิสิตได้ทำการศึกษาใบงานแล้ว ศึกษาจากใบความรู้ที่ให้แล้ว นิสิตมีความเข้าใจ ความเป็นมาตลอดถึงสามารถอธิบายถึงประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับตำนานมูลศาสนาฯ ได้ เช่น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนได้ให้นิสิตทำการสรุปประเด็น และ

นำเสนองานหน้าชั้นเรียน และทำการวิเคราะห์ให้เห็นความชัดเจน เช่น เกี่ยวกับสภาพสังคมและการเมืองในสมัยล้านนา และเพื่อให้เกิดการวัดผลประเมินผลในการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์ ทางผู้สอน จึงได้ออกข้อสอบปลายภาค ดังต่อไปนี้

● ตัวอย่างข้อสอบปลายภาค :

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง

ข้อสอบปลายภาคการศึกษาที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๕

ชั้นปีที่ ๔ คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง

สอบวัน - ที่ - เดือน - พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา - น.

วิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมในทางพระพุทธศาสนา รหัสวิชา ๔๐๑ ๔๐๔ คะแนนเต็ม ๖๐ คะแนน

คำชี้แจง

๑. ข้อสอบทั้งหมดมี ๑๐ ข้อให้หนังสติเลือกทำ ๖ ข้อ ๆ ละ ๑๐ คะแนน

๒. ไม่นำอนุญาตให้นำเอกสารทุกชนิดเข้าห้องสอบ

-
๑. ความหมายของวรรณกรรม คุณค่าวรรณกรรม อิทธิพลของวรรณกรรม
 ๒. รัฐศาสตร์ มีความหมายอย่างไร มีขอบข่ายการศึกษาในเรื่องใดบ้าง
 ๓. รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาทางพระพุทธศาสนามุ่งเน้นศึกษาเรื่องใด
 ๔. วรรณกรรมในทางพระพุทธศาสนาหมายถึง และจงยกตัวอย่างวรรณกรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ท่านรู้จักมา ๑ เรื่อง และจงบอกว่ อิทธิพลของวรรณกรรมดังกล่าว มีอิทธิพลในเชิงรัฐศาสตร์ด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ อย่างไร
 ๕. ท่านได้รับมอบหมายให้ศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวัดบุญวาทย์วิหารเรื่องอะไร มีเนื้อหาโดยย่ออย่างไร และภาพจิตรกรรมฝาผนังดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างไร จงอธิบายมา
 ๖. หนังสติวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง มังคลัตถที่ปนี ในหัวข้อดังต่อไปนี้ ว่ามีอิทธิพลอย่างไร
 - ๖.๑ ปฏิรูปเทสวาโส การอยู่ในประเทศอันสมควร มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจอย่างไร
 - ๖.๒ คารโว จ นิวาโต จ ความเคารพผู้ที่ควรเคารพ ลักการะผู้ที่ควรลักการะ มีอิทธิพลต่อสังคมอย่างไร

- ๓/. วรรณกรรมเรื่องไตรภูมิพระร่วง เป็นผลงานของใคร มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอะไร และวรรณกรรมดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างไรต่อผู้ศึกษา
๔. ในจักรวาลทิปนี เป็นวรรณกรรมที่กล่าวถึงเรื่องอะไร และในจักรวาลทิปนีมีอิทธิพลต่อการสร้างศาสนสถาน (วัด) ในพระพุทธศาสนาอย่างไร จงอธิบาย
๕. วรรณกรรมล้านนาเรื่อง ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เป็นผลงานของใคร จากการศึกษาวรรณกรรมดังกล่าวมีประเด็นใดบ้างที่น่าสนใจ และสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองได้
๑๐. วรรณกรรมเรื่องราชনীติ กล่าวถึงเรื่องใด จงยกตัวอย่าง และวิเคราะห์มาดู

พระครูสังวรสุตกิจ

ผู้ออกข้อสอบ

● ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากการที่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะให้นิสิตได้ศึกษา และวิเคราะห์ ตำนานมูลศาสนา(ฉบับวัดบ้านเอื้อม) โดยภาพรวมแล้วได้สอบถามความคิดเห็น ตลอดจนถึงการสังเกต การเปลี่ยนแปลงของนิสิต ทำให้ทราบว่านิสิตได้เรียนรู้ถึงวรรณกรรมพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น ซึ่งถูกเขียนขึ้นโดยพระสงฆ์ในจังหวัดลำปาง ได้แก่ ครูบาอริวงค์ ทำให้มีความรู้สึกทึ่งและภูมิใจที่ในอดีตมีพระสงฆ์ที่เป็นปราชญ์ทางด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งทำให้มีแรงบันดาลใจที่จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาในด้านการเผยแผ่ เป็นต้น

● ปัญหา อุปสรรค

- เนื่องจากเวลาจำกัด จึงทำให้การสรุปประเด็นของนิสิตเขียนได้น้อย

● กิจกรรมที่จะทำต่อไป

เวทีทดลองจัดการเรียน-การสอน และ สรุปแนวทางของหลักสูตร ตำนานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล รายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

เวทีที่ ๔ เวทีทดลองจัดการเรียน-การสอน และ สรุปแนวทางของหลักสูตร ตำนานมูลศาสนา พร้อมประเมินผล รายวิชาพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา วันที่ ๑๐ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ห้องประชุมธรรมมาลังการ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรมุณี ปี ๓๒ ผู้เรียน จำนวน ๑๕ รูป/คน มา ๑๔ รูป ขาด ๑ รูป ประกอบไปด้วยนักวิจัยจำนวน ๑๔ รูป/คน

● ประเด็นการประชุม

- ๑) จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของรายวิชา และกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน
- ๒) วิธีการจัดการเรียนการสอน
- ๓) ผลที่ได้จากการจัดการเรียนการสอน
- ๔) การวัดและประเมินผลของผู้สอนก่อนและหลังเรียน

● สารสำคัญที่ได้รับ

แผนการสอน มคอ.๓ ตามรายละเอียดวิชา พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

ลำดับ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้า มี)	ผู้สอน
๑๒	ส ม ม น า วิ ชา พระพุทธศาสนากับการ พัฒนาการเมืองการ ปกครอง กรณีศึกษา ตำนานมูลศาสนา ฉบับ วัดบ้านเอื้อม ณ ห้อง ป ร ะ ชุ ม อ า ค า ร ปฏิสังขรณ์สุนทรมนี ๑๓/ ก.ย. ๒๕๕๕	๒	นักวิจัย คณาจารย์ พระนิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะ สังคมศาสตร์ร่วมกิจกรรมสัมมนา โดยศึกษาใบ ความรู้ ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และ สรุปสรุปประเด็นข้อค้นพบ องค์ความรู้ที่ได้รับ พร้อมการนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเรียนรู้ อัน สอดคล้องกับรายวิชาฯ	ทีมนักวิจัย คณาจารย์ พระนิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะ สังคมศาสตร์ พระมหาสุทิน สุทิน

ได้ดำเนินการตามรายการต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของรายวิชา และกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน ที่เป็นพระนิสิต คณะ
สังคมศาสตร์ชั้นปีที่ ๓ วิชาเอกรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง ชั้นปีที่ ๓ เพื่อให้นิสิตมีความรู้ ความ
เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย หลักพุทธ
ธรรมที่มีต่อการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่วงการการเมืองการปกครอง สามารถวิเคราะห์บทบาทของ
พระสงฆ์ที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองของไทย เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีผลต่อ
การพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย อันจะทำให้เกิดองค์ความรู้ที่กว้างขวางในการนำหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งให้ตระหนักถึงพัฒนาทาง
การเมืองที่ดี ที่ต้องอาศัยพระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญ

อีกทั้งเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐาน เป็นการเตรียมความพร้อมด้านปัญญาในการนำความรู้
ความเข้าใจ ในบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาการเมืองและการปกครอง บทบาทและ
ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย เพื่อพัฒนาคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับ
แนวโน้มด้านการเมืองการปกครองของไทยที่ได้มีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รวมทั้ง
สถานภาพของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน

โดย พระครูสังวรสุตกิจ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป มจร. ห้องเรียนวัดบุญญาวาสวิหาร กล่าวถึงแนวทางของการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเข้าถึง วิธีการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ความเกี่ยวข้องกับรายวิชา งานวิจัยเผยแพร่ให้ศึกษา ประเด็นที่น่าตำนานมูลศาสนามาบูรณาการในรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง ที่จะให้นิสิตทำการศึกษา ค้นคว้าหาประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ ๒ วิธีการจัดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ – ใบงาน

ขั้นตอน/วิธีการ – แจกใบงานให้นิสิต เพื่อให้นิสิตศึกษาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง เนื้อหาบทบาทของพระสงฆ์ศรีลังกาที่มีต่อการเมือง และการวิเคราะห์เนื้อหาจากตำนานมูลศาสนา(ฉบับวัดบ้านเอื้อม) ที่ปกริยแล้ว โดยให้นิสิตแบ่งกลุ่มเป็น ๓ กลุ่มกลุ่มละ ๔ รูป จำนวน ๒ กลุ่ม กลุ่มละ ๕ รูปจำนวน ๑ กลุ่ม (พระนิสิตมาร่วมสัมนนา ๑๔ รูป ชาย ๑ รูป) แจกใบงานกลุ่มละ ๑ ใบ และแบ่งงานกันทำตามขั้นตอน โดยให้พระนิสิตแต่ละกลุ่มได้ศึกษาใบความรู้ จากตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม) โดยละเอียดพร้อมทั้งค้นหาประเด็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในล้านนาที่มีต่อการก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองการปกครอง จากเนื้อเรื่องแล้วบันทึกลงบนกระดาษ ฟลิปชาร์ต โดยให้แต่ละกลุ่มนำเสนอสรุปประเด็นที่ค้นพบ ในเวลาที่สัมนนา ภายในเวลา ๑ ชั่วโมง ๔๐ นาที

จากนั้นทำการวิเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการค้นพบของทั้ง ๓ กลุ่ม รวมทั้งหมดในเวลาที่สัมนนา เพื่อให้สรุปเหลือเพียงประเด็นที่ใช้เป็นเนื้อหาในการประกอบการเรียนการสอน ภายในเวลา ๑ ชั่วโมง จากนั้นร่วมกันสรุปและทำเป็นรูปเล่มรายงาน

พระมหาสุทิน สุทินโน อ.ประจำวิชา : อธิบายเพิ่มเติมข้อมูลตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม) ถึงความสำคัญว่า “พระนิสิตควรที่จะได้ศึกษา และพิจารณาถึง ความเกี่ยวเนื่องระหว่างพระพุทธศาสนากับกษัตริย์ ซึ่งเป็นผู้ปกครอง อันเชื่อมโยงถึงทัศนคติ มิจฉาภิภูฏ ความเกี่ยวข้องกับพระธรรมวินัย การบรรพชา อุปสมบท การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความขัดแย้ง การสวด/การถวายข้าว/การบวช วิธีการแก้ไข ใช้วิธีการใดเช่น สันติวิธี หรืออำนาจประหัตประหารกัน การใช้พระเดชพระคุณ อิทธิพลที่ครอบงำ

รวมถึงการปกครองในฝ่ายอาณาจักร / ศาสนจักร การแต่งตั้ง การสนับสนุน การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ภาวะผู้นำ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ศรีลังกา ไทย อีกทั้งบทบาทของพระธัมมะกำแพงในตำนานมูลศาสนา

พระนิสิตทั้ง ๓ กลุ่มได้ศึกษาใบความรู้ และสรุปประเด็นที่ค้นพบ ลงในกระดาษชาร์ต พร้อมทั้งนำเสนอเนื้อหาที่ค้นพบ จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่นำเสนอมาประมวล รวมเป็นประเด็นที่ค้นพบ

สรุปประเด็นที่ได้ดังนี้

- ความแตกแยก พระบวชตอนแก่
- การสวดผิดอักขระ เข้าใจผิด
- มูลเหตุ ลูกศิษย์ ทะเลาะกับอาจารย์
- การแบ่งข้าว
- มูลเหตุ พระธรรมกำเพียร การศึกษาพระธรรมวินัย ความเห็นผิด
- หลักธรรม ทศพิธราชธรรม
- ชื่อความสามัคคี
- การจดบันทึก ความสามัคคี จุดจบพระธรรมกำเพียร

เมื่อนิสิตได้นำเสนอแล้วได้สรุปประเด็นองค์ความรู้ จากการศึกษาเรื่องตำนานมูลศาสนา(ฉบับวัดบ้านเอื้อม) กลุ่มพระนิสิต คณะสังคมศาสตร์ชั้นปีที่ ๓ วิเคราะห์ประเด็นจากการศึกษาแบ่งกลุ่มการวิเคราะห์ทั้ง ๓ กลุ่มดังนี้

ประเด็นที่ ๑ อาณาจักร – ศาสนจักร ทิฏฐิमानะ

ประเด็นที่ ๒ ความหลงผิด คือ เป็นที่ตัวบุคคล (พระธัมมกำเพียร) ช่องว่างทางพระพุทธศาสนา กระบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง (การปลุกระดม) ความอ่อนไหวทำลายระบบ

ประเด็นที่ ๓ ทศพิธราชธรรมของกษัตริย์ (๑๐ ประการ) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การศึกษาแสวงหาได้ทุกที่ในเอเชีย การสร้างปัญหาโดยศาสนจักร การบันทึกลายลักษณ์อักษร นิติธรรมในการปกครอง (หลักธรรมมาภิบาล)

ส่วนที่ ๔ การวัดและประเมินผลของผู้สอนก่อนและหลังเรียน

● การมีส่วนร่วม ระบบคิด วิธีการทำงาน

๑. การมีส่วนร่วมสัมมนาของพระนิสิต

๒. พระนิสิตมีกระบวนการขั้นตอนการทำงาน สังเกตได้จากเมื่อรับเนื้อหาข้อมูลตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมแล้ว เริ่มลงมือแบ่งหน้าที่กันทำงานเป็นขั้นตอนตามใบงาน เริ่มจากการอ่านเพื่อสรุปประเด็น มีบางรูปสรุปลงในกระดาษฟลิปชาร์ต บางรูปก็พิมพ์สรุปลงในคอมพิวเตอร์ มีการออกมาช่วยกันนำเสนอ ข้อมูลการสรุป หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้ของแต่ละกลุ่ม ไปสรุปรวมเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ออกมาเป็น ข้อมูลหรือเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับ วิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง
๓. ภาพถ่ายการสัมมนาของพระนิสิต, บทสรุปของพระนิสิต, ใบงาน รายงานของพระนิสิต, ผลการสอบวัดผลประเมินผลของพระนิสิตฯ

● ผลของการสอบประเมินผลและวัดผล

ตัวอย่างใบงาน :

ใบงาน : วิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองบูรณาการกับ

ตำนานมูลศาสนา (ฉบับวัดบ้านเอื้อม)

คำชี้แจง : ให้ปฏิบัติตามคำสั่งต่อไปนี้

๑. ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มออกเป็น ๓ กลุ่ม
๒. ให้แต่ละกลุ่มศึกษาใบงานที่มอบหมายให้โดยละเอียด
๓. ให้แต่ละกลุ่มค้นหาประเด็นเกี่ยวกับพระสงฆ์ในล้านนาที่มีบทบาทต่อการก่อให้เกิด
๔. การพัฒนาด้านการเมืองการปกครองจากเนื้อเรื่อง แล้วบันทึกลงบนกระดาษ Chart
๕. ให้แต่ละกลุ่มเสนอประเด็นที่ค้นพบหน้าชั้นเรียน (ภายในเวลา ๑ ชั่วโมง ๔๐ นาที)
๖. ทำการวิเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการค้นพบของทั้ง ๓ กลุ่มร่วมกันทั้งชั้นเรียนเพื่อสรุปให้เหลือประเด็นที่น่าสนใจในการใช้เป็นเนื้อหาประกอบการสอน (ภายในเวลา ๑ ชั่วโมง)
๗. ร่วมกันสรุปและทำเป็นรูปเล่มรายงาน (Take Home)

● ตัวอย่างข้อสอบ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ข้อสอบประจำภาคการศึกษาที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๕

ชั้นปีที่ ๓ คณะรัฐศาสตร์

สอบวัน.....ที่เดือน..... พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา.....น.

วิชา พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

รหัสวิชา ๔๐๑๓๐๑ คะแนนเต็ม ๖๐ คะแนน

คำชี้แจง ข้อสอบมีทั้งหมด ๒ ตอน ให้นักศึกษาทำทุกตอน

ตอนที่ ๑ ข้อสอบมีทั้งหมด ๕ ข้อ โดยให้นักศึกษาเลือกทำ ๔ ข้อ ลงในกระดาษคำตอบ(๔๐ คะแนน)

๑. พระพุทธศาสนามีกระบวนการทัศน์ในการแก้ปัญหาวิกฤติการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างไร ? อธิบายมาพอสังเขป
๒. ให้นักศึกษาอธิบายถึงบทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ในประวัติศาสตร์ และในสมัยปัจจุบัน โดยเลือกอธิบาย ๒ ข้อ
 - ๒.๑ สมเด็จพระนพรัตน์วัดป่าแก้ว ,พระอาจารย์ธรรมโชติ
 - ๒.๒ สมเด็จพระพุฒาจารย์, พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
 - ๒.๓ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทะภิกขุ), พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ.ปยุตฺโต)

๓. พระพุทธศาสนา มีบทบาท และความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการก้าวเข้าไป

สู่ประชาคมอาเซียนอย่างไร อธิบาย

๔.หลักพุทธธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอย่างไร? ยกมา ๓ หัวข้อ พร้อมอธิบายโดยละเอียด

๕.ให้นักศึกษาอธิบายถึงบทบาทของพระพุทธศาสนาต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในมิติของการปฏิรูปประเทศไทยมาพอสังเขป ?

ตอนที่ ๒ ให้นิสิตทุกคนอธิบายข้อสอบ ๒ ข้อลงในกระดาษคำตอบ (๒๐ คะแนน)

๑. พระสงฆ์ในต่างประเทศมีบทบาทต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองอย่างไรบ้าง? ให้นิสิตอธิบายถึงบทบาทของพระสงฆ์ในประเทศศรีลังกา และประเทศพม่า

๒. เนื้อหาใน ตำรานานุมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม มีข้อมูลที่ควรนำมาศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างพร้อมอธิบาย

อ. พระมหาสุทิน สุทิน
อาจารย์บรรยาย/ผู้ออกข้อสอบ

ภาพรวมของผลการประเมินที่เกิดขึ้น : พระนิสิตสามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหาตำรานานุมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม พร้อมทั้งสังเคราะห์ ประเด็นการศึกษาค้นคว้า อย่างเด่นชัด และนำความรู้ที่ได้ไปเทียบเคียงกับการพัฒนาการเมืองการปกครองทั้งฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายอาณาจักร ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (มีหรือไม่ อย่างไร อธิบาย)

๑. พระนิสิตเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมความคิด การแบ่งหน้าที่กันในขณะที่ทำการศึกษาค้นคว้าเนื้อหา การเขียนสรุปลงในกระดาษฟลิปชาร์ต การนำเสนอข้อมูล จากตำรานานุมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม

๒. การสรุปประเด็นปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไข อ้างอิงถึง หลักฐานทาง พระไตรปิฎก พระธรรมวินัย หลักการปกครองในพระพุทธศาสนาและทฤษฎีของนักคิดต่าง ๆ เข้ามาประกอบความสมเหตุสมผล

● ปัญหา อุปสรรค

๑. พระนิสิตมาไม่ครบขาดการสัมมนาจำนวน ๑ รูป

๒. ระยะเวลาในการสัมมนาน้อย (ครึ่งวัน)

๓. พระนิสิตยังขาดทักษะและกระบวนการในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในบางประเด็นปัญหา

- **กิจกรรมที่จะทำต่อไป**

การนำไปบูรณาการในนิสิตคฤหัสถ์ชั้นปี ๒ คณะสังคมศาสตร์ เพื่อต่อยอดและให้นิสิตได้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ และเปรียบเทียบการจับประเด็นความสำคัญของเรื่องที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา พระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง

 กิจกรรมที่ ๔ สรุปผลการดำเนินงานระยะที่ ๒ และจัดทำรายงาน ความก้าวหน้าระยะที่ ๒

เวทีที่ ๑ วันที่ ๑๐ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ห้องประชุมธรรมาลังการ อาคารปฏิสังขรณ์พระสุนทรมุณี ปี ๓/๒ ผู้เข้าร่วมประชุมรวม ๑๓ รูป/คน ประกอบไปด้วยนักวิจัยจำนวน ๑๔ รูป/คน

- **ประเด็นการประชุม**

๑) นำเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒ รายวิชา

- **สาระสำคัญที่ได้รับ**

อาจารย์ผู้สอน ได้สรุปผลกิจกรรมการเรียน-การสอน ของรายวิชา การดำเนินการประชุมเพื่อเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ๒ รายวิชา ได้แก่ รายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้รับผิดชอบได้แก่ พระครูสังวรสุตกิจ ได้นำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนต่อที่ประชุม มีประเด็นต่างๆ ดังนี้

กิจกรรมในรายวิชาได้กำหนดทำการสอน ๒ ครั้ง

ครั้งที่ ๑ จัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ให้ความรู้เรื่อง ลักษณะวรรณกรรมล้านนา และนำเสนอวรรณกรรมล้านนาในทางพระพุทธศาสนาเรื่อง ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เป็นตำนานที่ถูกบรรจุไว้ในหีบใส่ธรรมหอพระไตรปิฎกของวัดบ้านเอื้อม โดยผู้สอนได้เสนอแนะการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป เป็นการจัดเวทีในการศึกษาเรื่องราวตามตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม

ครั้งที่ ๒ จัดเวทีการสัมมนา ศึกษาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมจากฉบับปริวรรตภาษากลาง ลงทะเบียนนิสิต ในกิจกรรมเวทีศึกษา “ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม” โดยมอบหมายให้นิสิตศึกษาเนื้อหาจากตำนานฯ ฉบับปริวรรตแล้ว จากนั้นให้ดำเนินงานตามใบงานนำเสนอ และสรุปผลการดำเนินงาน

เมื่อนำองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนาที่กำหนดเป็นแนวทางการ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้” และแปลงเป็นกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตในรายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง พบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ สู่กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตในรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนา

เมืองการปกครอง มุ่งเน้นให้นิสิตเกิดการเรียนรู้ รวมถึงทักษะ และความรู้ ที่เกิดจากการได้ลงมือปฏิบัติผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผ่านข้อมูลประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อมโยง ของปัญหา สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหา และเปรียบเทียบสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยอดีตกับปัจจุบัน และเห็นคุณค่าของจารีก บันทึกทางประวัติศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ฯ อีกทั้งการพัฒนาทักษะทางปัญญา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ในการค้นหาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ หลากหลายวิธีการ การประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้ เพื่อประมวลและรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้รับ เป็นแนวคิดและทัศนะที่ผ่านการสืบค้นด้วยตนเองและสมาชิกในกลุ่ม กระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ รวมไปถึงการยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม ฯ

● ปัญหา อุปสรรค

เมื่อนิสิตศึกษาเนื้อหาในตำนานมูลศาสนาฉบับปริวรรตแล้ว พระนิสิตสามารถวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรม ของตัวละครในเนื้อหาได้บางประเด็น และสามารถที่จะวิพากษ์บทบาทของตัวละครที่สัมพันธ์กับการปกครองและหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา แต่ยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาในประเด็นของ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งแฝงอยู่ในตำนานฯ

● กิจกรรมที่จะทำต่อไป

จัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ ๒

๔.๓ ผลการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมระยะที่ ๓

กิจกรรมที่ ๑ เวทีประชุมวางแผนแนวทางการการทําวิจัย ระยะที่ ๓

เวทีที่ ๑ วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องจังหวัดลำปาง ผู้เข้าร่วมประชุมรวมจำนวน ๘ รูป/คน ได้แก่ นักวิจัยจำนวน ๔ รูป/คน พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องจังหวัดลำปาง จำนวน ๔ คน

● ประเด็นการประชุม

-เสวนาเพื่อหาแนวทาง และวางแผนการดำเนินงานตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ ในระยะที่ ๓

● สารสำคัญที่ได้รับ

การดำเนินงานวิจัยในระยะที่ ๓ จะเป็นการจัดกิจกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานระยะที่ ๓ กิจกรรมแรก คือ การจัดเวทีวิพากษ์หลักสูตร การบูรณาการเนื้อหาตามตำนาน มุลศาสนาในรายวิชาที่สอดคล้อง คือ วิชาพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง และรัฐศาสตร์ในวรรณกรรม โดยจะมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการวิพากษ์หลักสูตร ได้แก่ ๑. รศ.ดร.พระครูโสภณปริยัติสุธี ศรีบรรต (อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตพะเยา) ๒. รศ.พนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ (อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตแพร่) ๓. ดร.วิยะดา เหล่มตระกูล (คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง) ๔. ดร.พระครูพิพิธสุตาทร โดยมีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องของแนวคิด วิธีการและกระบวนการ รวมถึงหาแนวทางในการบูรณาการในวิชาอื่นๆ ซึ่งจะจัดขึ้นในวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ ณ ห้องเรียนวัดบุญญาวาสวิหาร เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป

- ปัญหาและอุปสรรค -

- กิจกรรมที่จะทำต่อไป

เวทีวิพากษ์ การบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนผ่านเนื้อหาตำนานมุลศาสนาในรายวิชาวิชาที่สอดคล้อง

กิจกรรมที่ ๒ เวทีวิพากษ์ การบูรณาการเนื้อหาตำนานมุลศาสนาในแต่ละเนื้อหาวิชาที่สอดคล้อง

เวทีที่ ๑ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ อาคารปฏิสังขรณ์สุนทรมนูนี้วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง วัดบุญญาวาสวิหาร อ.เมือง จ.ลำปางผู้เข้าร่วมประชุมรวมจำนวน รูป/คน ได้แก่ นักวิจัยจำนวน รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน รูป/คน พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จำนวน ๔ คน

- ประเด็นการประชุม

-เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องของแนวคิด วิธีการและกระบวนการ รวมถึงหาแนวทางในการบูรณาการตำนานมุลศาสนากับวิชาอื่นๆ

- สาระสำคัญที่ได้รับ

ช่วงแรก เป็นการแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิ ทีมวิจัยโครงการฯ และเล่าถึงความเป็นมาของโครงการฯ โดยพระครูสังวร สุตกิจ หัวหน้าโครงการฯ ความเป็นมาของโครงการวิจัยฯ เริ่มต้นจากการทำงานร่วมกันกับมหาวิทยาลัยในจังหวัดลำปาง และมีความสนใจของคณาจารย์ที่จะทำงานร่วมกัน

จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ในการทำงาน ดังนั้นจึงเกิดการต่อยอดทางความคิดของงานวิจัยเรื่องตำนานมูลศาสนา(เดิม)ของอาจารย์เกศวรี สว่างวงศ์ จึงได้นำเสนอความคิดนี้กับพี่เลี้ยงสกว.ลำปาง จากการเล่าเรื่องสู่การสร้างจิตวิญญาณวิจัย โดยผ่านกิจกรรมพัฒนาจิตหลายครั้ง และเกิดคำถามในงานวิจัยว่า “กระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ควรเป็นอย่างไร” จากคำถามดังกล่าวจึงเกิดกระบวนการการดำเนินงานงานวิจัยขึ้นโดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ คือ การเล่าเรื่องตำนานมูลศาสนาโดยทีมนักวิจัยเดิมให้กับทีมนักวิจัยใหม่ นิสิต และสกว.ลำปาง ระยะที่ ๒ คือ การนำไปสู่การเรียนการสอน การศึกษาอิสระและการสัมมนาทางศาสนาโดยทีมวิจัยคือ ผศ.กนกกรัศดิ์ เก่าศิริ ให้กับนิสิต ระยะที่ ๓ คือ การวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การวิเคราะห์รายวิชาที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องนำไปสู่การจัดทำ มคอ.๓ สู่การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นในรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม และรายวิชาพุทธศาสตร์กับการเมืองการปกครอง

ช่วงที่สอง เป็นการเล่าเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม จาก อ.พระมหาภาณุวัฒน์ โดยสรุปซึ่งมีเนื้อหาดังนี้ ตำนานมูลศาสนา วัดบ้านเอื้อม แต่งโดยพระครูบาอภิวังค์ คนธวิโส เจ้าอาวาสวัดบ้านเอื้อม ผู้มีความมุ่งมั่นในการศึกษาพระธรรมวินัย จึงได้เดินทางไปศึกษาคันถธุระและวิปัสสนาธุระ กับสมเด็จพระธรรมมิกราช วชิระปัญญาสีหนาท วัดตันตง เมืองลำพูน เนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม อาจจะเนื้อหาที่ความคลาดเคลื่อนไปบ้างเพราะ เป็นการแต่งเนื้อหาแบบมุขปาฐะ คือการเล่า สืบต่อกันมา ดังนั้น การจดจำอาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง ตำนานมูลศาสนา(ฉบับวัดบ้านเอื้อม) กล่าวถึงเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาหลังจากพุทธปรินิพพาน สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ส่งสมณะทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๙ สาย ซึ่งมีอยู่หลายแห่งด้วยกัน จนกระทั่งมาถึงยังประเทศไทย พุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ หรือรามัญ(จากเมืองพัน) เข้าสู่ประเทศไทยปี ๑๘๗๗ โดยมีพระมหาเถระชื่อ พระมหามติมา ที่ได้เดินทางไปศึกษาพระไตรปิฎกยังประเทศศรีลังกากับพระมหากัสสปะเถระ และนำมาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยผ่านเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งตรงกับสมัยของสมเด็จพระธรรมมิกราชเจ้าเท่าก็อณา กษัตริย์แห่งเมืองเชียงใหม่ พระเจ้าเท่าก็อณาเกิด ความเหลื่อมใสศรัทธาจึงได้ถวายที่ดิน สร้างวัดสวนดอกไม้(วัดสวนดอกในปัจจุบัน) **เหตุต้นเริ่มของความคิดเห็นไม่ตรงกัน** เกิดจากการถวายข้าว จำนวน ๔๐ กระสอบ เป็นเหตุเริ่มต้นของความขัดแย้งระหว่างลัทธิลังกาวงศ์เก่า(พระมหามติมา)และลัทธิลังกาวงศ์ใหม่(พระธัมมกัมพิเยร) โดยเริ่มจากการยุยงให้พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายแตกคอกัน การกล่าวหาพระสงฆ์ลัทธิลังกาวงศ์เก่า ว่าไม่ใช่พระสังฆรูป เพราะออกเสียงการสวดผิดเพี้ยน มีการบวชที่ไม่ครบองค์ มีวัตรปฏิบัติที่ไม่สมควรต่างไปจากพระธรรมวินัย เช่น การถือไม้เท้า บิณฑบาต การรับเงินทอง ที่ดิน เป็นต้น เมื่อเรื่องที่พระธัมมกัมพิเยรกล่าวหาพระลัทธิลังกาวงศ์เก่า ทำให้พระชั้นผู้ใหญ่ในเมืองเชียงใหม่ไม่พอใจ จึงได้เชิญพระธัมมกัมพิเยร มาเพื่อโต้แย้งข้อกล่าวหาซึ่งกันและกัน จนในที่สุด พระลัทธิลังกาวงศ์เก่าก็เป็นฝ่ายที่แก้ข้อกล่าวหาของพระธัมมกัมพิเยรได้ครบทุกข้อ แต่พระธัมมกัมพิเยรไม่สามารถแก้ข้อโต้แย้งของพระลัทธิลังกาวงศ์เก่าได้เลย พระเจ้าสามฝั่งแกน

กษัตริย์แห่งเมืองเชียงใหม่ในขณะนั้น จึงได้ทำการขับไล่พระธัมมกำเพ็ชรออกจากเมืองเชียงใหม่ พระธัมมกำเพ็ชรจึงหนีมาอยู่ลำปาง และสละเพศบรรพชิตมาแต่งงานกับลูกสาวเจ้าหมื่นสามล้าน ผู้ครองนครลำปาง อยู่มาได้ไม่นานก็ตาย

ช่วงที่สาม เป็นการนำเสนอกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ใน ๒ รายวิชา คือ ๑.รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม ๒.รายวิชาพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง ในรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม จะจัดการเรียนการสอนให้กับนิสิตชั้นปีที่ ๔ โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นิสิตใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป เช่น ทำเวทีเสวนาตำนานมูลศาสนา การศึกษาจากเอกสารใบความรู้ เป็นต้น หลังจากการศึกษาจะให้นิสิตถอดองค์ความรู้ที่ได้ศึกษา ว่ามีความเชื่อมโยงกับประเด็นใดบ้าง อาทิ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นต้น และจะให้นิสิตนำเสนอผลการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงหน้าชั้นเรียน สำหรับรายวิชาพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง จะมีการจัดการสัมมนาพระสงฆ์กับการเมืองการปกครอง และให้นิสิตค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ตโดยจะแบ่งกลุ่มให้ค้นหาข้อมูล เช่น กลุ่มที่1 ค้นหาข้อมูลเรื่องความแตกแย่งการขัดแย้ง เช่น การสวดผิต ความผิดของพระธรรมกำเพ็ชร กลุ่มที่2 ค้นหาข้อมูลเรื่องบทบาทหน้าที่ของฝ่ายอาณาจักร ทฤษฎีรูปแบบมาร ๕ และนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลในวัดต่างๆ สิ่งที่เกิดขึ้น คือ นิสิตจะมีความความกระตือรือร้นที่มากกว่าในห้องเรียน รู้จักการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ยังมีการวัดผลประเมินผลในปลายภาคเรียน หลังจากที่ได้หาข้อมูลมาแล้ว จะให้นิสิตวิเคราะห์ถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบัน ในด้านต่างๆ เช่น การเมืองการปกครองของพระสงฆ์ ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น หลังจากการวิเคราะห์จะมีการนำเสนอข้อมูลในชั้นเรียน ซึ่งจะเป็นการฝึกฝนให้นิสิตรู้จักการคิดวิเคราะห์ ฝึกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม และรู้จักการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้ศึกษามา

ช่วงที่สี่ จะเป็นการวิพากษ์หลักสูตรการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๓ ท่าน คือ ได้แก่ ๑. รศ.ดร.พระครูโสภณปริยัติสุธี ศรัยบรรด(อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตพะเยา) ๒. รศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ (อาจารย์ประจำ มจร.วิทยาเขตแพร่) ๓. ๔. ดร.พระครูพิพิธสุตาทรร และผู้เข้าร่วมการสัมมนาอีก ๑ ท่านคือ ดร.สุชิน เพชรรักษ์ โดยมีข้อสรุปซึ่งแบ่ง ออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้ ๑.ด้าน มคอ.๓ ควรมีการเขียนลงใน มคอ. ๓ ในเรื่องของแผนการเรียนการสอน ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจะมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเชิงปฏิบัติเพื่อเป็นตัวนำไปสู่การเรียนรู้ในทางทฤษฎี คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง และควรมีการปรับ มคอ.๓ ให้มีความสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพ KPA K (Knowledge) คือ องค์ความรู้ที่สามารถถอดออกมาได้จะนำไปต่อยอด และสอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่อย่างไร P (Process) คือ มีกระบวนการในการบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆหรือจะไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร A (Attitude) คือ เราจะปลูกฝังองค์ความรู้อะไรและมีวิธีการเปลี่ยนเจตคติให้นิสิตอย่างไร เพื่อให้นิสิตมีความสนใจในเรื่องตำนานพื้นบ้าน ๒.ด้านกระบวนการ ควรจะมีการ

ถอดผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน ควรมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการกลั่นเอา “วิธีวิทยา” เช่น วิธีการบันทึกตำนาน การได้มาซึ่งเนื้อหาของตำนาน เนื้อหาของตำนาน และวิธีการต่อดิตตำนานกับวิธีวิทยาสสมัยใหม่ นี่คือหัวใจของการเรียนรู้ ๓.ด้านการบูรณาการชุดความรู้ เนื้อหาของตำนานสามารถนำมาบูรณาการได้ในทุกรายวิชา เช่น พุทธศาสตร์ พุทธศิลป์ วัฒนธรรม ความเชื่อ การเมืองการปกครอง เป็นต้น แล้วแต่ว่าจะดึงเนื้อหาของตำนานมาบูรณาการกับวิชาไหน และควรมีการศึกษาเนื้อหาของตำนานในเชิงลึกต่อไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และง่ายต่อการนำมาบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆ หรือนำมาบูรณาการในเรื่องต่างๆ เช่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า การศึกษารัฐศาสตร์เชิงปฏิกิริยาศาสตร์ การสะท้อนการเมืองของพระสงฆ์ เป็นต้น สำหรับแนวทางในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและการต่อยอดการเรียนรู้ คือ การค้นหาตำนานเรื่องอื่นๆ แล้วนำมาชำระ เพื่อนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน เพราะกระบวนการชำระตำนาน คือ กระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรมีการจัดการทำบัญชีรายชื่อตำนานต่างๆ โดยเริ่มจากวัดในเขตอำเภอเมืองก่อน เพื่อที่จะได้มีฐานข้อมูลในการศึกษาเรียนรู้ และสุดท้ายอยากให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา “ลำปางศึกษา” เพื่อที่จะให้นิสิตไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง และยังเป็นการอนุรักษ์สิ่งที่ตั้งงามในอดีตให้คู่กับเมืองลำปางต่อไป

คำถามและข้อสังเกต จากเวทีการวิพากษ์หลักสูตร การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม มีข้อคำถาม และข้อสังเกตที่ฝากให้นักวิจัยเป็นการบ้านดังนี้

๑. องค์ความรู้ที่ได้จะสามารถนำไปต่อยอดได้อย่างไร และจะมีความสอดคล้องกับศาสตร์สมัยอย่างไร
๒. แนวทางในการประยุกต์ใช้ตำนานมูลศาสนาฯ กับรายวิชาอื่นๆควรมีรูปแบบอย่างไร
๓. ทำอย่างไรจึงจะสามารถดึงเนื้อหาของตำนานเรื่องอื่นๆออกมาจัดการบูรณาการ การเรียนการสอน
๔. จะมีวิธีการใดที่จะให้นิสิตสนใจ และอยากศึกษาดำเนินงานพื้นที่ถิ่นของตนเอง

● ปัญหาและอุปสรรค -

● กิจกรรมที่จะทำต่อไป

-เวทีปรับปรุง/สรุปเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

กิจกรรมที่ ๓ เวทีปรับปรุง/สรุปเนื้อหาหลักสูตรการเรียนการสอนตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

เวทีที่ ๑ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ อาคารปฏิสังขรณ์ วิทยาลัยสงฆ์ นครลำปาง ผู้เข้าร่วมประชุมรวมจำนวน ๘ รูป/คน ได้แก่ นักวิจัยจำนวน ๔ รูป/คน พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จำนวน ๓ คน

- ประเด็นการประชุม
- -เพื่อปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ได้บูรณาสอดคล้องกับสาระวิชาที่กำหนดในงานวิจัย
- สาระสำคัญที่ได้รับ

“การปรับปรุงหลักสูตร” ในความหมายของ มจร.ลำปาง หมายถึง การปรับปรุงเนื้อหาตำนานฯ และกระบวนการในการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม

จากเวทีวิพากษ์หลักสูตรฯ เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่ผ่านมา ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา แบ่งออกได้เป็น ๓ ด้าน คือ ๑.ด้าน มคอ.๓ ควรมีการเขียนลงใน มคอ.๓ ในเรื่องของแผนการเรียนการสอน ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเชิงปฏิบัติเพื่อเป็นตัวนำไปสู่การเรียนรู้ในทางทฤษฎี คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง และควรมีการปรับ มคอ.๓ ให้มีความสอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพ KPA K (Knowledge) คือ องค์ความรู้ที่สามารถถอดออกมาได้จะนำไปต่อยอด และสอดคล้องกับศาสตร์สมัยใหม่อย่างไร P (Process) คือ มีกระบวนการในการบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆหรือจะไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร A (Attitude) คือ เราจะปลูกฝังองค์ความรู้และมีวิธีการเปลี่ยนเจตคติให้นิสัยอย่างไร เพื่อให้นิสัยมีความสนใจในเรื่องตำนานพื้นบ้าน ๒.ด้านกระบวนการ ควรจะมีการถอดผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน ควรมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการกลั่นเอา “วิธีวิทยา” เช่น วิธีการบันทึกตำนาน การได้มาซึ่งเนื้อหาของตำนาน เนื้อหาของตำนาน และวิธีการต่อดิตำนานกับวิธีวิทยาสสมัยใหม่ นี่คือนวัตกรรมของการเรียนรู้ ๓.ด้านการบูรณาการชุดความรู้ เนื้อหาของตำนานสามารถนำมาบูรณาการได้ในทุกรายวิชา เช่น พุทธศาสตร์ พุทธศิลป์ วัฒนธรรม ความเชื่อ การเมืองการปกครอง เป็นต้น แล้วแต่ว่าจะดึงเนื้อหาของตำนานมาบูรณาการกับวิชาไหน และควรมีการศึกษาเนื้อหาของตำนานในเชิงลึกต่อไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และง่ายต่อการนำมาบูรณาการกับรายวิชาอื่นๆ หรือนำมาบูรณาการในเรื่องต่างๆ เช่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นแล้วซ้ำแล้ว การศึกษารัฐศาสตร์เชิงปฏิกรมศาสตร์ การสะท้อน

การเมืองของพระสงฆ์ เป็นต้น สำหรับแนวทางในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและการต่อยอด การเรียนรู้ คือ การค้นหาตำนานเรื่องอื่นๆแล้วนำมาชำระ เพื่อนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน เพราะกระบวนการชำระตำนาน คือ กระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรมีการจัดการทำบัญชีรายชื่อตำนานต่างๆโดยเริ่มจากวัดในเขตอำเภอเมืองก่อน เพื่อที่จะได้มีฐานข้อมูลในการศึกษาเรียนรู้ และสุดท้ายอยากให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา “ลำปางศึกษา” เพื่อที่จะให้นิสิตไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง และยังเป็นการอนุรักษ์สิ่งที่ตั้งงามในอดีตให้คู่กับเมืองลำปางต่อไป

จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มวิจัยได้ทำการปรับปรุงเนื้อหาของตำนานฯ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฯ ดังนี้ ที่มวิจัยได้ศึกษาและปรับเนื้อหาของตำนานมูลศาสนาฯ ให้เป็นเนื้อหาแบบปลายเปิด เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ที่สอดคล้อง อีกทั้งยังได้มีการลดรูปของเนื้อหา และกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางในบูรณาการ และจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆที่สอดคล้องอีกต่อไปสำหรับหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน ที่มวิจัยไม่สามารถที่จะเข้าไปดำเนินการแก้ไขได้ เนื่องจากหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรที่ถูกกำหนดโดยส่วนกลาง ซึ่งมีความยุ่งยาก และล่าช้าหากจะเข้าไปแก้ไขในส่วนนั้น อีกทั้งหลักสูตรกลางดังกล่าวยังส่งผลต่อข้อสอบกลางที่มีการกำหนดวัน เวลา เนื้อหาของข้อสอบไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นที่มวิจัยจึงเห็นว่าควรปรับปรุงกระบวนการบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน(ทั้งเนื้อหาและกระบวนการ)มากกว่าการปรับปรุงหลักสูตร เพราะทำได้ง่าย รวดเร็ว ไม่ยุ่งยาก และมีประโยชน์มากกว่าการปรับปรุงตัวหลักสูตรการเรียนการสอนที่มาจากส่วนกลาง

- ปัญหาและอุปสรรค -

- กิจกรรมที่จะทำต่อไป

-เวทีสังเคราะห์บทเรียน และองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย เชิงเนื้อหา และกระบวนการ

กิจกรรมที่ ๔ เวทีสังเคราะห์บทเรียน และองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย เชิงเนื้อหา และกระบวนการ

เวทีที่ ๑ วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ อาคารปฏิสังขรณ์สุนทรมนูนี้วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง วัดบุญวาทย์วิหาร อ.เมือง จ.ลำปาง ผู้เข้าร่วมประชุมรวมจำนวน ๒๐ รูป/คน ได้แก่ นักวิจัยจำนวน ๑๐ รูป/คน นักวิจัยชาวบ้าน ๒ คน พระนิสิต มจร.ลำปาง ๕ รูป พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จำนวน ๓ คน

- **ประเด็นการประชุม**

- สังเคราะห์บทเรียน และองค์ความรู้จากงานวิจัยทั้งเชิงเนื้อหา และเชิงกระบวนการ

- **สาระสำคัญที่ได้รับ**

ช่วงแรก เป็นการเล่าถึงความเป็นมาของโครงการฯ และนำเสนอเนื้อหาของตำนานมูลศาสนา โดยพระครูสังวร สุตกิจ หัวหน้าโครงการฯ และพระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี ความเป็นมาของโครงการวิจัยฯ เริ่มต้นจากการทำงานร่วมกันกับมหาวิทยาลัยในจังหวัดลำปาง และมีความสนใจของคณาจารย์ที่จะทำงานร่วมกัน จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ในการทำงาน ดังนั้นจึงเกิดการต่อยอดทางความคิดของงานวิจัยเรื่องตำนานมูลศาสนา(เดิม)ของอาจารย์เกศวรี สว่างวงศ์ จึงได้นำเสนอความคิดนี้กับพี่เลี้ยงสกว.ลำปาง จากการเล่าเรื่องสู่การสร้างโจทย์งานวิจัย โดยผ่านกิจกรรมพัฒนาโจทย์หลายครั้ง และเกิดคำถามในงานวิจัยว่า “กระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ควรเป็นอย่างไร” จากคำถามดังกล่าวจึงเกิดกระบวนการการดำเนินงานงานวิจัยขึ้น โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ คือ การเล่าเรื่องตำนานมูลศาสนาโดยทีมนักวิจัยเดิมให้กับทีมนักวิจัยใหม่ นิสิตและสกว.ลำปาง ระยะที่ ๒ คือ การนำไปสู่การเรียนการสอน การศึกษาอิสระและการสัมมนาทางศาสนาโดยทีมวิจัยคือ ผศ.กนกกรชต์ เก้าศิริ ให้กับนิสิต ระยะที่ ๓ คือ การวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การวิเคราะห์รายวิชาที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องนำไปสู่การจัดทำมคอ.๓ สู่การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นในรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม และรายวิชาพุทธศาสตร์กับการเมืองการปกครอง หลังจากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ว่า ประเด็นใดจะสามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนได้บ้าง เมื่อวิเคราะห์เสร็จจึงได้นำมาทดลองจัดการเรียนการสอนให้กับนิสิต มจร. เมื่อทดลองจัดการเรียนการสอนเสร็จ จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการวิพากษ์กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มองถึงการต่อยอดการเรียนรู้ว่าจะนำไปต่อยอดการเรียนรู้อย่างไร จึงเกิดการสังเคราะห์บทเรียนและองค์ความรู้ในเวทีนี้ขึ้น เพื่อการนำไปต่อยอดการเรียนรู้ต่อไป

เนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม จาก อ.พระมหาภาณุวัฒน์ โดยสรุปซึ่งมีเนื้อหาดังนี้ ตำนานมูลศาสนา วัดบ้านเอื้อม แต่งโดยพระครูบาอภิวังค์ คนธวัโส เจ้าอาวาสวัดบ้านเอื้อม ผู้มีความมุ่งมั่นในการศึกษาพระธรรมวินัย จึงได้เดินทางไปศึกษาค้นถุระและวิปัสสนาธุระ กับสมเด็จพระธรรมิกราชวชิระปัญญาสิทธิบาท วัดตันตง เมืองลำพูน เนื้อหาด้านานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม อาจจะเนื้อหาที่ความคลาดเคลื่อนไปบ้างเพราะ เป็นการแต่งเนื้อหาแบบมุขปาฐะ คือการเล่า สืบต่อกันมา ดังนั้น การจดจำอาจคลาดเคลื่อนไปบ้าง ตำนานมูลศาสนา(ฉบับวัดบ้านเอื้อม) กล่าวถึงเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาหลังจากพุทธปรินิพพาน สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชส่งสมณะทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๙ สาย ซึ่งมีอยู่หลายแห่งด้วยกัน จนกระทั่งมาถึงยังประเทศไทย พุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ หรือรามัญ(จากเมืองพิน) เข้าสู่ประเทศไทยปี ๑๘๗๗ โดยมีพระมหาเถระชื่อ พระมหามติมา

ที่ได้เดินทางไปศึกษาพระไตรปิฎกยังประเทศศรีลังกากับพระมหากัสสปเถระ และนำมาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยผ่านเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งตรงกับสมัยของสมเด็จพระธรรมมิกราชเจ้าเท่ากือนา กษัตริย์แห่งเมืองเชียงใหม่ พระเจ้าเท่ากือนาเกิด ความเหลื่อมใสศรัทธาจึงได้ถวายที่นา สร้างวัดสวนดอกไม้(วัดสวนดอกในปัจจุบัน) **เหตุต้นเริ่มของความคิดเห็นไม่ตรงกัน** เกิดจากการถวายข้าวจำนวน ๔๐ กระสอบ เป็นเหตุเริ่มต้นของความขัดแย้งระหว่างลัทธิลังกาวงศ์เก่า(พระมหามติมา)และลัทธิลังกาวงศ์ใหม่(พระธัมมกัมปะยิร) โดยเริ่มจากการยุยงให้พระสงฆ์ทั้งสองฝ่ายแตกคอกัน การกล่าวหาพระสงฆ์ลัทธิลังกาวงศ์เก่า ว่าไม่ใช่พระสังฆรูป เพราะออกเสียงการสวดผิดเพี้ยน มีการบวชที่ไม่ครบองค์ มีวัตรปฏิบัติที่ไม่สมควรต่างไปจากพระธรรมวินัย เช่น การถือไม้เท้าบิณฑบาต การรับเงินทอง ที่ดิน เป็นต้น เมื่อเรื่องที่พระธัมมกัมปะยิรกล่าวหาพระลัทธิลังกาวงศ์เก่า ทำให้พระชั้นผู้ใหญ่ในเมืองเชียงใหม่ไม่พอใจ จึงได้เชิญพระธัมมกัมปะยิร มาเพื่อโต้แย้งข้อกล่าวหาซึ่งกันและกัน จนในที่สุดพระลัทธิลังกาวงศ์เก่าก็เป็นฝ่ายที่แก้ข้อกล่าวหาของพระธัมมกัมปะยิรได้ครบทุกข้อ แต่ฝ่ายของพระธัมมกัมปะยิรไม่สามารถแก้ข้อโต้แย้งของพระลัทธิลังกาวงศ์เก่าได้เลย พระเจ้าสามฝั่งแกนกษัตริย์แห่งเมืองเชียงใหม่ในขณะนั้น จึงขับไล่พระธรรมกัมปะยิรออกจากเมืองเชียงใหม่ พระธัมมกัมปะยิรจึงหนีมาอยู่ลำปาง และสละเพศบรรพชิตมาแต่งงานกับลูกสาวเจ้าหมีนสามล้านผู้ครองนครลำปาง อยู่มาได้ไม่นานก็ตาย

ช่วงที่สอง เป็นการแจ้งถึงกระบวนการถอดองค์ความรู้ และบทเรียนที่ได้จากงานวิจัย โดย คุณภัทรา มาน้อย ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง การถอดบทเรียนจะแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ **๑.องค์ความรู้เชิงเนื้อหา** คือ สารที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ทั้งข้อมูลที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ (Out put) ผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Out come) และผลที่ส่งกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงระบบ (Impact) จุดอ่อน จุดแข็ง วิฤติ โอกาส ปัญหา อุปสรรค ถือเป็นข้อมูลเชิงเนื้อหา **๒.องค์ความรู้เชิงกระบวนการ** คือสารที่เกิดจากการกำหนดกิจกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์ วิธีการทำงาน กระบวนการที่ใช้ เครื่องมือที่ใช้ถือเป็นข้อมูลเชิงกระบวนการ การถอดองค์ความรู้ และบทเรียนที่ได้จากงานวิจัยจะแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง คือ **๑.ช่วงงานต้นน้ำ** คือ ฐานคิดและจุดเริ่มต้นของการทำงานร่วมกัน การแบ่งบทบาทของทีมในการหนุนเสริมงาน การค้นหาโจทย์วิจัย และพื้นที่วิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต รวมถึงกระบวนการวิเคราะห์พื้นที่/ประเด็น **๒.ช่วงงานกลางน้ำ** คือ การวางแผนการดำเนินงาน และการจัดเก็บข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ตั้งไว้ รวมถึงกระบวนการสร้างความเข้าใจของทีมเป็นระยะ กระบวนการออกแบบงานวิจัย การจัดการด้านข้อมูลความรู้ เช่น การวางแผนเนื้อหา ข้อมูล แหล่งข้อมูล การเลือกกระบวนการ เครื่องมือที่ใช้ วิธีการที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล วิเคราะห์ผล สรุปผล และทำสื่อนำเสนอ และ**๓.ช่วงงานท้ายน้ำ**คือ กระบวนการนำเสนอผลงาน ทั้งที่เป็น การเขียนรายงานวิจัย หรือ รูปแบบอื่น ๆ เช่น เวทีนำเสนอผลงาน การทำหนังสือเล่มเล็ก บทความ website รวมถึง กระบวนการขยายผล ทั้งระดับ (ชุมชน เหนือชุมชน สาธารณะ นโยบาย)

ช่วงที่สาม เป็นการถอดองค์ความรู้เชิงเนื้อหา และเชิงกระบวนการ จากช่วงของงานต้นน้ำ โดยการใช้คำถาม ถามว่า “ทำไมเราจะต้องใช้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ในการจัดการเรียนการสอน” จากนั้นให้เขียนคำตอบลงในกระดาษการ์ดบัตรคำ ซึ่งมีคำตอบโดยสรุปดังนี้

๑. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ รักษาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม อีกทั้งยังเป็นการเชิดชูปราชญ์ท้องถิ่น และปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นรักและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

๒. เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม สามารถบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์ล้านนาในอดีต เช่น เรื่องราวการปกครอง ประเพณี วัฒนธรรม พระวินัยปิฎก วิวัฒนาการ และพัฒนาการของพระสงฆ์ไทย เป็นต้น

๓. เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ เช่น ศึกษาวิจัยอิสระ การปกครองพระสงฆ์ไทย สัมมนาทางพระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรม เป็นต้น

๔. เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม สามารถนำไปเปรียบเทียบ อ้างอิง หรือเผยแพร่ได้อีกทั้งยังสามารถนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนสู่รายวิชาอื่นๆ ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เช่น ความขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้ง เป็นต้น

สำหรับกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินงานช่วงงานต้นน้ำ คือ กระบวนการการสร้างความเข้าใจร่วมของทีมวิจัย(เน้นการพูดคุย) และผู้เกี่ยวข้องในงานต้นน้ำ ได้แก่ ฝ่ายบริหาร มจร.ลำปาง มีหน้าที่ในการสนับสนุนงานวิจัยตามพันธกิจ และพัฒนาบุคลากรสายงานวิจัย ฝ่ายชุมชน มีหน้าที่ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เช่น การร่วมกันปริวรรคตำนานมูลศาสนาจากภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรัก และหวงแหนองค์ความรู้ในท้องถิ่น ฝ่ายนิสิต มีความคาดหวังในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อ เช่น การใช้เทศนาเพื่อโปรดญาติโยม เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างงานต้นน้ำ ได้แก่ ความกังวลต่อการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการจัดการทีมวิจัย

ช่วงที่สี่ เป็นการถอดองค์ความรู้เชิงเนื้อหา และเชิงกระบวนการ จากช่วงของงานกลางน้ำ โดยใช้วิธีการแจกกระดาษการ์ดบัตรคำ และให้เขียนขั้นตอนในการทำงานวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ ของแต่ละคนเสร็จแล้วนำมาติดเรียงกันตามลำดับ จากนั้นจะทำการตรวจสอบ และหาข้อสรุปในขั้นตอนการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีขั้นตอน และกระบวนการโดยสรุปดังนี้

๑.หารือ และพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน

๒.สรุปองค์ความรู้เดิมจากงานวิจัยตำนานมูลศาสนาฯเดิม วางแผนคน และวางแผนงาน

๓.ใช้เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฯ ทดลองสอนผ่าน ๒ รายวิชา(วิชาสัมมนาทางพระพุทธศาสนา และวิชาศึกษาวิจัยอิสระ) เพื่อค้นหารายวิชาที่สอดคล้อง

๔.คัดเลือกรายวิชาที่สอดคล้อง(วิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม)

๕.จัดทำ มคอ.๓ ในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม

๖.จัดการทดลองสอนในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม และทำการประเมินวัดผลจากการจัดการเรียนการสอน

๗.จัดเวทีวิพากษ์รายวิชาที่ได้จัดการเรียนการสอน จากผู้ทรงคุณวุฒิ

๘.ปรับปรุง และพัฒนารายวิชา ตามคำแนะนำจากการวิพากษ์รายวิชาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

๙.สรุปองค์ความรู้ สังเคราะห์บทเรียนที่ได้จากการงานวิจัย

๑๐.เผยแพร่งานวิจัย

สำหรับกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินงานช่วงงานกลางน้ำ คือ การจัดเวทีประชุมเวทีก่อน-หลัง การดำเนินงาน การระดมสมองวางแผนการดำเนินงาน การจัดอบรมการจัดทำ มคอ.๓ การใช้ใบความรู้+ใบงานในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การจัดเวทีสัมมนาในชั้นเรียน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างงานกลางน้ำ ได้แก่ ทักษะของทีมนักวิจัยในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังมีน้อย ช่วงเวลาของการทำงานวิจัยไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในเวลาปกติ การเรียนการสอนลักษณะยังเป็นการเรียนการสอน ที่มีลักษณะใหม่ นิสิตยังไม่คุ้นเคยกับการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้

ช่วงที่ห้า เป็นการถอดองค์ความรู้เชิงเนื้อหา และเชิงกระบวนการ จากช่วงของงานทำน้ำ ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับกระบวนการนำเสนอผลงาน และกระบวนการขยายผลงานวิจัย โดยใช้วิธีการสนทนาแบบFocus group เฉพาะกลุ่มนักวิจัยโครงการกระบวนการบูรณาการฯ มีเนื้อหา และกระบวนการโดยสรุปดังนี้ การเขียนรายงานความก้าวหน้า และรายงานฉบับสมบูรณ์ ไม่มีปัญหาในเรื่องของเล่มรายงาน แต่มีปัญหาในเรื่องของกระบวนการเขียนรายงาน (ความก้าวหน้า+ฉบับสมบูรณ์) ภาระงานอยู่กับคนหมู่น้อย ซึ่งเกิดจากการจัดการทีม และการแบ่งบทบาทการทำงานของทีมที่ไม่ชัดเจน อีกทั้งการบันทึกข้อมูลที่ขาดช่วงไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเกิดจากการเข้ามาเรียนรู้การทำงานของทีมนักวิจัยที่ขาดช่วง การนำเสนอผลงานต่อสาธารณะ ยังไม่มี เนื่องจากงานวิจัยยังไม่เสร็จสมบูรณ์ สำหรับการขยายผลในสถาบันการศึกษา ได้มีการนำเผยแพร่ข้อมูลงานวิจัยในเวทีการประกันคุณภาพการศึกษา มจร.แพร่ เวทีการประชุมวิชาการ มจร.ลำปาง เวทีแลกเปลี่ยนความร่วมมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เวทีเผยแพร่ข้อมูลประเทศลาว ในเรื่องแนวทางการขยายผลงานวิจัย(ชุมชน เหนือชุมชน สาธารณะ นโยบาย) จะมีการเผยแพร่งานวิจัยผ่านรายการวิทยุ FM.106.50MHz มีบทความลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์คนเมืองเหนือ วารสารสังคมปริทรรศ และแนวทางการขยายผลในอนาคตจะมีการจัดพิมพ์หนังสือตำนานมูลนิธิ และอาจจะนำเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่ได้จากงานวิจัยนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ

สำหรับกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินงานช่วงงานท้ายน้ำ คือ การประชุมเพื่อแบ่งภาระงาน การระดมสมองในการหาแนวทางการนำเสนอ และเผยแพร่ผลงานการวิจัย การติดต่อประสานงานในการเผยแพร่ผลงานการวิจัย

- ปัญหาและอุปสรรค -

- กิจกรรมที่จะทำต่อไป

- เวทีนำเสนอผลการบูรณาการในแต่ละรายวิชาที่สอดคล้องเพื่อนำไปสู่หลักสูตร พร้อมจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

กิจกรรมที่ ๕ เวทีนำเสนอผลการบูรณาการในแต่ละรายวิชาที่สอดคล้องเพื่อนำไปสู่หลักสูตร พร้อมจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

เวทีที่ ๑ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๖ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ อาคารปฏิสังขรณ์ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ผู้เข้าร่วมประชุมรวมจำนวน รูป/คน ได้แก่ นักวิจัยจำนวน ๔ รูป/คน พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จำนวน ๑ คน

- ประเด็นการประชุม

- เพื่อนำเสนอผลการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาในแต่ละรายวิชาที่สอดคล้อง

- สารสำคัญที่ได้รับ

ช่วงแรกเป็นการนำเสนอภาพรวมของโครงการวิจัยการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา โดยพระครูสังวร สุตกิจ ซึ่งเล่าว่า ความเป็นมาของโครงการวิจัยเริ่มต้นจากการทำงานร่วมกันกับมหาวิทยาลัยในจังหวัดลำปาง และมีความสนใจของคณาจารย์ที่จะทำงานร่วมกัน จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน ดังนั้นจึงเกิดการต่อยอดทางความคิดของงานวิจัยเรื่องตำนานมูลศาสนา(เดิม)ของอาจารย์เกศวี สว่างวงศ์ จึงได้นำเสนอความคิดนี้กับพี่เลี้ยงสกว.ลำปาง จากการเล่าเรื่องสู่การสร้างจิตวิญญาณวิจัย โดยผ่านกิจกรรมพัฒนาจิตหลายครั้ง และเกิดคำถามในงานวิจัยว่า “กระบวนการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ควรเป็นอย่างไร” จากคำถามดังกล่าวจึงเกิดกระบวนการดำเนินงานวิจัยขึ้นโดยแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ คือ การเล่าเรื่องตำนานมูลศาสนาโดยทีมนักวิจัยเดิมให้กับทีมนักวิจัยใหม่ นิสิตและสกว.ลำปาง ระยะที่ ๒ คือ การนำไปสู่การเรียนการสอน การศึกษาอิสระและการสัมมนาทางศาสนาโดยทีมวิจัยคือ ผศ.กนกกริชต์ เก่าศิริ ให้กับนิสิต ระยะที่ ๓ คือ การวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การวิเคราะห์รายวิชาที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องนำไปสู่การจัดทำมคอ.๓ สู่การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นในรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม และรายวิชาพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง หลังจากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ว่า ประเด็นใดจะสามารถนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนได้บ้าง เมื่อวิเคราะห์เสร็จจึงได้นำมาทดลองจัดการเรียนการสอนให้กับ

นิสิต มจร. เมื่อทดลองจัดการเรียนการสอนเสร็จ จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการวิพากษ์กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน จากนั้นเกิดได้นำมาสังเคราะห์บทเรียนและองค์ความรู้ สุดท้ายจึงนำมาเผยแพร่ให้กับนิสิตของ มจร. ลำปาง ในเวทีนี้

สำหรับแนวทางในการขยายผลงานวิจัยอาจจะมีการนำเนื้อหาตำนานมูลศาสนาไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆใน มจร. ลำปาง ที่เกี่ยวข้อง หรือ อาจจะนำกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในการบูรณาการการเรียนการสอนผ่านตำนานเรื่องอื่นๆ และในอนาคตอาจจะมีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ตำนานท้องถิ่น มจร. ลำปาง อันจะเป็นการสร้าง อัตลักษณ์ให้กับ มจร. ลำปาง

- **ปัญหาและอุปสรรค**

- ระยะเวลาในการนำเสนอผลงานวิจัยมีน้อย ทำให้ต้องนำเสนอแบบเร่งรีบ

- **ข้อค้นพบ**

สิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานระยะที่ ๑ และ ๒ พบว่า ได้นำเนื้อหาจากตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ไปทดลองสอนแก่นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาในรายวิชาศึกษาอิสระทางพุทธศาสนา และทดลองสอนแก่นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาในรายวิชาสัมมนาทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังได้นำรายวิชาที่นำมาบูรณาการกับการเรียนการสอน และสามารถนำมาเชื่อมโยงการดำเนินงานระยะที่ ๒ จำนวน ๒ วิชา คือ วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบเคียงกับตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม จะเห็นได้ว่าเนื้อหาวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มีสังเขปรายวิชาที่เป็นปลายเปิดและเป็นประเด็นให้นิสิตได้ศึกษาตามรายละเอียด คือ ศึกษาทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติ ธรรมนิติ ราชนิติ จักรวาลทิปนี ภูมิวิสาลินี มงคลทิปนี โลกทิปการสาร โลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมเหล่านี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม นั้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอน ตามสังเขปรายวิชาได้แก่ วรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจได้

สำหรับรายวิชาพระพุทธศาสนากับพัฒนาการเมืองการปกครองเมื่อนำมาเทียบเคียงกับตำนานมูลศาสนา พบว่า เนื้อหาสามารถมาบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดการเรียนการสอนกับนิสิตคณะสังคมศาสตร์ สาขา รัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง ชั้นปี ๔ และวิชาพระพุทธศาสนากับพัฒนาการเมืองการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ สาขา รัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง ชั้นปี ๔ โดยการบูรณาการให้นิสิตได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงพัฒนาการเมืองการปกครองคณะสงฆ์ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาการเมือง

การปกครองของไทยในสมัยล้านนา อันเชื่อมโยงไปถึงบทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองไทย สมัยสุโขทัย และศรีลังกา

ในระบอบที่ ๒ ที่ทางทีมวิจัยได้เชื่อมโยงเนื้อหาที่สืบค้นได้จากงานระยะที่ ๑ เพื่อใช้บูรณาการใน ๒ รายวิชา คือ รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาและพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง เพื่อทดลองสร้างกระบวนการเรียนการสอนโดยมีบทเรียนของพระนิสิตและครูผู้สอนที่ร่วมบูรณาการองค์ความรู้ด้านานมูลศาสนาให้สอดคล้องในรายวิชาซึ่งผู้สอนได้ทำการออกแบบให้ตามแนวทางของแผนการสอนวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาและพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง ตามรูปแบบ มคอ.๓ เนื่องจากกว่าการจัดทำแผนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามีการเปลี่ยนแปลง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ระดับอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดให้จัดทำแผนการสอนตามแบบมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (มคอ.) ซึ่งเป็นแผนการสอนที่ได้กำหนดรายละเอียดเนื้อหาวิชาที่จะสอนและกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ

จากการที่ได้ดำเนินการวิจัยไปในระยะที่ ๒ ได้ข้อสรุปเป็นประเด็นในการนำมาบูรณาการในการเรียนการสอนเพื่อที่จะให้ผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิพากษ์ในระยะที่ ๓ โดยกำหนดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการให้ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมวิพากษ์และปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนใน ๒ รายวิชาคือ รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาและพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง เพื่อความสมบูรณ์ของหลักสูตรและแนวทางในการบูรณาการใช้ในรายวิชาอื่นๆต่อไป

- **กิจกรรมที่จะทำต่อไป**

จัดทำรายงานผลการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์

๔.๔ สรุปภาพรวมการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน

การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง โดยการนำเนื้อหาของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ที่จารโดยครูบาอริวงค์ คนธวโส เมื่อปี พ.ศ.๒๕๖๓ ที่กล่าวถึงเรื่องราวของศาสนาพุทธที่เข้ามาสู่ประเทศไทย การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเริ่มต้นจากการสรุปองค์ความรู้เดิมจากงานวิจัยตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ของพระอธิการสวัสดี โสติโก จากนั้นวางแผนกำหนดตัวบุคคลผู้สอนคน/ผู้เรียน และวางแผนงานการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ทดลองจัดการสอนผ่าน ๒ รายวิชา (วิชาสัมมนาทางพระพุทธศาสนา และวิชาศึกษาวิจัยอิสระ) เพื่อดันหารายวิชาที่สอดคล้องกับเนื้อหาของตำนานมูล

ศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม หลังจากนั้นได้คัดเลือกรายวิชาที่สอดคล้องกับเนื้อหาของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ได้แก่ รายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม หลังจากที่ได้รายวิชาที่สอดคล้องแล้วก็ได้มีการจัดทำ มคอ.๓ ในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม หลังจากนั้นได้ทำการทดลองจัดการเรียนการสอนในรายวิชา พุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม และทำการประเมินวัดผลจากการจัดการ เรียนการสอน หลังจากนั้นได้มีการจัดเวทีวิพากษ์รายวิชาที่ได้จัดการเรียนการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มีการปรับปรุง และพัฒนารายวิชา ตามคำแนะนำจากการวิพากษ์รายวิชาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และได้สรุปองค์ความรู้ สังเคราะห์บทเรียนที่ได้จากการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน

การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว เป็นการบูรณาการโดยการนำเนื้อหาของ ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม มาสอดแทรกในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และรายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรม หากจะบูรณาการในลักษณะอื่นๆ สามารถทำได้เพียงให้เป็นหนังสืออ่านนอก เวลาเท่านั้น เพราะหนังสืออ่านนอกเวลาทาง มจร.ลำปาง สามารถที่จะทำได้เลยโดยไม่มีข้อผูกมัดกับ มจร.ส่วนกลาง ถ้าหากจะต่อยอดการบูรณาการในระดับที่สูงขึ้นเช่น เปิดเป็นรายวิชาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม หรือ หลักสูตรตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ไม่สามารถทำได้ เนื่องจาก ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ยังมีข้อมูลบางส่วนที่ผิดแปลกไปจากตำนานมูลศาสนา ฉบับอื่นๆ และยังติดปัญหาด้านโครงสร้างของ มจร. ที่ยังไม่เปิดกว้าง เนื่องจาก มจร.ทั่วประเทศจะต้องใช้ข้อสอบ ตำรา จาก มจร.ส่วนกลาง ในการทำการเรียนการสอน และวัดผลการเรียน อีกทั้งเงื่อนไขของการเขียน สังเขปรายวิชา จากกระทรวงศึกษาธิการจะต้องเปิดกว้าง ไม่เจาะจงที่จะศึกษาเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเท่านั้น เนื้อหาของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม มีความเหมาะสมที่จะ บูรณาการได้อีกในหลายๆรายวิชาที่มีความสอดคล้องกับสังเขปรายวิชา ได้แก่รายวิชาการปกครอง คณะสงฆ์ไทย, รายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา , รายวิชาวิจัยและวรรณกรรมทาง พระพุทธศาสนา และรายวิชาวินัยปลูก แต่ยังคงติดขัดในเงื่อนไขที่กล่าวมาข้างต้น

ทักษะ และบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการวิจัยได้นำไปสู่พัฒนาระบบการจัดการ เรียนการสอนของพระผู้สอน หรืออาจารย์ผู้สอน คือ ครูผู้สอนแนะนำให้พระนิสิตประยุกต์ใช้ กระบวนการมีส่วนร่วม และเน้นการทำงานร่วมกับชุมชน อีกทั้งยังมีการประยุกต์ใช้เครื่องมือในการ วิเคราะห์ชุมชนประกอบการจัดการเรียนการสอน เช่น Mind mapping เป็นต้น แต่ทักษะ และบทเรียนที่ เกิดขึ้นดังกล่าว ยังไม่ถูกขยายผลในวงกว้างให้กับพระผู้สอน หรืออาจารย์ผู้สอนท่านอื่น มีเพียงแต่ พระผู้สอน หรืออาจารย์ผู้สอนที่เป็นทีมวิจัยเท่านั้นที่นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการจัดการ เรียนการสอนในวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ

บทที่ ๕

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการดำเนินงาน

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห่องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ และนิสิตผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และเพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้สู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผลกระบวนการบูรณาการ เมื่อนำเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม มาดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอนแล้วผู้ศึกษาสามารถถอดบทเรียนและประเด็นที่สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง ทำให้สามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของโครงการได้ จากการสังเคราะห์บทเรียนตามกระบวนการทำให้นักวิจัย และนิสิตได้เรียนรู้เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมโดยอาศัยรายวิชาที่ดำเนินการศึกษาอยู่มาเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทำให้ตอบโจทย์การวิจัยได้

ในการดำเนินงานระยะที่ ๑ ทีมวิจัย ได้แสดงมุมมองต่องานวิจัยเดิมว่า งานวิจัยต้นเรื่องเกิดจากการจำ การบอกเล่าสืบต่อกันมา โดยครูบาอภิวังค์ อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านเอื้อม ได้ถ่ายทอดเรื่องราว ผ่านการจารหรือบันทึกลงใบลาน โดยสามเณรลูกศิษย์ เนื้อหาบางช่วงบางตอนมีความคลาดเคลื่อนไปจากประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์การสังคายนาพระไตรปิฎก มีความคลาดเคลื่อนทางด้านปี ชื่อผู้ทำสังคายนา, พ.ศ.ที่ทำสังคายนา, และสถานที่ที่ทำสังคายนา เป็นต้น ทีมวิจัยวิชาการได้ศึกษาจากตำนานประวัติพระญาณคัมภีร์ อดีตเจ้าอาวาสวัดราชมณเฑียร จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าชื่ออาจารย์ของท่านกับชื่ออาจารย์ของพระธรรมกำเพียรเป็นชื่อเดียวกัน มีเรื่องราวเกิดขึ้นในสมัยเดียวกัน คือ ในสมัยพระเจ้าติโลกราชราชวงศ์มังราย แต่พฤติกรรมของพระธรรมกำเพียร ในสองตำนานมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ทีมวิจัยสันนิษฐานว่าพระญาณคัมภีร์กับพระธรรมกำเพียร อาจจะเป็นพระรูปเดียวกัน แต่ทางวัดราชมณเฑียรให้การยกย่องในฐานะท่านเป็นปฐมเจ้าอาวาส สำหรับตำนานมูลฯ ฉบับวัดบ้านเอื้อม โดยภาพรวมจารึกว่าพระธรรมกำเพียรมีพฤติกรรมด้านลบ ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่า ครูบาอภิวังค์ อาจจะได้ศึกษาตำนานมูลศาสนาของคณะสงฆ์ลังกาวงศ์เก่า วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ แต่การ

ในการทำการศึกษาริขัยในหัวข้อ เรื่อง กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปางจะไม่ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวเนื้อหาความเป็นมาที่แตกต่างกัน แต่จะมุ่งประเด็นไปที่การนำเนื้อหามาบูรณาการกับการเรียนการสอนของวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยฯ เท่านั้น

สิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานระยะที่ ๑ พบว่า ได้นำเนื้อหาจากตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ไปทดลองสอนแก่นิสิตชั้นปีที่ ๓ คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาในรายวิชาศึกษาอิสระทางพุทธศาสนา และทดลองสอนแก่นิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาในรายวิชาสัมมนาทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังได้นำรายวิชาที่นำมาบูรณาการกับการเรียนการสอน และสามารถนำมาเชื่อมโยงการดำเนินงานระยะที่ ๒ จำนวน ๒ วิชา คือ วิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เมื่อเทียบเคียงกับตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม จะเห็นได้ว่าเนื้อหาวิชาวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มีสังเขปรายวิชาที่เป็นปลายเปิดและเป็นประเด็นให้นิสิตได้ศึกษาตามรายละเอียด คือ ศึกษาทฤษฎีการเมืองการปกครองและการบริหารที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิพระร่วง โลกนิติ ธรรมนิติ ราชนิติ จักรวาลทีปนี ภูมิวิสาสินี มงคลทีปนี โลกทีปการสาร โลกบัญญัติ วิเคราะห์การเมืองการปกครองและการบริหารในวรรณกรรมเหล่านี้ และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม นั้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอน ตามสังเขปรายวิชาได้แก่ วรรณกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจได้ สำหรับรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองเมื่อนำมาเทียบเคียงกับตำนานมูลศาสนา พบว่า เนื้อหาสามารถมาบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดการเรียนการสอนกับนิสิตคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง ชั้นปี ๔ และวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการปกครอง ชั้นปี ๔ โดยการบูรณาการให้นิสิตได้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงพัฒนาการเมืองการปกครองคณะสงฆ์ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยในสมัยล้านนา อันเชื่อมโยงไปถึงบทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองไทย สมัยสุโขทัยและศรีลังกา

ส่วนในระยะที่ ๒ อาจารย์ผู้บรรยายได้บูรณาการการเรียนการสอนในรายวิชาวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองผ่านตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม และนิสิตผู้เรียนเมื่อได้ศึกษาแล้ว ได้ความรู้ในเนื้อหาและเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของท่านครูบาอริวงค์ ผู้แต่งตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ที่ท่านเป็นพระเถระนักปราชญ์ชาวลำปางที่มีความรู้ และสร้างผลงานเป็นมรดกทางวรรณกรรมไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ ทำให้พระนิสิตและครูผู้สอนเกิดการเรียนรู้แนวทางใน

การจัดการเรียนการสอนในเชิงบูรณาการกับเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ทั้งที่ต้องสอดคล้องกับแนวทางของ มคอ.๓ จึงนำไปสู่การปรับรูปแบบของการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลในรายวิชาทั้ง ๒

ในการดำเนินงานระยะที่ ๒ ของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนพบว่า การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ทั้ง ๒ รายวิชา ซึ่งเป็นการศึกษาตามเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมจึงไม่ได้ เป็นประเด็นปัญหาในการค้นคว้าหาข้อมูลและหลักฐานอื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ล้านนา หรือประวัติศาสตร์ในยุคสมัยเดียวกันมาเปรียบเทียบ และในเนื้อหาของตำนาน หากมีระยะเวลาเพียงพอก็ยังสามารถนำไปสู่การบูรณาการโดยการเรียนรู้ ๒ แบบ ทั้งในการเรียนรู้แบบวิเคราะห์และสังเคราะห์ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปได้อย่างกว้างขวาง อีกประเด็นหนึ่ง ถ้านิสิตได้ไปสัมผัสกับแหล่งข้อมูลต้นทางของตำนาน หรือได้ฟังจากทีมวิจัยเดิมก็จะเป็นการเสริมแรง และเห็นคุณค่า ในการปริวรรตหรือการประยุกต์ใช้วรรณกรรมที่มีคุณค่า ที่ได้รับการปริวรรตแล้วมา บูรณาการผสานกับองค์ความรู้เดิมและความรู้ใหม่ สามารถที่จะตอบโจทย์งานวิจัยที่ว่า นิสิตสามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการบูรณาการ สามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์

จากการที่ได้ดำเนินการวิจัยไปในระยะที่ ๒ ได้ข้อสรุปเป็นประเด็นในการนำมาบูรณาการในการเรียนการสอนเพื่อที่จะให้ผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิพากษ์ในระยะที่ ๓ โดยกำหนดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการให้ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมวิพากษ์และปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอนใน ๒ รายวิชาคือ รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาและพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง เพื่อความสมบูรณ์ของหลักสูตรและแนวทางในการบูรณาการใช้ในรายวิชาอื่นๆต่อไป จากการวิพากษ์กระบวนการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง จากคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ทีมวิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ๆในการขยายผลการบูรณาการการจัดการเรียนสอน เช่น การค้นหาตำนานเรื่องอื่นๆแล้วนำมาชำระ เพื่อนำมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน หรือ แม้แต่การศึกษาเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมให้ถ่องแท้แล้วนำเนื้อหาไปวิเคราะห์ ความสอดคล้องเพื่อบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆที่มากกว่า ๒ รายวิชานี้ เป็นต้น

การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยให้นิสิตเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การให้นิสิตร่วมกันศึกษา และวิพากษ์ประเด็นต่างๆของเนื้อหาของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม หลังจากนั้นก็นิสิตร่วมกันคัดเลือกรายวิชาที่มีความเหมาะสมในการที่จะนำมาบูรณาการร่วมกับเนื้อหาของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม และยังเปิดโอกาสให้นิสิตเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียน

การสอน อีกทั้งร่วมถอดบทเรียนที่ได้จากการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ได้นำไปสู่การเรียนรู้ของคณาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้นำไปสู่การปรับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ในท้องถิ่น เพื่อสร้างการเรียนรู้รากเหง้าของท้องถิ่นแก่ผู้เรียน

๔.๒ อภิปรายผล

ตำนานมูลศาสนาสากสกล ประวัติพระพุทธศาสนา ซึ่งเขียนโดย เสถียร โพธิ์นันทะและของ เจ้าคุณระแบบ ซึ่งเป็นประวัติพระพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาเป็นสากสกลเริ่มตั้งแต่ประวัติพระพุทธเจ้า และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ รวมถึงปัจจุบัน รวมถึงหนังสือเรียนวิชาพุทธประวัติซึ่งกล่าวถึงพุทธประวัติอันกล่าวถึงเป็นความเป็นมาของพระพุทธศาสนาที่เป็นสากสกล เมื่อเปรียบเทียบกับตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมแล้ว ถือว่าตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมยังมีเนื้อหาที่ซับซ้อนและโดยภาพรวมจากเนื้อหาที่ได้รับการปริวรรตแล้วมีความเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในล้านนา มากกว่าที่จะกล่าวถึงเรื่องประวัติพระพุทธศาสนาที่มีความเป็นสากสกล

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง ที่มีความสอดคล้องกับการนำมาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันได้แก่การปกครองคณะสงฆ์ความเกื้อกูลและสัมพันธ์กันในการอุปถัมภ์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีทางการทูตโดยการใช้พุทธศาสนาเป็นสื่อกลาง เช่น การส่งสมณะทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ฯลฯ เป็นต้น

ในส่วนของเนื้อหาของตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ได้มีส่วนในการเติมเต็มการเรียนการสอนในวิชาที่มีการบูรณาการเรียนการสอนซึ่งประกอบไปด้วยรายวิชาสัมมนา รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง ซึ่งถูกสอดแทรก ในเรื่องของวิธีการศึกษาค้นคว้า เรียบเรียงและประมวลองค์ความรู้ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการบูรณาการ ทั้งผู้สอนและผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการบูรณาการทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกบันทึกไว้ และแฝงไปด้วยเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ในด้านประวัติศาสตร์ ที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ในทางการเมืองการปกครอง

การเรียนรู้ ทักษะ บทเรียน ที่เกิดขึ้นจากการกระบวนการดำเนินโครงการวิจัยนี้ มีผลสะท้อนกลับไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของพระผู้สอน-ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ และการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยโดย มีการสอบถาม เปรียบเทียบกระบวนการเรียนรู้ จากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัย ที่เกี่ยวเนื่องกับผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการบูรณาการ โดย

การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะ บทเรียน ของผู้สอนทำให้เกิดการกระตือรือร้นของผู้สอนที่
ต้องการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบ
กิจกรรมการเรียนรู้

ปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการบูรณาการการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูล
ศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมในระดับต่างๆ เช่น นโยบาย, การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย,
อาจารย์ผู้สอน, ผู้เรียน ฯลฯ พบว่า ในระดับนโยบาย ซึ่งถือว่างานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับ
นโยบายการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ อีกทั้งยังนับได้ว่าเป็นการบริหาร
จัดการของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้คณาจารย์ได้จัดทำมคอ.ให้
ครอบคลุมและสอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ในขณะที่
ที่อาจารย์ผู้สอนเองได้พัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวนโยบาย และมาตรฐาน
งานวิชาการ และสนองตอบความต้องการของผู้เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ในส่วนของ
ผู้เรียนเองได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของนิสิตฯ เกิดการเรียนรู้ และรักการ
เรียนรู้ รู้จักการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นหาความรู้

ข้อเสนอต่อการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาจากบทเรียนที่ได้รับจากงานวิจัยพบว่า
สามารถพัฒนาไปสู่แนวทางการบูรณาการที่เหมาะสม ความเป็นการศึกษาแบบเปรียบเทียบ
เทียบเคียง เชิงวิเคราะห์ กับตำนานมูลศาสนาฉบับอื่น หรือประวัติศาสตร์พุทธศาสนาสากล และ
หลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อให้นิสิต ได้มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ หรือร่วม
ออกแบบเรียนรู้ ทำให้ กระบวนการเรียนรู้สัมฤทธิ์ผลตามกระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่
คาดหวังทั้งของผู้สอนและผู้เรียน

ในส่วนของแนวทางการขยายผล หรือต่อยอดการจัดการเรียนการสอน อาทิ การ
สนับสนุนให้คณาจารย์ และนิสิตได้ทำการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตำนาน
หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ รวมไปถึงงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการศึกษาวิเคราะห์
เปรียบเทียบ การขยายผลไปสู่ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ , การเป็นศูนย์กลาง
หรือเป็นผู้นำในการสืบค้นข้อมูล แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ใน
ด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคมฯ เกิดการทำวิจัยภาคสนาม , การเป็นผู้นำ เป็นแหล่งเรียนรู้
ฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของจังหวัดลำปาง

ความเปลี่ยนแปลงในด้านการบูรณาการการเรียนการสอน พบว่าสามารถดำเนินการได้
ตามแผนการสอน แต่ยังไม่ครอบคลุมในทุกกระบวนการการบูรณาการ พบว่านอกจาก
ระยะเวลาในการดำเนินงาน การเตรียมความพร้อมของผู้สอนและนิสิต ในการบูรณาการ
เกี่ยวกับการศึกษาองค์ความรู้ที่มีอยู่ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการต้นน้ำของนิสิต
นอกจากนี้ ผลที่เกิดกับผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก ผู้เรียนควรที่จะได้เข้าร่วมทุก
กระบวนการของงานวิจัย ตั้งแต่ต้นเรื่อง เพื่อต่อยอดองค์ความรู้และสรุปผลหรือได้รับองค์

ความรู้ครบถ้วนตามกระบวนการการบูรณาการงานวิจัยสู่ผู้เรียน การทบทวนการสอนในส่วนของการบูรณาการเรียนการสอน ผู้สอนและนิสิตได้มีโอกาสทบทวนองค์ความรู้อันเกิดจากการบูรณาการได้บ้างแต่ยังไม่เหมาะสม อันมีข้อจำกัดด้วยเวลา เนื่องจากยังจะต้องศึกษารายละเอียดของเนื้อหาวิชาหลักที่สอดคล้องกับวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาสื่อหรือประสบการณ์การเรียนรู้ในการบูรณาการให้เหมาะสม เพื่อเปิดกว้างทางทัศนคติ และมโนทัศน์ของผู้เรียนให้ได้สัมผัสกับข้อมูลหรือเนื้อหาองค์ความรู้ที่

๕.๓ บทเรียนที่ได้รับจากงานวิจัยและข้อค้นพบ

วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์และนิสิตผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และเพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้สู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผล

กระบวนการการบูรณาการ เมื่อนำเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม มาดำเนินการจัดกระบวนการเรียนการสอนแล้วผู้ศึกษาสามารถถอดบทเรียนและประเด็นที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง ทำให้สามารถตอบโจทย์วัตถุประสงค์ของโครงการได้

จากการสังเคราะห์บทเรียนตามกระบวนการทำให้นักวิจัย และนิสิตได้เรียนรู้เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมโดยอาศัยรายวิชาที่ดำเนินการศึกษาอยู่มาเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทำให้ตอบโจทย์การวิจัยได้

มุมมองของทีมวิจัยชาวบ้าน

ทีมวิจัยชาวบ้านร่วมงานวิจัยด้วยการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะดังนี้

- พ่อหนานบุญเรือง กุลใจ นักวิจัยท้องถิ่น ได้แสดงความคิดเห็นว่า ทีมวิจัยชาวบ้านเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม เดิมที่ได้ทำมา สำหรับกระบวนการวิจัยในโครงการนี้ เป็นหน้าที่ของทีมวิจัยโครงการใหม่ที่จะต้องมาร่วมเรียนรู้ด้วยกัน
- พ่อหนานวสันต์ มาเมือง นักวิจัยท้องถิ่น ได้แสดงความคิดเห็นว่า เนื้อหาของตำนานมูลศาสนาฉบับบ้านเอื้อมยังไม่ปะติดปะต่อจึงต้องตีความและศึกษาจากผู้รู้เพิ่มเติม
- อาจารย์เกษาวรี สว่างวงศ์ ผู้คิดริเริ่มโครงการต้นเรื่อง ให้ข้อคิดว่า งานวิจัยที่ต่อยอด สามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต

ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เรื่อง “กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง”

มุมมองที่มิวชันนารีวิชาการ (ผู้สอน)

ที่มิวชันนารีวิชาการ ได้แสดงมุมมองต่องานวิจัยเดิมว่า งานวิจัยต้นเรื่องเกิดจากการจำการบอกเล่าสืบต่อกันมา โดยครูบาอภิวังค์ อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านเอื้อม ได้ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านการจารหรือบันทึกลงใบลาน โดยสามเณรลูกศิษย์ เนื้อหาบางช่วงบางตอนมีความคลาดเคลื่อนไปจากประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์การสังคายนาพระไตรปิฎก มีความคลาดเคลื่อนทางด้านปี ชื่อผู้ทำสังคายนา, พ.ศ.ที่ทำสังคายนา, และสถานที่ที่ทำสังคายนา เป็นต้น

ที่มิวชันนารีวิชาการได้ศึกษาจากตำนานประวัติพระญาณคัมภีร์ อดีตเจ้าอาวาสวัดราชมณเฑียร จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าชื่ออาจารย์ของท่านกับชื่ออาจารย์ของพระธรรมกำเพียรเป็นชื่อเดียวกัน มีเรื่องราวเกิดขึ้นในสมัยเดียวกัน คือ ในสมัยพระเจ้าติโลกราช ราชวงศ์มังราย แต่พฤติกรรมของพระธรรมกำเพียร ในสองตำนานมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ที่มิวชันนารีวิชาการว่าพระญาณคัมภีร์กับพระธรรมกำเพียร อาจจะเป็นพระรูปเดียวกัน แต่ทางวัดราชมณเฑียรให้การยกย่องในฐานะท่านเป็นปฐมเจ้าอาวาส สำหรับตำนานมูลฯ ฉบับวัดบ้านเอื้อม โดยภาพรวมจารึกว่าพระธรรมกำเพียรมีพฤติกรรมด้านลบ ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่า ครูบาอภิวังค์ อาจจะได้ศึกษาด้านมูลศาสนาของคณะสงฆ์ลังกาวงศ์เก่า วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่

บทเรียนที่ได้รับต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนพบว่า การนำเนื้อหาตำนานมูลศาสนาไปสู่แผนการสอน และมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยการบูรณาการผ่านกระบวนการสัมมนา ซึ่งสิ่งที่ผู้สอนได้เรียนรู้เพิ่มเติม คือพฤติกรรมจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้มีส่วนร่วมของนิสิตและเห็นถึงความสนใจของนิสิตในการเรียนรู้ และพบว่านิสิตมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนตามปกติ และนิสิตเองก็มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ด้วย ทั้งนี้ตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ถือว่าเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่ท้องถิ่น ในโครงการต้นเรื่องได้นำผลที่ได้จากการทำการวิจัยสร้างเป็นการ์ตูน แอนิเมชัน (Animation) เพื่อเผยแพร่สู่นักเรียนระดับประถมไว้แล้วเพื่อเป็นการขยายผลให้เกิดความแพร่หลายยิ่งขึ้น จึงควรทำการเผยแพร่สู่นักเรียนระดับมัธยม และสู่นิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วย และการทำการเผยแพร่ด้วยการนำไปบูรณาการในการเรียนการสอนสู่กลุ่มเป้าหมายแต่ละระดับควรทำให้มีความแตกต่างกันทั้งในเนื้อหาและวิธีการเพื่อให้เหมาะสมกับผู้ศึกษาแต่ละวัย

มุมมองของผู้เรียน

ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการ เห็นคุณค่า ประโยชน์ของการเรียนรู้โดยการบูรณาการ ผ่านการสัมมนา และผ่านงานเขียนที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ หากมีระยะเวลาที่เหมาะสม การเรียนรู้แบบเปรียบเทียบ ซึ่งอาจจะเป็นความยุ่งยาก แต่หากสามารถทำได้จะทำให้นิสิตได้เรียนรู้ สามารถเปรียบเทียบเนื้อหาในบางประเด็นที่นิสิตสนใจได้

สำหรับการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป ทีมนักวิจัยควรศึกษา ถึง มคอ.และแนวทางดังกล่าวเพื่อลดปัญหาเชิงกระบวนการ อันจะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หลังจากการทำวิจัย ทำให้คณะที่มิวิจัยเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการ ๑๐ ขั้นตอน ของระบบการจัดการบูรณาการตำนานมูลศาสนาสู่การเรียนการสอน ซึ่งมีความ เหมือนกับการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในครั้งที่ผ่านมา คือ เป็นการบูรณาการโดยการนำเนื้อหาของตำนานมูลศาสนาเข้าไปสอดแทรกในรายวิชา ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- ๑.หารือ และพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน
- ๒.สรุปองค์ความรู้เดิมจากงานวิจัยตำนานมูลศาสนาเดิม วางแผนคน และวางแผนงาน
- ๓.ใช้เนื้อหาตำนานมูลศาสนาฯ ทดลองสอนผ่าน ๒ รายวิชา(วิชาสัมมนาทางพระพุทธศาสนา และวิชาศึกษาวิจัยอิสระ) เพื่อค้นหารายวิชาที่สอดคล้อง
- ๔.คัดเลือกรายวิชาที่สอดคล้อง(วิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม)
- ๕.จัดทำ มคอ.๓ ในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม
- ๖.จัดการทดลองสอนในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม และทำการประเมินวัดผลจากการจัดการเรียนการสอน
- ๗.จัดเวทีวิพากษ์รายวิชาที่ได้จัดการเรียนการสอน จากผู้ทรงคุณวุฒิ
- ๘.ปรับปรุง และพัฒนารายวิชา ตามคำแนะนำจากการวิพากษ์รายวิชาจากผู้ทรงคุณวุฒิ
- ๙.สรุปองค์ความรู้ สังเคราะห์บทเรียนที่ได้จากการงานวิจัย
- ๑๐.เผยแพร่งานวิจัย

ซึ่งเป็นประโยชน์กับวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางเป็นอย่างยิ่ง และทีมวิจัยยังมีความเห็นว่า เนื้อหาจากตำนานฯ สมควรที่จะนำไปบูรณาการกับหลักสูตรทางสาขาพระพุทธศาสนา เพราะเป็นสาขาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมโดยตรง

สำหรับทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เห็นความสำคัญของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ว่ามีความสำคัญ และควรสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในท้องถิ่นจึงได้ทำการวิจัยต่อยอดเพื่อนำมาบูรณาการในการเรียนการสอนกับวิชาที่เปิดสอนของมหาวิทยาลัย แต่เมื่อศึกษาถึงลงไปเนื้อหาของตำนานฯ ค่อนข้างสับสน

ซึ่งสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ตำนานมูลศาสนาฉบับนี้มาจากคำบอกเล่า และผู้ที่เล่าไม่ได้เป็นผู้จารึกด้วยตนเอง ความเปี่ยมของเนื้อเรื่องสามารถเกิดขึ้นได้ครั้งที่ ๑ และฉบับที่นำมาต่อยอดในการทำการวิจัยครั้งนี้เป็นฉบับที่ปริวรรตจากภาษาพื้นเมือง(ตัวเมือง) เป็นภาษาไทยกลาง ซึ่งก็อาจมีความคลาดเคลื่อนได้อีกครั้งหนึ่ง ทีมวิจัยแสดงความคิดเห็นไม่ได้มองเป็นข้อผิดพลาดเพียงแต่ต้องการชี้แนวทางให้เห็นประเด็นปัญหาที่ควรคำนึง ซึ่งจะต้องมีการศึกษาและตีประเด็นออกมาเพื่อให้ตำนานของท่านครูบาอภิวังค์ คนธวิโสชัดเจน และสมบูรณ์ขึ้นเหมาะสมกับที่จะยกเป็นอัตลักษณ์ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง และแนวทางการต่อยอดครั้งต่อไปต้องเน้นการทำการวิจัยแนว Documentary Research จะโดยการเปรียบเทียบหรือ ฯลฯ ที่จะทำให้ได้มาซึ่งความชัดเจน

๕.๔ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ในการดำเนินงานระยะที่ ๑ ทีมวิจัยได้เรียนรู้ถึงเนื้อหาและเรื่องราวที่แตกต่างกันของประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของตำนานมูลศาสนา และได้เรียนรู้กระบวนการในการทำการวิจัยแบบเป็นทีมตลอดจนการได้รับฟังความเห็นจากงานวิจัยอื่นๆ และนำมาปรับกระบวนการในงานวิจัย ทั้งนี้ ทีมวิจัยยังได้นำเนื้อหาที่ได้จากการสืบค้นมาทดลองบูรณาการกับการเรียนการสอนของนิสิต ทำให้นิสิตเข้าใจการบูรณาการเนื้อหากับวิชาที่ศึกษา และสามารถนำมาทดลองบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาสัมมนาที่เปิดตามหลักสูตรฯของมหาวิทยาลัยได้อย่างหลากหลาย

ส่วนในระยะที่ ๒ ครูผู้สอนได้บูรณาการการเรียนการสอนในรายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองผ่านตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม และนิสิตผู้เรียนเมื่อได้ศึกษาแล้ว ได้ความรู้ในเนื้อหาและเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของท่านครูบาอภิวังค์ ผู้แต่งตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ที่ท่านเป็นพระเถระนักปราชญ์ชาวลำปางที่มีความรู้ และสร้างผลงานเป็นมรดกทางวรรณกรรมไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ ทำให้พระนิสิตและครูผู้สอนเกิดการเรียนรู้แนวทางการจัดการเรียนการสอนในเชิงบูรณาการกับเนื้อหาตำนานมูลศาสนา ทั้งที่ต้องสอดคล้องกับแนวทางของ มคอ.๓ จึงนำไปสู่การปรับรูปแบบของการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลในรายวิชาทั้ง ๒

ส่วนในระยะที่ ๓ เป็นการวิพากษ์กระบวนการจัดการเรียนการสอนใน รายวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง หลังจากนั้นได้มีการสังเคราะห์องค์ความรู้ได้จากการทำงานวิจัยที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย คือ ทีมวิจัย ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม ทำให้ทีมวิจัยทำงานเป็นระบบมากขึ้น

เห็นข้อบกพร่องของตนเอง และเห็นสิ่งที่ต้องเติมเต็มในการวิจัย เพื่อพัฒนาบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย ตลอดจนเห็นถึงขั้นตอน กระบวนการวิธีการ การสังเกต การจดบันทึก การสอบถาม การสนทนากลุ่มการถอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน จากตำนาน หรือเนื้อหาที่นำมาเป็นเครื่องมือในงานวิจัย จนสรุปเป็นข้อมูลงานวิจัยได้ สุดท้ายนักวิจัยยังเปลี่ยนทัศนคติที่ว่า “เงิน” สำคัญที่สุด มาเป็น “องค์ความรู้และประสบการณ์” สำคัญที่สุด และมีค่าที่สุดมากกว่า “เงิน” สำหรับอาจารย์ประจำรายวิชาอื่น ๆ ให้ความสนใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการบูรณาการการจัดการเรียนสอนมากขึ้น เพื่อนำไปพัฒนากระบวนการในการจัดการเรียนการสอน และการสืบค้นข้อมูลเพื่อพัฒนาผู้เรียนของตนเอง ทางนิสิต ได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการแสวงหาองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย โดยเรียนรู้ผ่านกระบวนการขั้นตอนในการจัดการประชุมเสวนากลุ่ม การสืบค้นข้อมูล และการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามงานวิจัย โดยวิธีการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านรายวิชาที่ได้เรียนรู้ เกิดการรักการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ รวมไปถึงได้เรียนรู้ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์ตรง จากการทำงานวิจัยดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร และรายวิชาอื่น ๆ อันเป็นการกระตุ้น และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา รวมไปถึงการประยุกต์ใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่ได้จากงานวิจัยไปพัฒนาหลักสูตร และรายวิชาให้เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น สนองตอบสนองนโยบาย และมาตรฐานของการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยได้ สำหรับทัศนคติของครูผู้สอน และนิสิต เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เกี่ยวกับงานวิจัย ไปในทางที่ดีขึ้นซึ่งแต่เดิมเมื่อกล่าวถึงงานวิจัย จะคิดว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ซับซ้อน เสียเวลา และไม่ได้ประโยชน์อะไรเสร็จแล้วก็เก็บขึ้นหิ้ง แต่หลังจากที่ได้ทำงานวิจัยเรื่องนี้จนเสร็จออกมาเป็นรูปเล่มใหญ่ ๆ ทำให้ได้รู้ว่าการวิจัยไม่ได้เป็นงานที่เก็บไว้แต่ในหิ้ง แต่งานวิจัยยังทำให้เกิดผลการต่อยอดในหลาย ๆ ด้าน เช่น การนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ เป็น นอกจากนี้ครูผู้สอน และคณาจารย์ในรายวิชาอื่น ๆ ยังได้แนวทางในการประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอน และวิธีการประเมินผล อันเกิดจากการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา นำไปสู่การคิดค้น และค้นพบวิธีการสอน และวิธีการประเมินผล ที่หลากหลาย และเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ เรียกได้ว่าค้นพบ และต่อยอดวิธีการบูรณาการ ที่ผู้สอน และผู้เรียนได้ร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน อันเป็นการเรียนรู้ที่สนุกสนานไม่น่าเบื่อ และก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ

ซึ่งสามารถประมวผลผลของการเปลี่ยนแปลงได้ ประเด็นดังนี้

๑. ส่วนของทีมนักวิจัย ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม เห็นข้อบกพร่องและสิ่งที่ต้องเติมเต็มในการวิจัย เพื่อพัฒนาบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย ตลอดจน ขั้นตอน กระบวนการ วิธีการ การสังเกต การจดบันทึก การสอบถาม การสนทนากลุ่มการถอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน จากตำนาน หรือเนื้อหาที่นำมาเป็นเครื่องมือในงานวิจัย จนสรุปเป็นข้อมูลงานวิจัยได้

๒. อาจารย์ประจำรายวิชาอื่น ๆ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ , เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการในการจัดการเรียนการสอน และการสืบค้นข้อมูล และพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย
๓. นิสิต ได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการแสวงหาองค์ความรู้จากงานวิจัย โดยเรียนรู้ผ่านกระบวนการขั้นตอนในการจัดการประชุม เสนอากลุ่ม การสืบค้นข้อมูล และการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามงานวิจัย โดยวิธีการบูรณาการสู่รายวิชาที่ได้เรียนรู้ เกิดการรักการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ รวมไปถึงทักษะกระบวนการต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์ตรง
๔. หลักสูตร/รายวิชา การทำงานวิจัยดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร และรายวิชาอื่น ๆ อันเป็นการกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา รวมไปถึงการประยุกต์ใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่ได้จากงานวิจัยไปพัฒนาหลักสูตรและรายวิชาให้เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น สนองตอบนโยบายและมาตรฐานของการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยได้
๕. ทักษะของครูผู้สอน นิสิต เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เกี่ยวกับงานวิจัย ไปในทางที่ดีขึ้นซึ่ง แต่เดิมเมื่อกล่าวถึงงานวิจัย อาจจะเป็นสิ่งที่น่ากลัวว่า ยุ่งยาก ซับซ้อน เสียเวลา และไม่ได้อะไรหลักจากที่วิจัยเสร็จ มองภาพในด้านรูปเล่มงานวิจัยที่สำเร็จแล้ว ออกมาเป็นรูปเล่มใหญ่ ๆ และถูกเก็บไว้ไม่เป็นประโยชน์ หรือถูกลิ้ม และเก็บเข้าหิ้งแต่งงานวิจัยดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบบ่อยในหลาย ๆ ด้าน
๖. รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอน/ วิธีการประเมิน ผู้สอนและคณาจารย์รายวิชาอื่น ๆ ได้แนวทางและประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนและวิธีการประเมินอันเกิดจากการบูรณาการด้านมนุษยศาสตร์ นำไปสู่การคิดค้น และค้นพบวิธีการสอนและวิธีการประเมินที่หลากหลาย และเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการ เรียกได้ว่าค้นพบและต่อยอดวิธีการบูรณาการ ที่ผู้สอนและผู้เรียนได้ร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน เป็นการเรียนรู้ที่ สนุกสนานไม่น่าเบื่อ เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ

๕.๕ การเชื่อมโยงกับผลที่เกิดขึ้นของโครงการกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องกระบวนการการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมนุษยศาสตร์ ณ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง วัดอุปสงค์ของโครงการ เพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ และนิสิตผ่านการชำระตำนานมนุษยศาสตร์ ณ บัณฑิตวิทยาลัย และเพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้สู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผลกระบวนการการบูรณาการ ภายใต้โจทย์วิจัย ที่ต้องการคำตอบว่า “กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน

สอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมโดยควรเป็นอย่างไร?” ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่นำศาสตร์ของสาขาวิชาต่างๆมาผสมผสานกัน ได้รับประโยชน์จากหลากหลายวิชาที่เน้นองค์รวมของเนื้อหาวิชามากกว่าความรู้ของแต่ละรายวิชา และจะเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบูรณาการนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเรียนการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาการศึกษาต่างๆเข้าด้วยกัน โดยไม่เน้นการเรียนเป็นรายวิชา ซึ่งขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีดังนี้

๑. กำหนดเรื่องที่จะสอน โดยการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นหัวเรื่องหรือปัญหาหรือความคิดรวบยอดในการสอน

๒. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการศึกษาจุดประสงค์ของวิชาหลักและวิชารอง ที่จะนำมาบูรณาการและกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอนสำหรับหัวเรื่องนั้นๆ เพื่อการวัดและประเมินผล

๓. กำหนดเนื้อหาย่อย เป็นการกำหนดเนื้อหาหรือหัวเรื่องต่างๆ สำหรับการเรียนการสอน ให้สนองจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

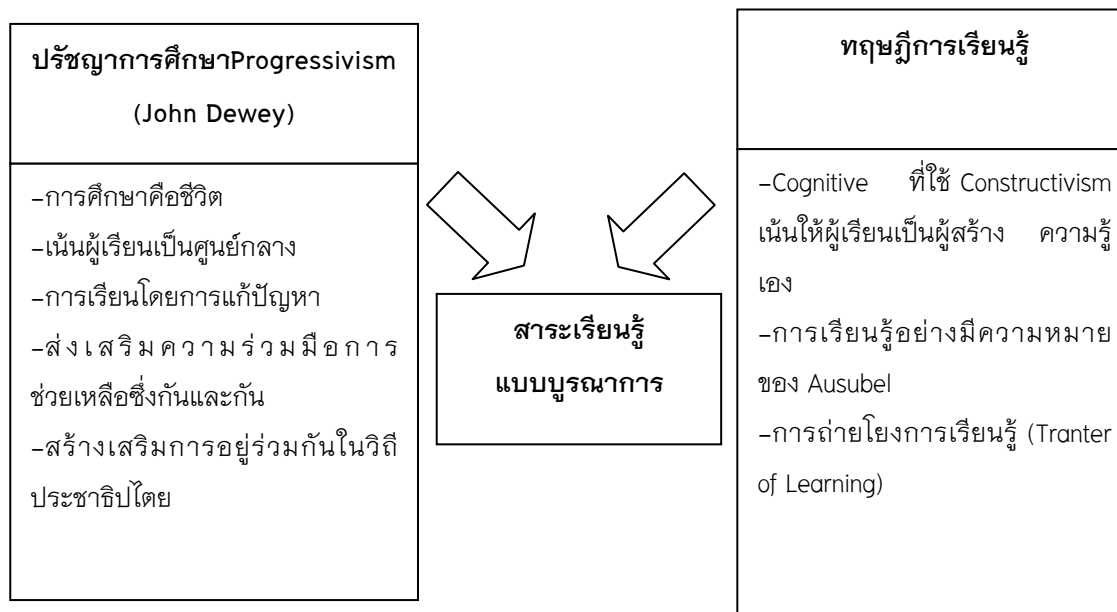
๔. วางแผนการสอน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการสอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยการเขียนแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญเช่นเดียวกับแผนการสอนทั่วไปคือสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล

๕. ปฏิบัติการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอนรวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลสำเร็จของการสอนตามจุดประสงค์ ฯลฯ

๖. การประเมินปรับปรุงการพัฒนาการสอน เป็นการนำผลที่ได้บันทึกรวบรวมไว้ในขณะปฏิบัติการสอนมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบูรณาการของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (๒๕๔๓, หน้า๖๖-๖๘) ที่ได้ให้ความหมายของทฤษฎีการบูรณาการไว้ว่า การบูรณาการเป็นการผสมผสานประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นการผสมผสานเนื้อหาวิชาต่างๆในหมวดวิชาเดียวกัน หรือต่างหมวดวิชา ให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ตลอดจนนำประสบการณ์ต่างๆที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ กระบวนการการเรียนรู้อย่างบูรณาการเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแบบ Progressivism ซึ่งมีผู้นำสำคัญคือ John Dewey และเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ในด้าน

Cognitive ที่ใช้ Constructivism Approach ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของAusubel และการถ่ายโยงการเรียนรู้(Transfer of Learning) ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสริมศรี ไชยศรี และคณะ๖๔ (๒๕๖๖ : ๖๘) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการในหลักสูตร : ลักษณะของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และปัญหาการจัดในเขตการศึกษา ๘ โดยคณะผู้วิจัยได้สำรวจวิเคราะห์จากเอกสารแบบเรียนและคู่มือครูหรือคู่มือการสอนจากรายวิชาบังคับ ๓ สาขาวิชา คือ ภาษาไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ และได้สอบถามความคิดเห็นของครูประจำการของโรงเรียนมัธยมศึกษาใน ๘ จังหวัดภาคเหนือซึ่งอยู่ในเขตการศึกษา ๘ และนักวิชาการที่ประจำหรือทำหน้าที่ในเขตการศึกษา ๘ และที่อยู่ในส่วนกลางในกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสรุปประเด็นการวิเคราะห์เอกสารคู่มือครูและหลักสูตรได้ดังนี้ “ ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญ ที่จะทำให้เกิดการบูรณาการในหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นภายในสาขาวิชา และระหว่างสาขาวิชา แม้ว่าหนังสือแบบเรียน คู่มือครูจะเสนอแนะไว้บ้างในบางกรณี แต่ส่วนใหญ่แล้วจำเป็นที่ครูผู้สอนในรายวิชาหรือในโรงเรียนจะต้องวางแผนดำเนินการจัดตั้งเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความคิดและความสามารถของครูผู้สอนเป็นหลักประกันสำคัญได้มากกว่าสิ่งอื่นใด ในการที่จะทำให้การเรียนการสอนมีบูรณาการอันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่กว้างขวางและลึก”

๕.๖ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนากระบวนการวิจัย

๐ ช่วงเวลาการทำงานของทีมนักวิจัยนักวิชาการและทีมชุมชน

- นักวิจัยมีภารกิจหลักในด้านการสอนการทำงาน จึงไม่เวลาดูงานวิจัยอย่างเต็มที่
- ทีมวิจัยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น

- ทีมวิจัยต้องถื่นหาความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยฯเป็นแต่เพียงผู้ให้ข้อมูลอย่างเดียว
- การบันทึกข้อมูลที่ไม่สม่ำเสมอของทีมวิจัยนักวิชาการ
- การบริหารจัดการคน จัดการงาน จัดการทีม ที่ไม่ชัดเจนของทีมวิจัยนักวิชาการ

O ช่วงเวลาการนำชุดข้อมูลไปออกแบบในรายวิชา ฯ

การออกแบบรายวิชาที่นำมาบูรณาการจัดการเรียนการสอนนั้น จะต้องไม่เป็นข้อสอบกลาง เนื่องจากจะส่งผลต่อการปรับกระบวนการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่ ทั้งนี้จึงต้องมีการใช้ตำรากลางสอน และมีการวัดผลประเมินผลโดยใช้ข้อสอบกลาง เช่น รายวิชาดังต่อไปนี้

- ๑) วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย
- ๒) วิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา
- ๓) วิชาวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ๔) วิชาวินัยปิฎก

เนื้อหาของตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม มีความสับสนยากต่อความเข้าใจ ผู้วิจัยจึงมุ่งประเด็นไปที่เนื้อหาตามที่คุณสอนมอบหมาย อีกทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการบูรณาการลงสู่รายวิชายังกระชั้นชิด ซึ่งอาจารย์ประจำวิชา และนิสิตควรที่จะได้มีเวลาในการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาและกระบวนการ

ในการบูรณาการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมสามารถดำเนินการได้ตามแผนการจัดการเรียนสอน แต่ยังไม่ครอบคลุมในทุกกระบวนการการบูรณาการ และครูผู้สอนมีการเตรียมความพร้อมของนิสิตในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน เช่น การดึงเอาองค์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับตำนานมูลศาสนาที่มีอยู่ตัวของนิสิต และการเปิดโอกาสให้นิสิตเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้น สำหรับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากผู้เรียนควรที่จะมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของงานวิจัย ตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้ถึงกระบวนการดำเนินงานวิจัย และสามารถที่จะต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

ทางครูผู้สอน และนิสิตได้มีโอกาสทบทวนองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนแล้วบ้างบางส่วน แต่ยังไม่ครอบคลุมในทุกกระบวนการ อันมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลา อีกทั้งยังจะต้องศึกษารายละเอียดของเนื้อหาวิชาหลักที่สอดคล้องกับวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง สำหรับสื่อ หรือประสบการณ์การเรียนรู้ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา มีความเหมาะสมดี แต่ยังคงต้องการพัฒนาให้เหมาะสมมากกว่านี้ เพื่อเปิดกว้างทางทัศนคติ และมโนทัศน์ของผู้เรียนให้ได้สัมผัสกับข้อมูล หรือเนื้อหาองค์ความรู้ของตำนานมูลศาสนา

๕.๗ ข้อเสนอแนะจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำปาง

โครงการ“กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง” ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษากระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์และนิสิตผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และเพื่อสังเคราะห์ความรู้ที่ได้สู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผล ทั้งนี้จากการออกแบบการดำเนินงานระยะที่ ๑ ได้ให้ความสำคัญในประเด็นการชำระความรู้ตำนานมูลศาสนาเพื่อเทียบเคียงและตีความให้สอดคล้องกับรายวิชา โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็น พระนิสิต อาจารย์ประจำรายวิชา ชุมชนวัดบ้านเอื้อม และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา สามารถตอบวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในข้อที่ ๑ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

เชิงเนื้อหา จากการสืบค้นองค์ความรู้ของตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม จึงมาสร้างกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ผ่านกระบวนการ “บูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง” ร่วมกับคนในชุมชน ทางทีมวิจัยจึงได้ร่วมกันตั้งคำถามเพื่อหาทางออกผ่านการนำเครื่องมืองานวิจัย คือ “กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อมโดยควรเป็นอย่างไร?” ทั้งนี้จึงนำไปสู่การออกแบบการดำเนินงานวิจัย โดยระยะที่ ๑ทางทีมวิจัยได้ข้อค้นพบ ดังนี้

การทบทวนองค์ความรู้ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อนำมาจัดกระบวนการเรียน การสอนในรายวิชาศึกษาอิสระและสัมมนาทางพุทธศาสนา และการบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน โดยมีการออกแบบการสร้างการเรียนรู้ให้กับพระนิสิตประเด็นตำนานมูลศาสนา ในการสอนในรายวิชาศึกษาอิสระ และรายวิชาการสัมมนาทางศาสนา สิ่งที่ได้นี้คือ เนื้อหาในตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ที่มีเนื้อหาสอดคล้องและเหมาะสมกับการนำไปบูรณาการการเรียนการสอน ได้แก่ ๑) วิชาประวัติทางพระพุทธศาสนา ๒) วิชาวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓) วิชาศึกษาอิสระทางศาสนา ๔) วิชาสัมมนาทางศาสนา ๕) วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย ๖) วิชาวินัยปิฎก

จากทั้ง ๖ รายวิชา ข้างต้นทางนั้น ทางทีมวิจัยและอาจารย์ผู้สอน ได้ร่วมกันวิเคราะห์ความสอดคล้องกับสังเขปรายวิชา เห็นว่า รายละเอียดวิชาบางวิชาไม่มีสอดคล้องกับเนื้อหาตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม ทีมวิจัยและอาจารย์ผู้สอน จึงได้เสนอรายวิชา รัฐศาสตร์ใน

วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครอง ที่จะนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอน

ส่วนเนื้อหาในการดำเนินงานระยะที่ ๒ พบว่าทีมวิจัยนำบทเรียนที่ได้เข้าสู่กระบวนการบูรณาการองค์ความรู้ด้านานมูลศาสนาใน ๒ รายวิชาคือรัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองผ่านด้านานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม ซึ่งอาจารย์ประจำวิชา ได้นำเนื้อหาลงใน มคอ.๓ และกำหนดขั้นตอนวิธีการ กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนได้มีเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผลสะท้อนจากครูผู้สอน พบว่าการใช้เนื้อหาด้านานมูลศาสนาหลงสู่แผนการสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยการบูรณาการ ผ่านกระบวนการสัมมนาใน ระยะที่ ๑ และเชื่อมโยงในรายวิชาที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อพฤติกรรมจัดการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมของนิสิตและเห็นถึงความสนใจของนิสิตในการเรียนรู้ และพบว่านิสิตมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนตามปกติ อีกทั้งนิสิตเองก็มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ด้วย นอกจากนี้ผลสะท้อนของผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการเรียนการสอนทำให้เห็นถึงคุณค่า ในฐานความรู้ใหม่นอกเหนือจากตำรา และการสืบค้นเพิ่มเติมในฐานความรู้ด้านานมูลศาสนาเพื่อเชื่อมโยงไปยังการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ

งานในระยะที่ ๓ ทีมวิจัยกำหนดให้มีการเวทีวิพากษ์ การบูรณาการเนื้อหาด้านานมูลศาสนาในแต่ละเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะโดยแยกเป็น ๓ ด้าน คือ ๑. ในมคอ.๓ ควรมีการระบุแผนการเรียนการสอน ให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนในเชิงปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ในทางทฤษฎี ๒.ในเชิง ถอดบทเรียนผลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน เน้น “วิธีวิทยา” ในการบูรณาการให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน ๓.ด้านการบูรณาการองค์ความรู้ เนื้อหาของด้านานมูลศาสนากับรายวิชาอื่นๆ ที่สอดคล้องกับ เรื่องราวของ พุทธ ศาสตร์ พุทธศิลป์ วัฒนธรรม ความเชื่อ การเมืองการปกครอง เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และนำมาเชื่อมโยงกับเรื่องราวต่างๆ เช่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นใน วงการพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า การศึกษารัฐศาสตร์เชิงปฏิบัติการศาสตร์ การสะท้อนการเมืองของพระสงฆ์ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาเรียนรู้ รวมถึงรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา “ลัปปางศึกษา” เพื่อที่จะให้นิสิตไม่ลืมรากเหง้าของ ตนเอง และยังเป็นการอนุรักษ์สิ่งที่ดั้งเดิมในอดีตให้คู่กับเมืองลัปปางเหล่านี้เป็นต้น

นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้ร่วมสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขยายผลของแนวคิดและวิธีปฏิบัติในระดับของรายวิชาอื่นๆ ภายใน มจร. โดยประกอบไปด้วยขั้นตอน และแนวทาง ดังต่อไปนี้

๑.หาหรือประเด็นที่สนใจ และพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกัน

๒.สรุปองค์ความรู้เดิมจากงานวิจัยตำนานมูลศาสนาเดิม วิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง และวางแผนงาน

๓.ใช้เนื้อหาตำนานมูลศาสนา ทดลองสอนผ่าน ๒ รายวิชา(วิชาสัมมนาทางพระพุทธศาสนา และวิชาศึกษาวิจัยอิสระ) เพื่อค้นหาเนื้อหาของตำนานมูลศาสนาเพิ่มเติมและรายวิชาที่สอดคล้อง

๔.คัดเลือกรายวิชาที่สอดคล้องซึ่งประกอบไปด้วยวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม

๕.จัดทำ มคอ.๓ ในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม

๖.จัดการทดลองสอนในรายวิชาพุทธศาสนากับการพัฒนา และวิชารัฐศาสตร์ในวรรณกรรม และทำการประเมินวัดผลจากการจัดการเรียนการสอน

๗.จัดเวทีวิพากษ์รายวิชาที่ได้จัดการเรียนการสอน จากผู้ทรงคุณวุฒิ

๘.ปรับปรุง และพัฒนารายวิชา ตามคำแนะนำจากการวิพากษ์รายวิชาจากผู้ทรงคุณวุฒิ

๙.สรุปองค์ความรู้ สังเคราะห์บทเรียนที่ได้จากการงานวิจัย

๑๐.เผยแพร่งานวิจัย

ดังนั้นงานในระยะที่ ๑-๓ องค์ความรู้เชิงเนื้อหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานเพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้ง ๒ ประการคือ กระบวนการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ และนิสิตผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้สู่แนวทางการนำไปใช้ขยายผลได้อย่างครบถ้วน

เชิงกระบวนการ การออกแบบกระบวนการดำเนินที่มวิจัยได้ใช้เทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างทีมวิจัย(นักวิชาการ) นักวิจัยในพื้นที่และทีมพระนิสิต มาร่วมกระบวนการเรียนรู้ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังนี้

- ทางทีมวิจัยยังได้ออกแบบให้พระนิสิตเข้ามาเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น เช่น การเข้าร่วมเวทีวิเคราะห์ตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม เพื่อการบูรณาการสู่การจัดการเรียนการสอน ผ่านรายวิชาสัมมนาและค้นคว้าอิสระ (การศึกษาเนื้อหาตำนานมูลศาสนา เวทีการวิพากษ์โดยเน้นศึกษาถึงตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอื้อม)และรายวิชาการสัมมนาทางศาสนา และ ใน ๒ รายวิชาคือรัฐศาสตร์ในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา และรายวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาการเมืองการปกครองผ่านตำนานมูลศาสนา ฉบับวัดบ้านเอื้อม
- การนำทีมนักวิจัยชาวบ้าน มาเรียนรู้และเป็นผู้เติมเต็มชุดข้อมูลเกี่ยวกับมูลศาสนาตลอดจนการเปิดโอกาสให้ร่วมแสดงความคิดเห็นและตั้งข้อสังเกต เกี่ยวกับการออกแบบการเรียน การสอน

- กระบวนการสังเคราะห์และถอดบทเรียนการดำเนินงานจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั้ง นักวิจัยชาวบ้าน นักวิจัยของมจร. พระนิสิตที่ผ่านการเรียนใน ๒ รายวิชา เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ถึงการดำเนินงานในระดับต้นน้ำ (แนวคิด) กลางน้ำ (กระบวนการดำเนินงาน) และปลายน้ำ (การนำไปใช้และการขยายผล)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน คือ ทีมวิจัยได้นำเทคนิคการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้, การคัดเลือกทีมดำเนินงานวิจัยที่มีความหลากหลาย เช่น ทีมนักวิชาการด้านวิชาการ ทีมนักวิจัยชาวบ้าน , การเข้ามาเรียนรู้แนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านโครงการแนวทางการทำงานเครือข่ายสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยลำปางเพื่อสร้างการเรียนรู้และเสริมสร้างศักยภาพชุมชนพื้นที่ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และผ่านเวทีวันที่ ๑๐ ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.ลำปาง รวมถึงกลไกของการหนุนเสริมของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ขับเคลื่อนในเชิงโครงสร้างซึ่งเป็นแนวทางของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ “การยกระดับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่การใช้ประโยชน์ทางการศึกษา” ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดลำปาง ปี ๒๕๕๔-๒๕๕๖ ส่วนในประเด็นที่สอดคล้องกับเงื่อนไขของโครงการประกอบไปด้วย

๑. โครงการมีองค์ประกอบของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายทั้ง ทีมปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการใน มจร.(อาจารย์ประจำวิชา) พระนิสิตแต่ละชั้นปี ซึ่งคาดหวังให้เกิดการเรียนรู้และขับเคลื่อนทั้งโครงสร้าง ทั้งนี้ข้อจำกัดคือ ความเข้าใจในกระบวนการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีเพียงทีมวิจัยหลัก ที่ต้องทำการสื่อสารเป้าหมายของงานในทุกๆระดับซึ่งถือเป็นข้อจำกัดประการหนึ่ง
๒. การบูรณาการเนื้อหาของตำนานมูลศาสนาสู่หลักสูตรการเรียนการสอนเป็นไปได้ยาก เนื่องจากห้องเรียนวัดบุญวาทย์ เป็นเพียงวิทยาเขตของมจร.แพร่ ดังนั้นการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อบูรณาการตำนานมูลศาสนาสู่หลักสูตรการเรียนการสอนต้องเชื่อมโยงไปยังต้นสังกัด ทางทีมวิจัยจึงปรับแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับรายวิชาแทนในระหว่างการทำงาน ทั้งนี้ระหว่างดำเนินงานวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง ได้ปรับโครงสร้างเป็น “วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง” ซึ่งในอนาคตการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนภายในสามารถทำได้คล่องตัวมากขึ้น

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๓). **ปฏิรูปการเรียนรู้
ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระสวัสดิ์ โสติโก และคณะ. (๒๕๕๔). **กระบวนการสร้างการเรียนรู้ตำนานมูลศาสนา
ฉบับวัดบ้านเอื้อม ตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง**. งานวิจัยเพื่อ
ท้องถิ่น. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
- วัฒนา ระงับทุกข์. (๒๕๔๓). **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
- ศุภวรรณ จันทะยอด. (๒๕๕๕) **การพัฒนาหน่วยบูรณาการการเรียนการสอน เรื่อง
“บ่อเกลือน้อยอยู่” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่๕**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เสริมศรี ไชยศรี และคณะ. (๒๕๒๖) **รายงานการวิจัยเรื่องบูรณาการในหลักสูตร : ลักษณะ
ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและปัญหาการจัดในเขตการศึกษา ๘.
เชียงใหม่: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- สุวิทย์ และอรทัย มูลคำ. (๒๕๕๔). **การบูรณาการหลักสูตร และการเรียนการสอนโดยเน้น
ผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๒). **พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (๒๕๔๓). **การปฏิรูป
การศึกษาในมุมมองของเด็กไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ ๔). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว.
- สำนักโครงการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ.
(๒๕๔๑). **ก้าวสู่มาตรฐานการเรียนรู้ สู่ทักษะชีวิต แนวคิด แนวทางในการพัฒนา
เด็กให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และเป็นพลังในการสร้างสรรค์โลกให้งดงาม.**
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๐). **คู่มือ
ฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนแบบหน่วยบูรณาการวิชา
คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์**. ม.ป.ท.

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. (๒๕๔๓). **แนวทางการใช้หลักสูตรประถมศึกษา**
พุทธศักราช๒๕๒๑(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๓๓).กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.ภาพกิจกรรม

ทีมวิจัยรายงานวัตถุประสงค์ต่อทีมพี่เลี้ยง

พี่เลี้ยงแนะนำวิธีการดำเนินงาน

หัวหน้าโครงการนำเสนอการดำเนินงาน

หัวหน้าโครงการนำเสนอการดำเนินงาน

ทีมวิจัยชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงาน

ทีมวิจัยชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงาน

รายงานผลการดำเนินงานให้พี่เลี้ยงทราบ

รายงานผลการดำเนินงานให้พี่เลี้ยงทราบ

ทีมวิจัยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

นิสิต มจร.ลำปาง ฟังการบรรยาย

ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์การจัดการเรียนฯ

ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์การจัดการเรียนฯ

เวทีถอดบทเรียนการดำเนินงานวิจัย

เวทีถอดบทเรียนการดำเนินงานวิจัย

เวทีถอดบทเรียนการดำเนินงานวิจัย

เวทีถอดบทเรียนการดำเนินงานวิจัย

ภาคผนวก ข. บทบาทหน้าที่ทีมงาน

บทบาทหน้าที่ทีมงาน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	บทบาท	หน้าที่
๑.	พระครูสังวรสุตกิจ	หัวหน้าโครงการ	ทำหน้าที่วางแผนและกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงาน พร้อมกับรับผิดชอบงานด้านวิชาการของโครงการ
๒.	พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี	ทีมวิจัย	จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและจัดทำเอกสารการเงินของโครงการ
๓.	พระครูสุตชยาภรณ์	ทีมวิจัย	ทำหน้าที่ให้ข้อมูลเชิงวิชาการ
๔.	พระมหาสุทิน สุทิน	ทีมวิจัย	ทำหน้าที่ให้ข้อมูลเชิงวิชาการ
๕.	พระมหาเกียรติ วรกิตติ	ทีมวิจัย	ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ข้อมูลจากโครงการต้นเรื่อง
๖.	นายอนุส เพชรนิล	ทีมวิจัย	ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ข้อมูลจากโครงการต้นเรื่อง
๗.	นายสุทธิพร ปัญญาพาบ	ทีมวิจัย	รับผิดชอบการประสานงานผู้ร่วมวิจัย บันทึกข้อมูล และถอดบทเรียนจากเวทีวิจัย
๘.	นายจิรศักดิ์ บั่นลำ	ทีมวิจัย	รับผิดชอบการดูแลจัดสถานที่ จัดเตรียมเวทีวิจัย พร้อมจัดการในการเลี้ยงอาหาร

๙.	นายณรงค์ ปัดแก้ว	ทีมวิจัย	รับผิดชอบการบันทึกภาพเสนอ ในการจัดทำรูปเล่มรายงาน และทำการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งจัด งานลงทะเบียนผู้เข้าร่วมวิจัย
๑๐.	ผศ.กนกพงศ์ เก่าศิริ	ทีมวิจัย	การดำเนินการวิจัยโดยรวม และเป็นผู้ช่วยงานด้านวิชาการ
๑๑.	นางเกษวีร์ สว่างวงศ์	ทีมวิจัย	ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ ข้อมูลจากโครงการต้นเรื่อง
๑๒.	นายนิพนธ์ อินทวิสิฐ	ทีมวิจัย	ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ ข้อมูลจากโครงการต้นเรื่อง
๑๓.	นายवलันต์ มาเมือง	ทีมวิจัย	ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ ข้อมูลจากโครงการต้นเรื่อง
๑๔.	นายณกต อินทรเสนา	ทีมวิจัย	ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ ข้อมูลจากโครงการต้นเรื่อง
๑๕.	พระราชธรรมมาลังการ	ที่ปรึกษา	ให้คำปรึกษาในการดำเนินการ วิจัย

ภาคผนวก ค. กรอบการจัดทำ มคอ.

กรอบ มคอ.

รายละเอียดของรายวิชา

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา
วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา

หมวดที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา
๒. จำนวนหน่วยกิต บรรยาย-ปฏิบัติ-ศึกษาด้วยตนเอง
๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา ระบุชื่อหลักสูตรที่ใช้รายวิชานี้ ยกเว้นวิชาที่เปิดเป็นวิชาเลือกทั่วไป ให้ใช้ “หลายหลักสูตร” และให้ระบุว่าเป็นวิชาศึกษาทั่วไปหรือวิชาเฉพาะ เช่น วิชาแกน วิชาเฉพาะด้าน วิชาพื้นฐานวิชาชีพ หรือวิชาชีพ วิชาเอก วิชาเอกเลือก เป็นต้น
๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา
๕. ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน ระบุภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน ตามแผนการศึกษาของหลักสูตร
๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (pre-requisite) (ถ้ามี)
๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (co-requisites) (ถ้ามี)
๘. สถานที่เรียน ระบุสถานที่เรียนทุกแห่งทั้งในและนอกที่ตั้งหลักของมหาวิทยาลัยให้ครบถ้วน
๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา
๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา อธิบายโดยย่อเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนารายวิชานี้หรือการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น เพิ่มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ Web based การเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของรายวิชาซึ่งเป็นผลจากงานวิจัยใหม่ๆ ในสาขา

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา			
ตามที่ระบุไว้ในรายละเอียดหลักสูตร			
๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา			
บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งาน ภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษด้วยตนเอง
๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล			
ระบุจำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่จะให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษานอกชั้นเรียน และระบุวิธีการสื่อสารให้นักศึกษาได้ทราบกำหนดเวลาล่วงหน้า			

หมวดที่ ๔ การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

การพัฒนาผลการเรียนรู้ในมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านที่มุ่งหวัง ซึ่งต้องสอดคล้องกับที่ระบุไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร โดยมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละด้าน ให้แสดงข้อมูลต่อไปนี้

๑. สรุปสั้นๆ เกี่ยวกับความรู้ หรือทักษะที่รายวิชามุ่งหวังที่จะพัฒนานักศึกษา
๒. คำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการสอนที่จะใช้ในรายวิชาเพื่อพัฒนาความรู้ หรือทักษะในข้อ ๑

๓. วิธีการที่จะใช้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชานี้เพื่อประเมินผลการเรียนรู้ในมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละด้านที่เกี่ยวข้อง

๑. คุณธรรม จริยธรรม ๑.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา เช่น ปฏิบัติด้วยความมีวินัย ใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและความมีน้ำใจ ๑.๒ วิธีการสอนที่จะใช้พัฒนาการเรียนรู้ ระบุวิธีการสอน เช่น สอดแทรกกรณีศึกษาระหว่างการเรียนการสอนในรายวิชา ๑.๓ วิธีการประเมินผล ระบุวิธีการประเมิน เช่น ประเมินจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษา
๒. ความรู้ ๒.๑ ความรู้ที่จะได้รับ อธิบายเกี่ยวกับความรู้ที่จะได้รับ เช่น ความรู้/ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ๒.๒ วิธีการสอน เช่น บรรยาย ให้แบบฝึกหัด สอนเสริม ทำปฏิบัติการและเขียนรายงาน ๒.๓ วิธีการประเมินผล
๓. ทักษะทางปัญญา ๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา อธิบายเกี่ยวกับทักษะทางปัญญาที่จะพัฒนา เช่น การนำความรู้ไปใช้แก้โจทย์ปัญหา และการวิเคราะห์ปัญหา ๓.๒ วิธีการสอน เช่น การทำแผนธุรกิจ โครงการพิเศษ การแปลผล และการแก้ปัญหาใน ๓.๓ วิธีการประเมินผลทักษะทางปัญญาของนักศึกษา
๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ๔.๑ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องการพัฒนา เช่น การทำงานเป็นกลุ่มและรับผิดชอบร่วมกัน ๔.๒ วิธีการสอน เช่น มอบหมายงานให้ทำงานเป็นกลุ่ม

๔.๓ วิธีการประเมิน เช่น ประเมินผลสัมฤทธิ์ของงานที่ได้รับมอบหมาย
๕. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ๕.๑ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา เช่น ทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลและจัดการข้อมูล ความสามารถในการใช้คณิตศาสตร์ หรือ สถิติเพื่อการวิเคราะห์และจัดการข้อมูล ๕.๒ วิธีการสอน เช่น มอบหมายงานที่ต้องสืบค้น จัดการ และนำเสนอข้อมูล ๕.๓ วิธีการประเมิน

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน				
สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน* (ชั่วโมง)	กิจกรรมการเรียนรู้ สอนและสื่อที่ใช้	ผู้สอน
* จำนวนชั่วโมงต้องสอดคล้องกับจำนวนหน่วยกิต				

๒. แผนการประเมินผลการเรียนรู้			
ผลการเรียนรู้*	วิธีการประเมิน**	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมิน

* ระบุผลการเรียนรู้หัวข้อย่อยตามที่ปรากฏในแผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบต่อของรายวิชา (Curriculum Mapping) ของรายละเอียดหลักสูตร (แบบ มคอ.๒)

** วิธีการประเมิน เช่น ประเมินจากการเขียนรายงานหรือโครงงานหรือการทดสอบ

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

๑. ตำราและเอกสารหลัก ระบุตำราและเอกสารหลักที่ใช้ในการเรียนการสอน
๒. เอกสารและข้อมูลสำคัญ ระบุหนังสือ วารสาร รายงาน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ กฏระเบียบต่างๆ โปรแกรมคอมพิวเตอร์และแหล่งอ้างอิงที่สำคัญอื่นๆ ซึ่งนักศึกษาจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติม
๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ ระบุหนังสือ วารสาร รายงาน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ กฏระเบียบต่างๆ โปรแกรมคอมพิวเตอร์และแหล่งอ้างอิงที่สำคัญอื่นๆ ซึ่งนักศึกษาควรศึกษาเพิ่มเติม

หมวดที่ ๓/ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนักศึกษา
๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน ระบุวิธีการประเมินที่จะได้ข้อมูลการสอน เช่น จากผู้สังเกตการณ์ หรือทีมผู้สอน หรือผลการเรียนของนักศึกษา เป็นต้น
๓. การปรับปรุงการสอน อธิบายวิธีการปรับปรุงการสอน เช่น การวิจัยในชั้นเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นต้น
๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์รายวิชาของนักศึกษา อธิบายกระบวนการที่ใช้ในการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของรายวิชา เช่น ทวนสอบจากคะแนนข้อสอบ หรืองานที่มอบหมาย กระบวนการอาจจะต่างกันไปสำหรับรายวิชาที่แตกต่างกัน หรือสำหรับมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้าน
๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา อธิบายกระบวนการในการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินจากข้อ ๑ และ ๒ มาวางแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพ